

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd



Diplomová práce

**Podpora lokální identity na Uherskohradištsku
vybranými tradicemi a obyčeji
(srovnávací studie mikroregionů)**

Bc. Eva Bednaříková

© 2012 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bednaříková Eva

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

**Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčejí
(srovnávací studie mikroregionů)**

Anglický název

**Local identity support based on selected traditions and customs in the region of
Uherské Hradiště (comparative study of microregions)**

Cíle práce

Postihnout vliv vybraných tradic a obyčejů na lokální identitu prostřednictvím aktivit mikroregionů na Uherskohradištsku.

Metodika

Výchozí rámec práce tvoří problematika vytváření a udržování lokální identity prostřednictvím nehmotného kulturního dědictví, resp. jeho součástí, tradic a obyčejů udržovaných v národopisných slavnostech a folklórních festivalech. Empirický výzkum pomocí kombinace studia dokumentů a dotazovacích technik je zaměřen na aktivity vybraných dobrovolných svazků obcí (mikroregionů) na Uherskohradištsku se zřetelem k posilování lokální identity místních obyvatel. Proto se objektem výzkumu stanou jak reprezentanti zkoumaných mikroregionů (dobrovolných svazků obcí), tak obyvatelé příslušných vesnic. Z dotazovacích technik je předpokládáno použití rozhovorů (s reprezentanty mikroregionů) a dotazníků (u obyvatel příslušných vesnic).

Harmonogram zpracování

Úvod, cíl práce a metodika (září 2011)

Teoretická východiska (říjen – listopad 2011)

Empirická část – charakteristika předmětu a objektů výzkumu na základě sekundárních dat (listopad – prosinec 2011)

Empirická část – sběr primárních dat (leden 2012)

Zhodnocení výsledků a diskuze - zpracování empirického šetření (únor – březen 2012)

Závěr (březen 2012) ajiní dokument * Česká zemědělská univerzita v Praze * Kamýčská 129, 165 21 Praha 6 - Suchbát

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

lokální identita, národopisné slavnosti, folklórní festivaly, mikroregiony, sociologický empirický výzkum

Doporučené zdroje informací

Frolec, V.: Socializace vesnice a proměny lidové kultury 1. Uherské Hradiště, Slovákcké muzeum 1981

Greffe, X., Pfliger, S.: Culture and Local Development. OECD Publishing 2005

Heřmanová, E., Patočka, J.: Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí. Praha, Oeconomica 2007

Keller, J.: Úvod do sociologie. Praha, Slon 1991

Keller, J.: Nedomyšlená společnost. Brno, Doplněk 1992

Patočka, J., Heřmanová, E.: Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní politika a kulturní dědictví, Praha ASP 2008

odborné publikace o lokální a regionální identitě (Chromý, P., Roubal I., Zich, F. ad.)


odborné publikace o lidové kultuře na Uherskohradištsku (Frolec, V., Tarcalová, L., Jilík, J., Krist, J.M. ad.)

Vedoucí práce

Hudečková Helena, doc. Mgr., CSc.

Termín odevzdání

listopad 2012


prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.
Vedoucí katedry




prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.
Děkan fakulty

V Praze dne 5.11.2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčejí (srovnávací studie mikroregionů)" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. listopadu 2012

Eva Bednaříková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Doc. Mgr. Heleně Hudečkové, CSc., pod jejímž odborným vedením jsem měla možnost svou diplomovou práci psát a za poskytnutí mnoha cenných rad.

Můj velký dík patří lidem, kteří mi poskytli rozhovory. Dále pak ochotným obyvatelům obcí Polešovice, Kunovice a okolních obcí za vyplnění dotazníků. Také děkuji Mgr. Michalovi Bídovi za konzultace týkající se statistického zpracování práce.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala svým rodičům za poskytnutí podpory při vypracování diplomové práce, ale i po celou dobu studia.

Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčejí (srovnávací studie mikroregionů)

Local identity support based on selected traditions and customs in the region of Uherské Hradiště (comparative study of microregions)

Souhrn

Diplomová práce je srovnávací studií mikroregionů Staroměstska a Dolního Poolšaví na Uherskohradištsku týkající se vlivu vybraných místních tradic a obyčejů, konaných v podobě národopisných slavností a folklórních festivalů, na prožitky lokální identity obyvatel těchto dvou mikroregionů. Vytvořená studie je postavena na kvantitativní technice sociologického empirického výzkumu. Pro sběr dat bylo využito dotazníkové šetření. Respondenty tvořili zaprvé obyvatelé Polešovic a přilehlých obcí v rámci mikroregionu Staroměstska a zadruhé obyvatelé Kunovic a okolních obcí v rámci mikroregionu Dolního Poolšaví. Pro doplnění výzkumu byly provedeny polostandardizované rozhovory s aktivními nositeli folklórních tradic v Polešovicích a v Kunovicích. V rámci sociologického empirického výzkumu byla stanovena hlavní hypotéza, která si klade otázku, zda tradice a obyčejí mají významný vliv na prožitky lokální identity obyvatel těchto dvou mikroregionů a zvláště pak pro ty, kteří jsou aktivními nositeli a organizátory těchto tradic a obyčejů.

Summary

This master thesis presents a comparative study focused on influence of selected folk traditions and customs on local identity of people living in two micro-regions – Staroměstsko and Dolní Poolšaví in Uherské Hradiště region. The comparative study is based on quantitative method of sociological empirical research. To gather the data we used questionnaires. The respondents were a) inhabitants of Polešovice and near-by villages in micro-region Staroměstsko and b) inhabitants of Kunovice and near-by villages in microregion Dolní Poolšaví. To complement the research we used semi-standardized interviews with active folk traditions participants in Polešovice and Kunovice. The main hypothesis of sociological empirical research was that folk traditions and customs have a significant influence on local identity of inhabitants in the studied microregions, especially on those, who actively participate on said traditions and customs.

Klíčová slova: lokální identita, lokální kultura, lidové tradice, obyčejí, národopisné slavnosti, folklórní festivaly, mikroregiony, sociologický empirický výzkum, dotazovací techniky

Keywords: local identity, local culture, folk traditions, customs, ethnical ceremonies, folk festivals, microregions, sociological empirical research, interview techniques

Obsah

1. Úvod	9
2. Cíl práce a metodika	10
2.1. Metodický postup	10
2.1.1. Metodika teoretické části	10
2.1.2. Metodika empirické části	11
3. Teoretická východiska – charakteristika pojmů, tradic a obyčejů na Uherskohradištsku 13	
3.1. Vymezení základních pojmů	13
3.1.1. Lidové tradice	13
3.1.2. Lokální kultura	13
3.1.3. Mikroregion	14
3.1.4. Tradiční lidová kultura	15
3.2. Lokální (regionální) identita	15
3.2.1. Vymezení pojmu	16
3.2.2. Faktory lokální identity	19
3.2.3. Tradice a folklór ve spojení s lokální identitou	20
3.3. Tradice na Uherskohradištsku	20
3.3.1. Představení center mikroregionů Staroměstsko (Polešovice) a Dolní Poolšaví (Kunovice)	21
3.3.2. Folklórní slavnosti v Polešovicích	22
3.3.3. Folklórní slavnosti v Kunovicích	36
4. Empirická část – vliv místních tradic a obyčejů na lokální identitu	48
4.1. Cíl výzkumu a základní výzkumné otázky	48
4.2. Použité techniky empirického šetření	49
4.2.1. Polostandardizované rozhovory	49
4.2.2. Dotazníkové šetření	49
4.3. Přípravná fáze empirického šetření	50
4.3.1. Empirický model výzkumného problému	50
5. Výsledky a diskuze	54
5.1. Kvalitativní výzkum	54
5.2. Kvantitativní výzkum	56

5.2.1.	Průběh a výsledky dotazníkového šetření v Polešovicích a okolních obcích mikroregionu Staroměstsko	56
	Základní výsledky z mikroregionu Staroměstsko	57
5.2.2.	Průběh a výsledky dotazníkového šetření v Kunovicích a okolních obcích mikroregionu Dolní Poolšaví	59
	Základní výsledky z mikroregionu Dolní Poolšaví	60
5.2.3.	Vyhodnocení dle hypotéz empirického modelu	61
6.	Závěr	75
7.	Seznam použitých zdrojů	79
8.	Seznam příloh	81

Seznam tabulek a grafů

<i>Tabulka 1</i>	Struktura proměnných empirického modelu	51
<i>Graf 1</i>	Krabicový diagram výsledků mikroregionu Staroměstsko	58
<i>Graf 2</i>	Krabicový diagram výsledků mikroregionu Dolní Poolšaví	60
<i>Tabulka 2</i>	Rozdělení odpovědí do skupin dle významnosti participace	68

1. Úvod

Region Uherskohradištska svou polohou etnograficky spadá pod oblast moravského Slovácka, které je nejen v České republice známo pro své specifické folklórní tradice a obyčej. V této lokalitě na úpatí Bílých Karpat je patrný silný vliv sousedního Slovenska, nejen z kulturního, ale i jazykového hlediska. Směsice těchto vlivů, ale možná také způsob života místního obyvatelstva byly příčinou, že tradice jsou zde stále živoucím pojmem a ne jenom historií. Dokladem zdejšího zájmu o folklór je nespočet publikací týkající se místních tradic, ale především lidé, kteří mají zájem věnovat se folklórním tradicím aktivně ve svém volném čase. Mnoho publikací věnujících se tradicím z historického hlediska přináší inspiraci zdejším lidem a také jakýsi obrázek toho, jak zde byl tradiční život v minulosti spjat právě s folklórem. Mnoho tradic a obyčejů nezůstalo zachováno do dnešních dnů, ale je zde možné nalézt nemálo skupin a jedinců, kteří se aktivně snaží o znovuoobnovení těchto obyčejů, nebo se alespoň podílejí na organizaci těch stávajících. Tito lidé jsou pro region Uherskohradištska nesmírně důležití, jak z hlediska etnologického/etnografického, protože zachovávají nebo obnovují místní tradice (tito lidé jsou často těmi samotnými etnology nebo etnografy), které jsou pak velmi důležité pro rozvoj regionálního turistického ruchu i z hlediska finančního. Část těchto finančních zdrojů je pak následně použita pro rozvoj a uchování těchto folklórních aktivit. Finanční stránka je bezesporu pro podporu těchto aktivit nesmírně důležitá, ale prvním hybatelem, který započne samotný projekt a vyvine určitou aktivitu, je sám člověk. Lidský potenciál ve formě motivace podílet se na obnově folklórních tradic, zachovávání stávajících tradic a jejich organizaci je jeden z nejdůležitějších faktorů, který má vliv na kulturním dění v dané oblasti. Otázkou zůstává, jakou motivaci nebo důvod lidé aktivně se podílející na folklórním dění v regionu mají.

Důvod, proč jsem si vybrala téma mé diplomové práce „Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčejí“ (srovnávací studie mikroregionů), je celkem prostý. Tato oblast je mým rodištěm a se zdejším folklórem mám spjaty velmi krásné vzpomínky již od dětství. Ve své bakalářské práci jsem se věnovala mládeži a jejímu podílu na uchovávání tradic v obci Polešovice. Svou diplomovou prací bych chtěla pojmout téma místního folklóru více komplexněji, jak do počtu lokalit (mikroregionů), ale také populačního záběru, který není omezen věkem.

2. Cíl práce a metodika

Tato diplomová práce si klade za cíl postihnout vliv vybraných tradic a obyčejů, zejména v podobě folklórních festivalů a národopisných slavností, na lokální identitu obyvatel vybraných obcí na Uherskohradištsku. Pro větší přehlednost této práce, která je srovnávací studií, byly zvoleny mikroregiony (dobrovolné svazky obcí) jako nejvhodnější objekty pro následné srovnání aktivit jednotlivých obcí, které pod tyto mikroregiony spadají, zejména v oblasti organizace a pořádání folklórně kulturních akcí.

Mezi dílčí cíle patří představení vybraných tradic a obyčejů v obcích na Uherskohradištsku s důrazem na jejich původ a historii až do současnosti (v případě jejich zaniknutí v průběhu historie také jejich obnova v současnosti). Dalším cílem je vypracovat srovnávací studii vybraných obcí v příslušných mikroregionech, postihnout tak míru participace organizátorů při pořádání kulturních akcí se zřetelem k posilování lokální identity.

2.1. Metodický postup

2.1.1. Metodika teoretické části

Výchozí rámec pro vypracování teoretické části práce je tvořen studiem písemných i jiných dokumentů týkající se lokální (regionální) identity. Vymezení pojmu lokální (regionální) identity je důležité, a proto bude tento pojem důkladně rozebrán hned v úvodu teoretické části literární rešerší odborné literatury. Dále se bude jednat o studium písemných regionálních pramenů, ve kterých je zaznamenána historie a původ jednotlivých folklórních tradic. Jedná se rozsáhlé knižní publikace, ale i novinové články, které organizátoři akcí publikují zejména za účelem medializace úspěšnosti jednotlivých akcí. Také bude využito studia pramenů internetových, které jsou mnohdy dostupnější nežli regionální literatura, často vydávaná v nedostatečném množství v porovnání s množstvím svých čtenářů.

V neposlední řadě je významným zdrojem pro tuto diplomovou práci i má bakalářská práce z roku 2010, která nese název *Mládež a její podíl na udržování kulturního dědictví venkovské obce (případová studie Polešovice)*.

2.1.2. Metodika empirické části

Hlavní technikou pro zpracování empirického výzkumu bude využití dotazníkového šetření, které se svým charakterem řadí mezi základní techniky kvantitativní metody v sociologickém empirickém výzkumu. Tato technika umožňuje získání omezených informací od širokého spektra obyvatelstva. Nevýhodou této techniky může být částečné zkreslení vlivem jednoduchosti otázek a nabízených odpovědí, které budou určeny řadovým občanům příslušných obcí. Otázky v dotazníku budou koncipovány srozumitelně a tak, aby respondenti byli ochotní na položené otázky odpovědět. Tomu bude odpovídat také počet otázek.

Pro empirický výzkum bude využito technik studia dokumentů a dále pak rozhovoru. Miroslav Disman (Disman, 2002) rozděluje dva základní typy rozhovoru a to standardizovaný a nestandardizovaný. Standardizovaný je typ rozhovoru, u kterého je přesně zadané znění otázek i jejich pořadí, z důvodu možného ovlivnění a i případného zkreslení verbálního chování respondenta. Oproti tomu nestandardizovaný rozhovor umožňuje mnohdy získat širší souvislosti mezi zkoumanými jevy, avšak jediné, co je v tomto typu interview předem dané, je záměr výzkumu. Mezi těmito klíčovými typy rozhovoru rozlišuje Disman ještě několik, z nichž za nejvýznamnější se považuje polostandardizovaný. Podle Dismana (Disman, 2002) právě tento druh interview je spojením výhod obou předchozích typů.

V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Předem formulované okruhy otázek mohou být modifikovány nebo doplňovány v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Zprávy o kvalitativních výzkumech obsahují detailní popis místa zkoumání, často i rozsáhlé citace z rozhovorů a poznámky. A zjištění jsou uvedena ve slovní podobě. K jeho základním charakteristikám patří:

- je delší, intenzivnější je také kontakt s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců,
- výzkumník se snaží získat ucelený pohled na předmět studia,
- typy dat ve výzkumu zahrnují přepisy poznámek získané během pozorování a rozhovorů, audio a videozáznamy, dokumenty,

- hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí chovají, a nacházet motivy k jednání určitým způsobem,
- data se induktivně analyzují a interpretují,
- výzkumník vytváří podrobný popis toho, co pozoroval a zaznamenal (Hendl, 2008).

Kvalitativnímu výzkumu je často vytýkáno, že jeho výsledky představují sbírku subjektivních dojmů, že výsledky jsou snadněji ovlivněny výzkumníkem a jeho osobními preferencemi. Nemůže zobecňovat výsledky. Mezi přednosti naopak patří skutečnost, že hledá příčinné souvislosti mezi zkoumanými jevy a dobře reaguje na místní situace a podmínky (Hendl, 2008).

Kvalitativně orientovaný výzkum byl v této diplomové práci vybrán vzhledem k tématu, které je spojeno především s prožitky, a proto polostandardizované rozhovory se zainteresovanými osobami jako technika kvalitativního výzkumu pomůže řešit zkoumaný problém, resp. jeho část. Respondenti zde budou aktéři folklórních festivalů a národopisných slavností vybraných mikroregionů.

Dalším důležitým doplňkovým zdrojem je samotná účast řešitele této diplomové práce na vybraných národopisných slavnostech. Tudíž bude využita technika nezúčastněného pozorování, která je v tomto případě prováděna spíše v roli diváka. Ale i přesto je doplňkově pro srovnávací studii podstatná zejména proto, že média (především pak články v novinách a časopisech) čas od času reálné skutečnosti velmi často zkreslují a vytváří tak mylný celkový dojem.

3. Teoretická východiska – charakteristika pojmů, tradic a obyčejů na Uherskohradištsku

3.1. Vymezení základních pojmů

Tato podkapitola je věnována definici pojmů, které jsou nezbytné pro správné chápání následujícího textu teoretické části. Pojmy jsou pro lepší přehlednost řazeny abecedně.

3.1.1. Lidové tradice

Lidové tradice jako součást národní kultury jsou vnitřně složitý systém s mnoha osobitými rysy, vývojovými zákonitostmi a zvláštnostmi. Lidovými tradicemi se rozumí nejen tradování zvyků a obyčejů, ale zahrnují mnohem širší škálu lidové kultury, které sehrávají v určitém společenství významnou úlohu, především působí jako stabilizátor sociálních a mezigeneračních vztahů. Jejich rozvoj je zaznamenán spíše ve vesnickém než v městském prostředí. Existuje zde kontinuita na tradiční zaměstnání, jímž bylo zemědělství, které disponuje rozličnou škálou kulturních modelů obřadnosti a zároveň jejich tradování umožňuje relativní vyrovnanost obyvatelstva, vazba k místu, kraji. Proces uchovávání lidových tradic je velmi variabilní, vstupují do nich nové prvky, jiné se transformují, podle potřeby mění vnější podobu, ale jejich funkce zůstává v podstatě nezměněná (Tarcalová, 2009).

3.1.2. Lokální kultura

Nejprve je důležité definovat pojem kultura. Kulturu lze definovat jako složitý společenský jev či proces, který se neustále vyvíjí, který je specifický lidským výtvořem, a který slouží k mnohostranné kultivaci jedinců a sociálních skupin. Kultura ať již jako sféra vědomí, vzdělanosti, způsob komunikace nebo jako soubor hodnot, norem, vzorců chování, znalostí, dovedností nebo i jako živé umění či nehmotné kulturní dědictví se šíří v prostoru a čase a je předávána mezigeneračně (Heřmanová, Chromý, 2009). Lokální kultura se však od výše popsané liší zejména územní dimenzí, tj. jakousi spjatostí, vázaností k danému místu. Zjednodušeně lze lokální kulturu definovat jako „stav kultury a jejich složek v prostorově omezeném rámci a čase“ (Zemánek, 2003 in Heřmanová, 2009).

Lokální kulturu, resp. specifickou subkulturu relativně malých územních společenství, tvoří jak prvky kultury materiální, tak i prvky nemateriální kultury, v různé míře pak i folklór, zvyklosti nebo různá kombinace prvků lidové i populární (masové) kultury. Pojmem užívaným pro typologii lokální kultury podle místa jejího výskytu může být pojem venkovská a městská lokální kultura (Heřmanová, Chromý, 2009).

Další typologií lokální kultury lze uvádět rozlišení na hmotné prvky lokální kultury, mezi něž patří například stavební kulturní památky, tj. lidová architektura, sakrální památky aj. a dále pak nehmotné prvky lokální kultury, které jsou představovány převažujícím způsobem života, náboženským a spolkovým životem, tradičními zvyky a ostatními nemateriálními složkami lokální kultury (Heřmanová, Chromý, 2009).

S pojmem lokální kultury také souvisí pojem sociální aktér, kterým se v tomto propojení rozumí nositel, iniciátor a realizátor určité činnosti (Heřmanová, Chromý, 2009). Ve většině případů jde o neformální nebo institucionalizované skupiny těchto aktérů, kteří jsou nositeli zájmu významné části obyvatel. Aktéři lokální kultury tak mohou být jak samotní obyvatelé obce, jejich nejružnější sdružení, ale i chataři, místní solitéři, umělci či příslušníci lokálních etnik apod. Nejvýznamnější podobu skupin aktérů lokální kultury mají spolky, jejichž činnost vychází z potřeb občanů a z místních zájmů. Významnými jedinci při iniciaci činností jsou především solitéři, tj. osoby, které jsou schopny ovlivnit chování a smýšlení lidí lokální skupiny a motivovat je k určité aktivitě.

3.1.3. Mikroregion

Mikroregion je sdružení obcí teritoriálně a kulturně spřízněných s různou právní formou subjektivity. Jejich cílem je společný rozvoj území vymezený společným katastrálním územím jednotlivých členských obcí. Mikroregiony mají formálně ustanoveny volené orgány, které se podílejí na strategickém plánování a realizaci jednotlivých aktivit a projektů. Charakter spolupráce je dán funkčními vazbami a specifikami regionu. Jejím smyslem je především usilování o realizaci politických a ekonomických výhod, iniciace pozitivních růstových trendů či minimalizace dopadů negativních jevů ve vývoji venkovských regionů (Škrabal, Nunvářová a kol., 2006).

3.1.4. Tradiční lidová kultura

V minulosti byla významným zdrojem národní kultury a národních tradic. Z chronologického pohledu hovoříme o *tradiční lidové kultuře*, kterou se označuje venkovská kultura příslušející k období zhruba od počátku 18. století do poloviny 19. století, ale také o *soudobé lidové kultuře, soudobém folklóru*. *Soudobá zlidovělá kultura* je představována výtvořky profesionálních i neprofesionálních umělců, kteří si získali oblibu a stali se součástí normálního života (např. zlidovělé, všeobecně známé písně) (Patočka, Heřmanová, 2008). Významným znakem tvůrců lidové kultury je především anonymita. Určit přesnou hranici, kdy se jedná o tradiční lidovou kulturu a jiné formy kultury, je velmi obtížné, jelikož docházelo k prolínání a ovlivňování jejich dílčích kultur.

Přestože hlavní rozmach tradiční lidové kultury byl ve výše zmíněném období, některé dílčí prvky přežívaly ještě dlouhou dobu, dokonce v některých tzv. živých národopisných oblastech přežívají dodnes. Tyto dochované prvky tradiční lidové kultury jsou dnes předmětem zájmu především etnografie (Patočka, Heřmanová, 2008).

Projevy lidové kultury jsou významnými prvky historické paměti každého území. Kromě hmotných projevů (např. stavby, výtvořky lidového stavitelství, hudební nástroje, oděvy a kroje, keramické výrobky, malovaný nábytek aj.) zahrnují i lidovou slovesnost, tanec, hudbu, hry, nejrůznější obřady, obyčeje a zvyky, výrobní technologie (Patočka, Heřmanová, 2008). V projevech lidové kultury se uchovávají a z generace na generaci přenášejí místně a regionálně vymezené zkušenosti každodenního materiálního i duchovního života, povědomí sounáležitosti s obcí, regionem nebo státem.

V současné době můžeme pozorovat zvýšený zájem o oživení lidové kultury a jejich tradic zejména v podobě aktivit nejrůznějších folklórních souborů a folklórních festivalů ve významných etnografických oblastech jako jsou Chodsko, Plzeňsko, Valašsko, Slovácko aj.

3.2. Lokální (regionální) identita

Tento oddíl se zabývá vysvětlením pojmu lokální (regionální) identita a dalších pojmů s ním spojených včetně vztahu lokální identity a tradic, folklóru.

3.2.1. Vymezení pojmu

Regionální identita je pojem, který lze těžko komplexně definovat, jelikož je to problematika, která má interdisciplinární charakter. Identitou se zabývá poměrně hodně vědních oborů. Mezi ty nejvýznamnější patří především geografie, etnologie, sociologie a psychologie. Proto je důležité zapojit pojem identity do určitého vztahu, protože bez tohoto konkrétního zapojení je identita pouze abstraktní a obecný pojem. Nejprve však rozeberu pojem obecněji a poté konkrétně, tedy přiblížím význam lokální (regionální) identity.

Jedna z definic regionální identity vychází z pochopení definice skupinové mentality. Nejčastěji jsou jí chápány určité *skupinové stereotypy v myšlení, vnímání a jednání lidí, resp. relativně stabilní charakteristiky skupinových hodnotových orientací, preferencí, vzorců a strategií chování, kdy součástí skupinových mentalit je i specifické vnímání sebe sama, tj. otázka sebereflexe a sebehodnocení* (Černý, 2004 in Heřmanová, Chromý, 2009). Hlavní aspekty ovlivňující podobu skupinových mentalit jsou jednak životní a historické zkušenosti, napodobování či odmítání vzorů, ale i celková kulturní a vzdělanostní úroveň, informovanost apod. (Heřmanová, Chromý, 2009). Vztáhneme – li obecné pojetí skupinových mentalit ke konkrétnímu prostoru, tedy lokalitě nebo regionu, dostáváme se k pojmu lokální a regionální mentality, přičemž součástí skupinové (lokální či regionální) mentality je i skupinová (lokální či regionální) identita, čili prožívání, vnímání a hodnocení vlastní sociální skupiny a příslušnosti k této skupině (Heřmanová, Chromý, 2009).

Identitu lze rozlišit na dva základní typy. Prvním typem je identita osobní (individuální) a druhým typem je identita kolektivní. Tyto dva základní typy mají společné znaky, tudíž se vzájemně prolínají. Těmito společnými znaky jsou:

1. Dochází k sebevnímání prostřednictvím specifických kulturních rysů.
2. Společné vnímání se posiluje aktivními strategiemi inkluze nebo exkluze na základě pocíťování „my“ versus „oni“.
3. Proces probíhá ve specifickém prostoru, který v sobě nese význam pro sebedefinující skupinu. (Plavšak, 2001, in Patočka, Heřmanová, 2008).

Pro vytváření kolektivní paměti jsou důležité komponenty prostor a čas. Z hlediska času hraje významnou roli především minulost, která je v podstatě transformována do kolektivní paměti. Kolektivní paměti může být však zneužíváno, především z hlediska ideologického. V praxi to znamená, že v příhodný okamžik mohou být některé složky záměrně zatlačeny do pozadí, aby mohly být použity v jiný příhodný okamžik (Ondrušová in Patočka, Heřmanová, 2008).

Identitu v souvislosti s prostorem chápeme jako územní identitu, která je spojena s regionem, lokalitou, místem. Podle Roubala (Roubal, 2003) však tato identifikace s místem v dnešní postmoderní době je spíše záležitostí často se měnící než stálějšího charakteru. Většina vědců se však domnívá, že i přes veškeré tlaky moderní doby je územní identita nezanedbatelnou složkou tvořící součást identity každého jedince a přispívá k aktivitám vedoucí k udržení místní jedinečnosti.

Principy, které se uplatňují při formování identity, jsou podle Breakwella (Breakwell in Patočka, Heřmanová, 2008) následující. Z hlediska důležitosti je prvním bodem princip odlišení nás samých od ostatních z hlediska místa, kde žijeme. K „definování“ nás samých od ostatních dochází také na základě vědomí vlastního života, který prožíváme dlouhou dobu na stejném místě. Jako třetí můžeme považovat princip sebeúcty, kdy máme pocit pýchy na místo, kde žijeme. Posledním principem je tzv. „sebeúčinnost“, která znamená, že místo, kde žijeme, může svými kvalitami usnadňovat žití.

Pokud bychom chtěli pojmy místo a lokalita nerozlišovat, pak bychom museli dát za pravdu názoru, že vztahy ke konkrétnímu ohraničenému území ztrácí smysl, což je způsobeno nejenom zvýšenou mobilitou lidí, která má často vliv na pocity vykořeněnosti jedinců, kteří za celý život nezískají pevné sociální vazby k jakémukoli místu. Někteří geografové (Paasi, Massey) zabývající se touto tematikou tvrdí, že místo není jasně ohraničeno. U některých lidí může dokonce dosáhnout až globálního měřítka. Massey dokonce hovoří o globálním vědomí/smyslu místa. Je však patrné, že jednotlivými měřítkovými úrovněmi lidé nespojují stejně těsná pouta (Patočka, Heřmanová, 2008). Člověk si vymezuje jakési teritorium nejen ve vztahu k sobě, ale i k jednotlivým skupinám, společenstvím nebo jednotlivcům. S jednotlivci z těchto skupin obývajícími určitý prostor si pak jedinec vytváří jisté vazby na regiony, ale také na různé sociální skupiny na rozličných hierarchických úrovních přes lokální, regionální, národní, mezinárodní až po

globální. Člověk si tedy vytváří více různých identit (Patočka, Heřmanová, 2008). Jedinec však může pociťovat různé silné vazby a rozdílné pocity sounáležitosti, ale i zodpovědnosti k těmto jednotlivým prostorově odlišným územím.

Pocity individuální i skupinové regionální identity, vzniklé jako primárně územní, většinou mívají silné identifikační vazby, které se nejvíce utváří v dětství. Projevují se například tak, že i lidé, kteří dlouhodobě žijí v jiném městě, než je jejich rodištěm či domovem (v sociologickém smyslu), se stále označují za příslušníky určitého kraje nebo regionu, odkud pochází. Důvodů takového chování může být hned několik – např. vzpomínky na dětství, vztah ke krajině, rodinné a přátelské emotivní vazby a také jiný způsob života nebo mentalita (Heřmanová, Chromý, 2009).

Pojem identita se také velmi často spojuje se způsobem vnímání místa. Rose (Rose in Patočka, Heřmanová, 2008) uvádí, že význam míst si utváří jedinec vlastními pocity, ale i prostřednictvím pocitů skupiny jedinců. Finský geograf Paasi (Paasi in Patočka, Heřmanová, 2008) také zdůrazňuje rozdíl mezi regionální identitou ve smyslu regionálního vědomí obyvatel a regionální identita ve smyslu identita regionu. Regionální identitou jednotlivce rozumí vztah jedince k regionu a mentální reflexe regionu v mysli jedince. Kolektivní regionální identita a regionální vědomí vzniká nalezením atributů podobnosti či totožnosti mezi regionální identitou více jednotlivců pomocí nalezení společných znaků, symbolů, kulturních odkazů aj. Regionální identitu ve smyslu identita regionu nelze chápat pouze jako regionální vědomí obyvatel, ale spíše jako obraz regionu, který si utvářejí jednak jeho obyvatelé, ale i lidé žijící mimo region (chalupáři, turisté, ale i lidé, kteří region nikdy nenavštívili, ale mají o něm určitou představu, například ze školních vědomostí nebo médií).

Formování regionální identity je součástí procesu institucionalizace regionu, což je socioprostorový proces během něhož vzniká prostorová jednotka jako část prostorové struktury společnosti a stává se viditelnou a jasně identifikovatelnou v různých sférách sociální praxe a sociálního povědomí (Paasi in Patočka, Heřmanová, 2008).

Proces lokální a regionální identifikace (ztotožňování se) může být ovlivněn pozitivně, ale i negativně řadou faktorů. Na první místa mezi pozitivní faktory lze uvést dlouhodobost a kontinuitu pobytu v určitém regionu nebo lokalitě. Dalším důležitým

prvkem je také existence nebo naopak absence historicky významného objektu, kulturní památky, lidové nebo i moderní architektury, svázanost místa se slavnými rodáky, existence lidových tradic, generační zakořeněnost, ale svůj vliv má i stav životního prostředí nebo fungující infrastruktura. U sdílené regionální identity tomu například může být pocit jakési širší „kmenové“ příslušnosti, vztah k předkům, pocit „lokální hrdosti“ apod. (Heřmanová, Chromý, 2009).

Silná lokální (či regionální) identita se v určitých případech může vyvinout v tzv. lokální patriotismus tj. v různé míře pozitivně zkresleného vnímání či vidění vlastního území. Identifikace s územím však může vytvářet i určitá negativní hodnocení – např. slovní hodnocení „zapomenutý kraj“, „je to tu konec světa“ apod.

V sociologické literatuře se v souvislosti s regionální identitou mluví o tzv. žitém prostoru, jenž se vnitřně diferencuje na fyzický prostor (prostor praxe, identifikace a symbolický prostor), prostor komunikace (socioprostorová síť partnerů v komunikaci) a mentální prostor (prostor, ve kterém se jedinec pohybuje, aniž by měl místo pobytu) (Spalová, in Patočka, Heřmanová, 2008). Dle Roubala pak ještě můžeme regionální identitu rozdělit na jednotlivé aspekty. Prvním aspektem je vztah k fyzickému prostředí (tzv. žitému prostoru), dále aspekt sociální (integrace do sociálního prostředí), ale také etnický aspekt (problematika národní identity, která je zesílená v pohraničních oblastech) (Roubal in Zich, 2003a).

3.2.2. Faktory lokální identity

Na základě čeho se utváří lokální identita, bylo popsáno výše. Zde bych tedy chtěla přehledně tyto faktory shrnout a připojit k nim další, které jsou dle mého názoru také podstatné:

1. folklórní tradice

- místní tradice a obyčeje v podobě folklórních slavností a festivalů

2. jiné kulturní faktory

- jiné společenské události (zábavy, plesy, ...)

3. náboženské (duchovní) faktory

- duchovní vyžití v podobě:

možnosti návštěvy mší svatých,
možnosti zapojení se do přípravy a realizace mší a jiných církevních událostí,
možnosti návštěv různých církevních společenství

- pozitivní vztah k místním sakrálním stavbám (kostel, kaple)

4. sociální faktory

- svázanost s místem – rodiště, rodinná usedlost, generační zakořeněnost
- hrdost být občanem určité lokality

5. ekonomické faktory

- tradice rodinného podnikání
- pracovní příležitosti

6. geografické faktory - přírodní poměry

- kvalita životního prostředí
- zalíbení v místní krajině.

3.2.3. Tradice a folklór ve spojení s lokální identitou

Spontánní a dobrovolné dodržování tradic je významnou součástí lokálního sociálního života, ať už se to týká tradic původních (v Čechách posvícení – na Moravě hody, poutě a jiné lidové zvyky), obnovených (původní lidové tradice časem zaniklé a později obnovené) nebo novodobých (například vítání občánků, vyvěšování vlajek apod.). U tohoto rozdělení je patrné, že zatímco tradice původní vytváří a podporují vztah především k území, tedy lokální a regionální identitě, tradice novodobé upevňují vztah spíše k samosprávným institucím a státu.

Problematiku vzniku a existence lokální (regionální) identity lze chápat nejen ve vztahu k různě rozsáhlým celkům (mikro až mikroregiony), ale také k jejich různě chápané a vymezované hranici, v historicko - geografickém smyslu apod. Jednou rovinou zkoumání mohou být tradiční kulturní regiony jako např. Chodsko nebo Slovácko, druhou pak regiony administrativně – správní jako např. nově rozdělené kraje.

3.3. Tradice na Uherskohradištsku

Tato kapitola je věnována charakteristice vybraných tradic a obyčejů v podobě národopisných slavností a folklórních festivalů na Uherskohradištsku. Byly vybrány dvě

obce na Uherskohradištsku jako centra takových slavností a festivalů: Polešovice, spadající pod mikroregion Staroměstsko a Kunovice, reprezentující mikroregion Dolní Poolšaví. Ač se tyto dvě obce nachází v blízkosti, jejich národopisné festivaly a kulturní akce se liší v mnoha ohledech.

Následující podkapitoly obsahují stručné charakteristiky obcí Polešovice a Kunovice a poté hlubší rozebrání folklórních akcí, které se na jejich území pravidelně konají.

3.3.1. Představení center mikroregionů Staroměstsko (Polešovice) a Dolní Poolšaví (Kunovice)

Charakteristika obce Polešovice

Obec Polešovice se nachází ve Zlínském kraji, asi 10 km jihovýchodně od Uherského Hradiště a leží na předělu Dolnomoravského úvalu a pohoří Chřiby. Archeologické nálezy v této lokalitě dokazují osídlení již v mladší době kamenné (6. tisíciletí př. n. l.). První zmínka o obci pochází z r. 1220, kdy obec patřila nově založenému cisterciáckému klášteru na Velehradě. K hospodářskému rozvoji obce napomohla velehradská správa, za jejíž dob došlo k založení prvních vinic na území dnešních Polešovic a sním spojený rozvoj dnes velmi známé tradice vinohradnictví. K dalšímu hospodářskému rozvoji v obci napomohlo povýšení obce císařem Rudolfem II. na městečko v roce 1595. Z této doby pochází také polešovická pečeť a znak. V roce 1997 byl obci navrácen status městyse.

Z hlediska kulturního života obce patří mezi nejvýznamnější akce slovácké hody s právem, které se slaví každoročně druhou říjnovou nedělí, v den vysvěcení místního kostela sv. Petra a Pavla. Neméně zajímavé jsou kulturní akce spojené s tradicí vinohradnictví, o něž je v poslední době zaznamenán velký zájem obyvatel i ze vzdálenějších míst. Mimo jiné katastrem obce prochází Moravská vinná a Bzenecká cyklistická stezka.

V obci v roce 2011 žilo 2023 obyvatel (oficiální web městyse Polešovice [online]. [cit. 4. 9. 2012]. Dostupné na WWW: < <http://www.polesovice.cz/doc/cms/85/> >).

Charakteristika města Kunovice

Město Kunovice se nachází v jihovýchodní části Moravy, přibližně 3 km od města Uherské Hradiště. Kunovice se rozkládají v úrodné nížině Dolnomoravského úvalu na řece Olšavě, nedaleko ústí do řeky Moravy. Z jihu město ohraničeno Hluckou pahorkatinou a od západu pohořím Chřiby. Město má bohatou historii, o které svědčí bohaté archeologické nálezy. V době velkomoravské osady ležící v dnešním katastru obce Kunovice plnily funkci obranou, jelikož tyto osady byly bránou do centra Velkomoravské říše. Tato vojensko – strategická poloha Kunovic hrála v jejich dějinách vždy podstatnou roli. První písemná zmínka o Kunovicích pochází z roku 1196 v listině olomouckého knížete Břetislava. Zde se objevuje název Cunovicz. Jméno pochází pravděpodobně od jména franckého Kundra, česky Kuna.

Kunovice byly od roku 1971 součástí města Uherské Hradiště. V roce 1990 se místní obyvatelé v referendu vyslovili pro osamostatnění. Ostatně vždy tomu tak před rokem 1971 bylo. Rokem 1997 nabyly Kunovice statut města a k dnešnímu dni zde žije 5400 obyvatel.

Město žije bohatým kulturním i folklórním životem, především známou jízdou králů, která byla v roce 2011 zařazena do nehmotného kulturního dědictví UNESCO (Kunovice oficiální stránky města [online]. [cit. 31. 8. 2012]. Dostupné na WWW: < <http://www.mesto-kunovice.cz/a/kunovice> >).

3.3.2. Folklórní slavnosti v Polešovicích

Vybranými tradicemi a obyčejí jsou hody a slavnosti spojené s vinařskou tradicí v obci, tedy zarážení hory, vinařské slavnosti a žehnání vína. U všech tradic a obyčejů je uvedena historie, původ, dnešní podoba a průběh zvyku.

Významným zdrojem při zpracování následujících oddílů byla má bakalářská práce z roku 2010 s názvem Mládež a její podíl na udržování kulturního dědictví venkovské obce (případová studie Polešovice).

Hody s právem

Dodnes patří k nejvýznamnějším zvykům tradiční lidové kultury a jsou také jednou z nejdůležitějších slavností roku. Hody mají svou stránku jednak světskou, církevní, ale i rodinnou a společenskou, protože obyvatelé na vesnici nemají takové možnosti společenského vyžití, jako tomu mají obyvatelé měst, a tak je pro ně přirozené se více angažovat do aktivit spojenými s tradičními zvyky.

I když je slavení hodů známo i jinde než v oblasti Slovácka, hody s právem jsou záležitostí jen Uherskohradištska. Právě hodový znak – velké či malé právo s dalšími atributy odlišuje tuto slavnost od jiných hodových slavností na Slovácku či v širší oblasti Moravy. Více o tomto specifickém hodovém atributu bude uvedeno v následujících podkapitolách.

Následující oddíly jsou zpracovány podle publikace Ludmily Drobilové a kol. *Hodové slavnosti v Polešovicích*, která byla vydána v roce 2007 a PhDr. Ludmily Tarcalové *Hody s právem na Uherskohradištsku*, vydané v roce 2009.

Původ, historie hodů a doba jejich slavení

Hody se slaví v souvislosti s výročím posvěcení chrámu. V Čechách mají tyto slavnosti pojmenování *posvícení*, na Slovácku se používá výraz *hody*. Hody se konají v podzimním období jako oslava dobře sklizené úrody a vrcholu zemědělského roku. Konání hodů také souvisí s oslavou výročí zasvěcení kostela tzv. *patrocinia*. V Polešovicích tato doba odpovídala svátku svatých Petra a Pavla. Často pak samotné hody mohly splynout s konáním poutí a menšími oslavami – tzv. *hodkami*. V některých obcích, kde se konají hody později na podzim, nejpozději však před začátkem adventu, jsou nazývány jako hody *martinské* nebo *kateřinské*. Kronikářské a jiné historické záznamy informují o existenci a provádění obchůzek po obci v 19. století nejen na Uherskohradištsku, ale i velké části regionu jižní Moravy. Dne 12. května 1786 císař Josef II. vyhlásil jednotný termín konání hodů, a to třetí neděli v říjnu. Učiněno tak bylo zejména proto, aby se předešlo od dlouhého (někdy tomu bývalo i týden) slavení hodů, a aby slavení neodvádělo poddané od vykonávání polních prací. Tyto hody se pak začaly slavit jako *císařské*, avšak slavení vlastních hodů si obce ponechaly a nezřídka se slavily hody dvoje, původní a císařské. Konání hodových slavností ve 20. století bylo přerušeno hned

několikrát, v letech první světové války, protektorátu a druhé světové války. Přesto se po těchto dlouhých odmlkách znovu obnovily.

V Polešovicích se hody císařské slavily až do roku 1998, kdy se na podnět místního duchovního správce začaly hody slavit druhou neděli říjnovou. Termín byl zvolen tak, aby byl co nejbližší termínu výročí vysvěcení kostela – 9. října 1735.

Potřeba slavit souvisela s životem člověka. Proto i hodové slavnosti úzce spjaté s lokálním prostředím, se od konce 19. století staly kulturní akcí, která měla zpříjemňovat a znásobit význam různých historických a společenských událostí (Tarclová, 2009).

Příprava hodů

V Polešovicích bylo konání hodů vždy velkou slavností, zejména pak pro rodiny, ze kterých pocházeli stárci, protože to znamenalo velkou společenskou prestiž. Do poloviny 20. století trvalo slavení hodů několik dní až týden. Až do roku 1970 byla hlavním hodovým dnem neděle, v pondělí pak následovala obchůzka s právem *po dědině* a úterý bývávalo posledním hodovým dnem. V sedmdesátých letech se pak trvání hodů zkrátilo na tři dny, tak aby co nejméně zasahovalo do pracovních povinností občanů. Sobota se tedy stala hlavním hodovým dnem, v neděli, tedy druhý hodový den se začíná slavnostní hodovou mší svatou v kostele, pak se chodí obchůzka *po dědině* a večer následuje taneční zábava. Dva týdny po konání hodů organizuje hodová chasa dozvuky hodů, vždy laděné s nádechem k recesi.

V minulosti byli hlavními pořadateli hodů místní organizace a spolky – hasiči, sokol, orelská organizace, oddíl místní kopané. Tyto organizace vždy podporovaly rozvoj a aktivity místního společenského života. Největší finanční zátěž ovšem byla pro rodiče a rodiny stárků, protože se nechtěli nechat zahanbit a snažili se, aby *jejich* hody byly co nejlepší. Proto pořadatelé hodů, z důvodu velké finanční zátěže pro rodiny stárků, zrušili v roce 1985 chození pro stárky do jejich domů. V současnosti je pořadatel hodů místní tělovýchovná jednota spolu s úřadem městyse.

S přípravou hodů dříve také souvisel úklid v obci a každý hospodář se snažil mít pořádek kolem svého domu. Bílily se domy, uklízelo se kolem domů a nežřídka byly spojeny hody se stavebními rekonstrukcemi. Zejména pak rodiny stárků a stárkyň, které

museli doma pojmout a pohostit celou hodovou chasu. Bývalo zvykem, že i přihlížející dostali od rodin stárků a stárkyň nějaké občerstvení. Hospodyně připravovaly husy, kačeny, mnohdy bývala také zabíjačka. Pekly se také koláčky, vdolky a cukroví. Rodinná a sousedská výpomoc bývala téměř nezbytností. S konáním hodů souvisela i celková úprava obce, komunikace, chodníky i zeleně a veřejných prostranství. Dnes patří náležitá výzdoba také úřadu městyse, kde se chodí žádat ke starostovi o povolení konání hodů, tanečnímu sálu na sokolovně, ale i nově vybudovanému amfiteátru, kam se dnes chodí pro stárkyň. Výzdoba bývá tvořena zeleným chvojím, které jsou pak děvčaty z chasy ozdobeny papírovými růžemi vyrobenými několik dní před konáním samotných hodů. Veškerá výzdoba je zajišťována právě mládeží z chasy. Od roku 2002 se před domy stárkyň staví májky. Tuto tradici si v Polešovicích nikdo nepamatuje, ale její význam je důležitý, zejména pak proto, že postavená májka před domem upozorňuje na místo působení nejdůležitějším hodových osob – stárkyň.

Stárkovská organizace

Veškeré dění hodů se odehrává kolem hlavních aktérů - mladých lidí. Ti tvoří *hodovou chasu*, která je tvořena svobodnými hochy a dívkami. Hlavními postavami této skupiny jsou však volené osoby – *stárci* a jejich ženské protějšky – *stárky*, někdy také nazývané *stárkyňe*. K jejich volbě ještě v první polovině 20. století docházelo už kolem svátku sv. Štěpána. Funkce stárkování nebyla na počátku 20. století jednorázovou záležitostí, ale stárci setrvali ve funkci celý rok a představovala velkou čest. Starší lidé se dodnes těší vají vzpomínkou, jak se jim dostalo cti být stárkem. V tomto období patřilo stárkování k prestiži především selských rodin, protože funkce stárka byla materiálně, ale i finančně nákladná. Prvním nebo také starším stárkem býval obvykle chlapec ze selského rodu – *sedlcký stárek*. Mladší stárek, nazývaný *podstárek*, býval vybírán ze sociálně slabších vrstev, z prostředí chalupníků – *chalupnický stárek*.

Po odmlkách konání hodových slavností v podobě světových válek se již od celoroční funkce stárků upustilo a omezilo se pouze na dobu konání hodů. Dnešní stárkovská organizace - hodová chasa je tak pouze inovací té původní, a to především vlivem přirozených změn způsobu života, částečně i ve vyrovnání vyžití venkovské a městské mládeže ve společenském a kulturním životě.

Od 40. let 20. století si chasa volila stárka mezi sebou a ten si pak vybral svého podstárka. Co se týče jejich ženských protějšků, tak ty si stárci a podstárci mohli vybrat sami. Zvláštním jevem ve stárkovské organizaci jsou pak dlouhodobá partnerství stárky a stárka, ze kterých vznikají i manželství. V Polešovicích je také tradicí, že funkci staršího stárka pak převezme následující rok mladší stárek.

Co se týče volby stárků, dnes je tomu v Polešovicích jinak. *Stárci* a *stárky* jsou slavnostně voleni vždy několik týdnů před hodami, po domluvě mezi pořadateli a rodiči budoucích stárků, jelikož je tato funkce stále spojena s nějakými finančními výdaji, které se však obec snaží minimalizovat. Volení stárků je tak spojeno s taneční zábavou, obvykle u cimbálu. Starší stárek, jeho stárka a mladší stárek a jeho podstárka se tak stávají na několik dní před konáním samotných hodů, ale i v jejich průběhu, hlavními organizátory, nejdůležitějšími, ale i nejsledovanějšími postavami hodů.

Hodové znaky

Hodové právo a další atributy stárků a stárkyň

Hlavním atributem hodů a znakem stárků je na uherskohradištském Dolňácku *hodové právo*. Hodové právo opravňuje stárky konat hodové slavnosti a toto právo má v Polešovicích tvar trojúhelníku, což je pro Uherskohradištsko určitá zvláštnost. V okolních obcích kolem Polešovic je tomu také tak. Kromě organizace hodů je dodnes hlavní úlohou stárků starat se o svěřené hodové právo. Stárci jej po celou dobu obchůzky mají na rukou a bedlivě jej musí střežit také při večerní taneční zábavě. Nežádá se v minulosti stávalo, že se jej přespolní chasa mladých snažila odcizit a způsobila tak velkou ostudu pro místní hodovou chasu, především tak pro stárky a jejich podstárky.

I stárkovská práva měla svůj vlastní vývoj. Je více než zřejmé, že byla odvozena od znaků pravomoci obecní samosprávy. Odznak moci se vyvinul z hole, která symbolizovala moc a autoritu. Tvar hole mělo také *rychtářské právo*, jež bylo znakem hodnosti a stavu. Rychtář používal toto právo při jednání, napomínání, k trestání, ale i obraně. Původně také rychtář propůjčoval toto právo o hodových dnech chasy, na kterou přecházela rychtářova pravomoc.

Na přelomu 19. a 20. století mělo polešovické hodové právo staršího stárka tvar zavěšeného složeného tureckého šátku, které bylo jednodušší formou práva současného, které je již vyztužené a zdobené snítky rozmarýnu a papírovými květy. Asi od poloviny 20. století začíná mít právo tvar štítu nebo trojúhelníku, jak je tomu také dodnes. V průběhu 20. století nabývá hodové právo na zdobnosti a sjednotila se i podoba práva podstárka. Práva stárka a podstárka jsou dnes tedy totožná, což není na Uherskohradištsku obvyklé. Zejména tak bylo učiněno z důvodu smazání sociálního rozdílu zázemí rodin stárků a podstárků. Zdobení práva si v minulosti zajišťoval stárek sám, dnes se tomu věnují starší a zkušené ženy z blízké obce Ořechov, ve které mají charakter zdobení práva stejný jako v Polešovicích. V Polešovicích se až do roku 1952 půjčovalo právo právě z Ořechova, poté si obec nechala vyrobit právo vlastní. Výzdobou práva se však do dnešních dnů v Polešovicích nikdo nezabývá.

Co se týče symboliky výzdoby práva, ta je velmi výmluvná. Šavle, štít a vonice charakterizují stárka jako mladého, statečného a statného muže. Středový věneček a jablko zapíchnuté na hrotu šavle symbolizují poctivost dívky. Právo stárka a podstárka jsou odlišena pouze svou barevností a barevným sladěním použitých stuh. Po skončení hodového veselí se stuhy a veškeré zdobení z práv nechává odstranit tzv. *odpentlit* a uloží se v domě stárek, které jej uchovávají pro následující rok, než jej předají svým nástupkyním.

Kromě hodových práv existují i další znaky hlavních postav hodů, tedy stárků a stárkyň. Kolem roku 1920 nosily stárkyňe mísu s ovocem a vdolky, které pak darovaly starostovi. Stárkyňe měly také dohled na opletené demižóny s vínem při obchůzce *dědiny*. V minulosti nosily stárkyňe v ruce kapesníček nebo květ růže, dnes květy nahradila snítka rozmarýnu. Snítka rozmarýnu mají připnuté také chlapi na svých vestičkách tzv. *kordulách* a na kloboucích. O zajištění rozmarýnu se stará vždy ženský protějšek stárka a slavnostně mu jej předává.

V Polešovicích je tradicí připínat malé snítka rozmarýnu nebo krušpánku ozdobené mašličkami i účastníkům a přihlížejícím hodového veselí, kteří je dostanou za malý finanční obnos od hodové chasy.

Hodový průběh

První hodový den

Průvod o hodech tvoří jednu z hlavních složek slavnosti. V minulosti tomu bývalo v Polešovicích tak, že hodová chasa a ostatní účastníci hodových slavností šli nejdříve pro staršího a mladšího stárka do jejich domů a poté se vypravili pro stárky, které je netrpělivě očekávaly také ve svých domovech. Poté se chasa společně se svými hlavními představiteli odebrala ke starostovi, aby udělil stárkovi pravomoc nad chasou. Dnes však začátek hodového veselí probíhá v pozmeněné formě. Na návsi v Polešovicích, zvaném Městečko, hodinu po poledni začíná vyhrávat dechová hudba. Zde je připravena hodová chasa, která za malý příspěvek do pokladničky připíná přihlížejícím voničky. Poté následuje odchod do místního kulturního domu – sokolovny, kde jsou chasou a mladými ženatými muži v kroji vyvolávání stárce. Jsou vyvolávání zpěvem:

Polešovští chlapci, kde vy máte stárka?

/:Leží za dědinů, pije vodu z járka:/'

Polešovští chlapci, kde máte druhého?

/:Leží za dědinů, zrovna vedle něho:/'

Poté, co se přihlížející pohostí vínem a koláčky, se chasa a celý hodový průvod odebrá do areálu hřiště základní školy, kde čekají stárky, aby svým stárkům předali klobouky ozdobené vysokým snítkem rozmarýnu a kosárky a připojili se, jako jedny z hlavních postav, do hodového průvodu. Není to však hned, jelikož jsou stárky několikrát vyvolávány písní:

Tluču, tluču, otevřete, nechal jsem klobouček u děvčete.

Děvče spalo, já taky spal, gdosi mně klobouček z hlavičky vzal ...

...a stárky odpovídají:

Nevzal, nevzal, můj stárečku,

visí tam v komůrce na hřebíčku.

Na tanečním kole pak předvádí za doprovodu cimbálové muziky a zpěvu své připravené taneční vystoupení mateřská škola, základní škola, ženatí muži - v Polešovicích nazývání *lajblisti*, ženský pěvecký soubor Drmolice a na závěr očekávané taneční pásmo hodové chasy, které bývá závěrem doprovázeno slováckým verbuňkem. Po dokončení tanečních vystoupení se chasa s hodovým průvodem za doprovodu dechové kapely odebírá k úřadu městyse, kde stárek žádá starostu o povolení konání hodů a především večerní taneční zábavy. Bývá tradicí, že si stárci zatančí sólo polky nebo valčíku se starostou a případně také jeho ženou.

Na večerní hodové zábavě k tanci tradičně hraje dechová a cimbálová muzika. Součástí hodové taneční zábavy je zajímavý zvyk tzv. vodění po právo, jehož původ lze na uherskohradištském Dolňácku datovat již k přelomu 19. a 20. století. Tento zvyk se koná v mnoha obcích a má také obdobný průběh. Vyhláší se na taneční zábavě kolem 21. hodiny. Na kraji tanečního sálu je umístěn stůl obvykle s hořícími svícemi, vínem a koláčky. Nad tímto stolem jsou na pozadí vytvořeného z chvojí zavěšeny práva, která jsou bedlivě střežena hodovou chasou. Zvyk probíhá za doprovodu muziky v průběhu taneční zábavy, kdy obvykle krojovaný chlapec dá svůj klobouk na hlavu chlapci z jiného (nekrojovaného) páru a dvojice se během tance vymění. Po zatančení písňe odvede krojovaná chasa svým tanečním partnerům ukázat právo a nabídne jim víno a občerstvení. Je zvykem z řad civilních tanečníků přispět chase dobrovolný příspěvek do pokladničky. Tento finanční obnos pak slouží chase na potřebné účely. Poté krojovaná dívka připne účastníkům zelenou snítku, která symbolizuje, že pár již podruhé pod právo jít nemusí. Kolem půlnoci je vodění pod právo ukončeno a stárci se společně s chasou odeberou práva uložit do domu stárka. Poté se chasa zpět vrátí a hodová zábava pokračuje, někdy i do časných ranních hodin.

Druhý hodový den

Druhý den hodů začíná ráno slavnostní mši svatou. Na kazatelně bývají vystaveny obě práva na tureckém šátku. Tato mše svatá je pojata jako slavnostní obřad, při kterém je hodová chasa oblečena v kroji a stojí ve špalíru před oltářem. Při mši jsou obětovány dary v podobě hroznového vína, obilnin, ale i další sklizně, která je pro danou oblast typická. Obětiny nosí vždy předem domluvení účastníci hodové chasy. Také bývá zvykem, že některý z řad stárků čte čtení z evangelia. Po skončení mše svaté se mužská část většinou

odebírání do místního hostince, kde mají připravený oběd, protože je pak až do večera čeká náročná občůzka *dědiny*. Smyslem této občůzky je ukázat práva ve všech domech. Z tohoto důvodu je chasa rozdělena do dvou skupin, aby stihla obejít celou obec. Děvčata z chasy jdou po mši svaté domů, připravit se na večerní taneční zábavu u cimbálu. Chlapci při občůzce dědiny ukazují hodové právo a za odměnu dostávají od občanů dobrovolný příspěvek do pokladničky, ale také odměnu v naturáliích, v podobě skleničky vína nebo slivovice. Současně mají chlapci také povinnost zvát občany k večerní zábavě s cimbalovou muzikou.

Nedělní taneční zábava je završením hodového veselí a koná se už v komornějším duchu než v den předcházející. Důvodem mohou být pondělní pracovní povinnosti, ale také cimbalová muzika, která vyžaduje znalost speciálních tanců, které dnes již nejsou v tak širokém povědomí, jako tomu bývalo dříve.

Dozvuky hodů

Slavnost hodů bývala v minulosti několikadenní záležitostí a obvykle končila *hodkami* – hodovými dozvuky spojené s taneční zábavou. Dozvuky se mýnil poslední hodový den. Ve dvacátých letech 20. století končival obvykle ve středu a byl ukončen starostou.

Dnes se konají dozvuky hodů obvykle čtrnáct dní po hodech a mají nádech recese. Chlapci se oblékají do ženského kroje pro starší vdané ženy a děvčata za své mužské protějšky. Bývá vyrobeno i tzv. *babské právo*, které je humornou obdobou práva opravdového. Týden před konáním dozvuků hodů si hodová chasa a rodiče stárků připraví žertovně laděný program a po celý čas zábavy panuje uvolněná atmosféra.

Hodové slavnosti jsou dnes kulturně společenskou událostí celé obce, rodin a jejich přátel. Na jejich přípravě se podílejí nejen úřad městyse, rodiny stárků, ale i řada dobrovolníků a sympatizantů této folklórní tradice.

Z historie polešovického vinohradnictví

Následující oddíl je zpracován dle publikace Ludmily Drobilové a kol. *Vinobraní Polešovice 2007* vydané v roce 2007 a Tomáše Měšťánka *Polešovické vinohrady* od 2. poloviny 16. století vydané v roce 2002.

V Polešovicích mělo pěstování vinné révy vždy dobré přírodní podmínky, jelikož se obec nachází na předělu úrodné oblasti Dolnomoravského úvalu a svahů Vážanské vrchoviny náležící do středomoravských Karpat. Ale také klimatické podmínky jsou velmi vhodné, jelikož region, kde se Polešovice nachází, patří mezi oblasti, kde jsou dosahovány nejvyšší teploty z celé republiky a právě dostatek tepla je pro dozrávání révy velmi podstatný. V Polešovicích se pěstovala vinná réva ve viničních horách, od Salajky, necelých 200 m n. m., až ke Starým horám, které leží ve výšce zhruba 300 m n. m.

Počátky pěstování vinné révy spadají do druhého a třetího století našeho letopočtu. Důležitým podnětem pro velký rozvoj pěstování révy bylo však období Velké Moravy a její centra Mikulčice, Staré Město, Pohansko a slovenská Nitra. Velký vliv na rozvoj pěstování vína mělo také vytváření církevních organizací, zejména vytvoření uherskohradištského biskupství a biskupství v Nitře.

Podle archivních záznamů se v Polešovicích pěstovalo víno již v 11. století. V této době se zde pěstovalo víno především pro potřebu mešního vína, jelikož se staly Polešovice v letech 916 – 1063 sídlem moravských biskupů. Poté, co se biskupství přesídlilo do Olomouce, biskupská kapitula si některé vinice nechala ve vlastnictví tak, že jí obec musela povinně odvádět desátky. Ve 13. století však nastal velký obrat, jelikož v roce 1202 byl na Velehradě založen klášter cisterciáků. Listina olomouckého biskupa Roberta z roku 1220 potvrzuje darování veškerých polešovických desátků a majetku správě velehradské kláštera. Zároveň je tato listina první písemnou zmínkou o Polešovicích. Tato změna však byla velmi pozitivní, jelikož správa kláštera na Velehradě měla zájem o kvalitní mešní víno, takže v této lokalitě podporovala rozvoj vinohradnictví a vinařství. Velehradští cisterciáci zvelebovali v Polešovicích a okolí nejen vinohrady, ale i rybníky a zasloužili se také o založení nových sadů. Vína z Polešovic byla oblíbená již ve středověku. Díky stykům velehradského kláštera s proslulou oblastí Klosterneuburku došlo také na zavádění nových odrůd jako Ryzlink rýnský nebo Burgundské bílé. Velký rozmach v pěstování vína nastal ve 13. století, kdy dodávky mešního vína do kláštera cisterciáků na Velehradě byly pouze z Polešovic, což vneslo nebývalou prestiž polešovickému vinohradnictví. Díky písemným záznamům z nedalekého kláštera můžeme datovat existenci některých polešovických vinic. Například z roku 1592 pochází záznam o tratích

zvané Bořky, Nový sad, Slínky, Krajina, hory Růžená a Kukla, ale také Sedlíštky a Fěrunky. Některým názvům vinic můžeme dnes jen stěží přisuzovat jejich význam.

V době husitských válek byly Polešovice spolu s vinicemi dány do zástavy jistému hradištskému měšťanovi, jelikož velehradský klášter tížila v těch dobách finanční situace. Koncem 15. století však vinohrady v Polešovicích pustnou. O jejich obnovu se v letech 1502 – 1507 zasloužil opat Ciriak. V této době pak části viničních tratí patřily jednak obci, ale i místnímu faráři a biskupovi olomouckému. Z archivních záznamů se můžeme dočíst, že v těchto dobách se průměrný výnos pohyboval kolem 1500 – 2000 kg z hektaru. Vinice byly též v těch dobách chráněny horenským právem v rámci něhož se dozíralo, aby se vinice správně obdělávaly, ale také řešily spory mezi vinaři nebo se určovaly tresty pro ty, kteří se proti tomuto právu provinili.

Roku 1563 se mluví o dovážení polešovického vína do Kroměříže. Toho roku dovezl Vladislav, měšťan a pekař kroměřížský, dokonalé víno z Polešovic, *keré prý mělo takový oheň, že přihnúv si trošku, dal se do rvačky, takže jej musil rychtář souditi* (Drobilová a kol., 2007).

17. století pro místní vinohradníky znamenalo mnoho zvrátů, především vpád Bočkajovců na Moravu, kdy bylo mnoho usedlostí opuštěno, ale také třicetiletá válka, po níž místní vinařství značně upadlo. Vinice byly poničené, opuštěné a neobdělávané, a tak velká část z nich zanikla. V roce 1784 však zrušení velehradského kláštera příznivě ovlivnilo rozvoj místního vinařství. Každý vinař směl poté s vínem volně šenkovat a zakládat nové vinice. Pro potřeby uskladnění byly obyvateli budovány vinné sklepy. Vlivem růstu cen v druhé čtvrtině 19. století se však rozvoj vinohradnictví v Polešovicích zastavil a po roce 1848 bylo mnoho vinic zrušeno a přeměněno v pole pro pěstování cukrovky a ječmene pro nově založené cukrovary a pivovary v okolí. Aby vinařství v oblasti Polešovic úplně nezaniklo, byla pro tyto účely v roce 1909 zřízena menší vzorová stanice patřící obci.

Po 1. světové válce byla v obci zřízena státní réвовá škola, která měla za úkol vinařství renovovat. Založením okrskové vinařské besídky v roce 1928, kam vstoupilo celkem 125 občanů, se v Polešovicích ve větší míře začalo s obnovou vinic a

vinohradnické tradice. I výběrem kvalitních odrůd se členové besídky snažili pozvednout jeho věhlas.

Od druhé poloviny 90. let v Polešovicích rostla výměra vinic až na nynějších 100 ha. Většina vinic patří Vinohradnické společnosti Polešovice a menší část Šlechtitelské stanici vinařské. Dále v obci existuje několik firem zabývajících se výrobou vína a rovněž desítky drobných vinařů.

Folklorní slavnosti spojené s vinařskou tradicí v obci Polešovice

Zvyky, které jsou v Polešovicích spojené s vinohradnickou a vinařskou tradicí jsou v posledních letech obnovovány a je o ně shledán velký zájem jak ze strany místních obyvatel, tak i široké veřejnosti. Podle dochovaných záznamů si mohou iniciátoři obnovy těchto zvyků vytvořit obrázek, jak pravděpodobně v minulosti obřady vypadaly. Nejstarším zvykem, který se v minulosti v obci hojně udržoval, je zarážení hory. Z roku 1935 pochází zmínka o konání vinobraní, které na zarážení hory navazuje. Mezi zvyky, o kterých nejsou písemné zmínky a existuje pouze jejich ústní podoba, je konání svěcení vína, které probíhá na začátku zimy, kdy je úroda sklizena ve sklepech a první vzorky letošní úrody vinaři nechají posvětit.

V minulosti se všechny výše zmíněné tradice konaly tak říkajíc „opravdově“, dnes již pozbyly svůj původní význam a mají spíše symbolický charakter.

Následující oddíly jsou zpracovány podle publikace Jiřího Čoučka a kol. Polešovice 1595 - 1995 vydané v roce 1995 a podle publikace Ludmily Drobilové a kol. Vinobraní Polešovice 2007 vydané v roce 2007.

Vinobraní

Oslava vinobraní je zvyk, upomínající na dobu, kdy byly vinohrady pod ochranou zvláštního „horenského“ práva, které bývalo velmi přísné, například za krádež byly velmi přísné tresty v podobě useknutí ruky, v závažnějších případech mohlo dojít i ke ztrátě na životě. V Polešovicích se dochovaly zmínky o tom, že horenské právo vykonával horný a šest konšelů.

Slavnost vinobraní se skládá z obřadu zarážení hory, v Polešovicích zvaném „zarážání hory“ a poté následuje vinobraní, tedy sklizeň.

Zarážení hory

Ve svých počátcích však nešlo zvyk, ale o jeden z artiklů textu „horenských“ práv, které zatlačily do pozadí otázku vztahů viničních řádů a lidových obyčejů. V historických materiálech se však můžeme dočíst, že tento „zvyk“ se konal v předvečer svátku Narození Panny Marie. Ve vinohradech se nejednoduše uhrabala půda a do vinic vstoupil muž, tzv. *hotař*, který dozrávajícím úrodu hlídal. U vinohradu vykopal „jamu“, která byla pokropena svěcenou vodou. Hotaři byli volení obcí a placení z vinohradních příspěvků a pokut. Toto přísně střežení vinic probíhalo až do prvních desetiletí 20. století. Dodnes si však někteří vinaři objednávají do svých vinohradů hlídače, aby uchránily úrodu před zloději, ale hotaři je však dnes už nikdo nenazývá. Hospodáři v čele se starostou jámu třikrát obešli, pomodlili se Otčenáš, Zdravas a modlitby ke sv. Urbanovi, jenž je patronem vinařů. Poté byl ve vinicích vztyčen kůl se symboly vinic, a tak byl vinohrad zavřen a až do posledního sběru tam nesměl nikdo cizí vstoupit. Horou se označovaly vinohrady ležící v jedné trati. Dodnes se v Polešovicích vyskytují tratě s názvy Staré a Nové hory.

Dnes probíhá zarážení spíše v symbolickém smyslu jako společenská a kulturní událost. Pravidelně každý rok se koná v trati Nové hory ve vinici u Sojáků, kteří jsou hlavními pořadateli a organizátory akce, při níž se vztyčuje 10 metrů vysoký kůl, který je potřeba vidět z velké dálky, aby jeho symbolika zůstala zachována. Na vrcholku kůlu je zavěšena kytice z devatera květů, symbolizující ochranu nad budoucí úrodou a dále jsou zavěšeny největší zelené a modré hrozny, co se urodily. Dvanáct předem domluvených vinařů z obce představují jednotlivé měsíce a za přednesu veršů k jednotlivým měsícům postupně začínajícím měsícem září přibíjejí menší kůly k většímu, aby tak podpořili jeho stabilitu. Verše jsou komponovány tak, aby každý měsíc v roce byl k vinohradu příznivý. Celá akce je doprovázena cimbálovou muzikou a zpěvem místního ženského sboru Drmolice, ale i dalších zvaných folklórních kroužků z regionu.

Za poslední více než desítku let, co se podařilo zvyk obnovit, se těší postupně většímu zájmu z řad občanů Polešovic, což svědčí o všeobecném zájmu lidí folklórní tradice v obci udržovat a podporovat.

Vinařské slavnosti

V roce 2007 byly poprvé v Polešovicích za finanční a organizační podpory Úřadu městyse Polešovice, Folklórního sdružení Polešovice a Zlínského kraje zorganizovány vinařské slavnosti. Jsou novodobým festivalem, který je svým charakterem na Uherskohradištsku ojedinělý. Jedná se o jakousi prezentaci vín, především místních vinařů za hudebního a tanečního doprovodu místních i přespolních folklórních sdružení. Program začíná vždy v sobotní odpoledne na přelomu srpna a září. V místním amfiteátru vystupují taneční a hudební soubory, v okolí jsou prezentovány tradiční rukodělná řemesla a stánky zde mají také prodejci regionálních potravin a bio vín. Hlavním a nejočekávanějším momentem programu je však vyhlášení vítěze TOP vína Slovácka, jehož se pravidelně účastní jak místní výrobci vína, ale také výrobci vína z regionu. Po vyhlášení následuje degustace přihlášených vín do této soutěže, která je v regionálním formátu poměrně prestižní soutěží. Po degustaci soutěžních vín se účastníci slavností mohou odebrat na ulici Vinařskou, kde polešovičtí výrobci vína otvírají své sklepy s možností degustace jejich produktů. Vše se koná za doprovodu cimbálových muzik, které přispívají k dobré atmosféře této ojedinělé akce. O stále větší oblibě vinařských slavností svědčí zájem médií, ale především zájem samotných účastníků.

Žehnání vína

Prvním impulsem pro obnovení zvyku byl dán v prosinci roku 2004, kdy byl ženský pěvecký sbor Drmolice z Polešovic pozván na žehnání vína do Čejkovic. Po vzoru Čejkovjanů se pak žehnání vína uskutečnilo rok následující v Polešovicích. Pořadatelé se stali místní vinaři, sympatizanti zvyku v obci. Za podpory místního duchovního správce se nultý ročník konal 27. prosince 2005 v prostorách místní sokolovny.

V současnosti byl obnoven a zaznamenán zvýšený zájem o tento zvyk v několika vinařských obcích po celém regionu, jako folklórní společenská událost v kulturních domech, s pořady lidových písní, tanců a muzik. O konání svěcení vína v 19. a 20. století se však neexistuje jediná písemná zmínka, legend k počtě svěcení vína je však několik. Jedna vypráví o svatém Janovi, apoštolu a evangelistovi, jehož svátek připadá na 27. prosince a podle legendy přimíchali jeho protivníci jed do vína, který měl během sloužení mše vypít. Účinek jedu však Jan překazil znamením kříže a od té doby víno vypité v den

svatého Jana mělo ochránit proti onemocněním, hadím uštknutím, ale především uchovat přátelství a mír mezi lidmi. Již v 17. století je také znám obyčej svěcení vína se slovy: *Napij se lásky svatého Jana ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého, Amen* a také zvyk rozlévání vína do každého vinného sudu na ochranu proti čarodějnicím.

Tato kulturní událost má mezi vinaři i veřejností příznivý ohlas, proto se od roku nultého ročníku v roce 2005 koná každoročně kolem svátku sv. Jana, tedy v období kolem Vánoc.

3.3.3. Folklórní slavnosti v Kunovicích

3.3.3.1. Jízda králů v Kunovicích

Tato podkapitola je věnována tradici jízdy králů. Je zde rozebrán její původ, historie, podoba a průběh jak z minulosti, tak dnešní podoba. Následující oddíl je zpracován dle publikace Romany Habartové, Stanislava Štěrbý a kol. *Jízda králů v Kunovicích* vydané v roce 2008.

Jízda králů na Slovácku

Jízda králů patří k výjimečným lidovým zvykům, které se na Slovácku dodnes dochovaly. Každoročně se jízda králů koná ve Vlčnově, v tříletých intervalech v rámci Dolňáckých slavností v Hluku, na Kyjovsku se koná ve Skoronicích, jednou za čtyři roky se koná v rámci Slováckého roku v Kyjově a nepravidelně v Hroznové Lhotě na Strážnicku. Ve dvacátém století můžeme tento zvyk nalézt v oblastech Uherskohradištska, Uherskobrodská, Ostrožska, Veselska i na Podluží v téměř každé obci, a to nepravidelně, ale pouze tam, kde nechyběli koně. V 50. letech 20. století se změnou politické, kulturní a hospodářské situace, konání jízdy králů v těchto obcích ustrnulo. Ve 20. století jízda králů v Kunovicích nezaznamenala žádnou delší odmlku až do roku 1972, kdy se obec stala součástí města Uherské Hradiště. K osamostatnění města došlo v roce 1990 a nedlouho poté - od roku 1996 se koná obnovená jízda králů v pravidelných dvouletých intervalech.

Poznámka pod čarou obsahuje původ a historii jízdy králů obecně a je zpracována dle publikace Václava Frolece *Prostá krása*, která byla vydána v roce 1984.¹

¹ **Z historie jízdy králů**

Jízda králů patří k nejhonosnějším zvykům a zároveň nejznámějším mezi širokou veřejností. První zmínky o konání tradice volit svatodušního krále pochází ze 17. století z území dnešního Slovenska. Ze zprávy Matěje Béla (1684-1749) se jen dovídáme, že obyčej byl znám v okolí Bratislavy a na jižním Slovensku a že jeho podstatou byla volba krále, který řídil zábavu a tance a kterého mládež poslouchala. Zákazy vykonávat zmíněný letnicový obyčej a postihy za jejich nedodržování byly zřejmě tak silné, že vedly k zániku této tradice. ... Poslední zpráva o jeho udržování pochází z Gemerské župy a vztahuje se k počátku 19. století (Frolec, 1984). Do doby prvních písemných zmínek je téměř nemožné jakkoli rekonstruovat průběh tradice. S jistotou můžeme pouze říci, že jízda králů se slavila na Moravě, v Čechách, na Slovensku, ale i u jiných slovanských a evropských národů. Avšak v době, kdy tato tradice na území dnešního Slovenska téměř zaniká, na českém území je její konání ještě velmi intenzivní a to dokonce ve více podobách.

Jízda králů je letnicový královský obyčej, který měl své tradiční ustálené místo o svatodušním pondělí. S oslabením jeho postavení ve výročním obyčejovém cyklu dochází k přesunu termínu na svatodušní neděli. Zajímavostí je, že například ve středních Čechách se místy jeho konání spojilo se svátkem sv. Václava (Frolec, 1984).

Iniciátory letnicových královských obyčejů byla svobodná mládež ve věku od 13 do 20 let. Později, jakmile se iniciátory stávaly nejrůznější spolky a kroužky, se věková hranice posunula směrem nahoru. Tradicí však zůstalo, že král bývá vybírán z chlapců ve věku 9 - 13 let.

Samotný obřad jízdy králů je založen na objíždě na koních. Někdy se tato slavnost také nazývá *honění krále*, *honit krále*, *jezdit po králích* nebo také *piškvonc*. Tzv. *hra na krále* bývá označována druhá forma letnicových královských obyčejů, která se koná bez jízdy na koních a bývá označována dále jako *hra na království*, *chodit s králem*. Oba druhy slavností vykonávala mužská mládež a dívky měly na starost výzdobu koní, oblečení a rekvizity. Toto rozdělení povinností si obřad do dnešních dnů zachoval beze změny. Ojedinele se můžeme setkat s tím, že za krále se vybírá dívka.

Důležitou roli, kromě samotného krále, při konání slavnosti jízdy králů mají také vybraní jedinci s přesně vymezenými funkcemi. Jsou jimi především jízdni doprovod krále: pobočníci, praporečníci, vyvolavači, výběřčí, děkovníci. U druhé formy hry na krále to je králova pěší družina: princ a princezna, kat, písař, šifřic, praporečník, vojín, rychtář, žebráci a pištci. Král při samotné jízdě drží v ústech růži, která mu brání promluvit nebo se zasmát, což je přísně zakázáno. Králova koně vedou pobočníci, kteří mají za úkol krále bránit. Král samotný se totiž bránit nesmí, ani při přepadení. Nejaktivnější úloha připadá vyvolavačům, kteří navazují kontakt s obyvateli domů a přihlížejícími lidmi. Pokud si jízdy králů nebo hry na krále pevně udržovaly daný průběh, byly jízdni nebo pěší občůvky záležitostí celé vesnice a nebyl vynechán ani jeden

dům. Jakmile začalo docházet k tomu, že průvod se zastavoval jen u některých domů, signalizovalo to pokles sociálního významu tohoto obyčeje.

Samotný průběh obřadu jízdy králů není všude stejný, má své krajové zvláštnosti. Například honění na krále na Hané a hostýnském Záhoří chlapci závodili na koních o získání věnce. Ten, který vyhrál, se stal králem a další zástupci mezi mládeží žádali u představitele obce o povolení konat slavnostní jízdu po vesnici. Pro změnu na Slovácku a luhačovickém Zálesí zástupce mládež prosí rodiče, aby jeho syn mohl vykonávat funkci krále. Při honění krále ve Slezsku zase závodila mládež na koních o šátek a vítěz se stal králem. Poté následovala oslava krále a taneční zábava v hospodě. Zajímavý průběh mělo honění krále na Chodsku, kde bylo známé po názvem *piškvonc* (z německého Pfingst . Schwarz, což vyjadřuje označení pro ocas naposled vyhnané krávy – *Pfingstkuh* – zdobený červenou mašličkou). Po vesnici je hnán dobytek a ten kdo jej přiřene na určité místo za vsí jako první, bude král, druhý bude pravým ministrantem, třetí levým, čtvrtý kočím až poslední bude chudák lenochem. Následně se tato skupina odebere zpět do vesnice, kde obejde dům po domu a žádá kousek másla nebo pár vajíček. Až všechny domy obejdou, zajedou k rybníku a tam chlapce, který se stal lenochem, hodí do vody. Podobný průběh s dobytkem jako na Chodsku byl zaznamenán také v jižních, středních nebo západních Čechách.

Jízda králů probíhá slavnostněji, než hra na krále. Nejvíce je to patrné na oblečení účastníků. Při jízdě králů jsou král a jeho pobočníci oblečeni do ženského kroje, ostatní účastníci jsou oblečeni do svátečního mužského kroje. Pro Slovácko, luhačovické Zálesí, Hanou a hostýnské Záhoří je pro krále typická růže v ústech, pro pobočníky držení šavlí a praporečnick nese prapor. Naproti tomu ve Slezsku při honění krále se objevuje ozdobená májka a účastníci mají ozdoby na oděvu.

Tzv. *vyvolávání*, nejvýraznější vyjadřovací prostředek, spojuje všechny královské letnicové slavnosti jak v Čechách, tak na Moravě. K vyvolávání dochází při slavnostním průvodu obcí u každého domu a skládá se z ustálených proslovů, které čas od času měnily tvar, především z důvodu změněných poměrů ve vesnici. Je zajímavé, že například v Čechách, nesly proslovy při vyvolávání kladné nebo záporné hodnocení členů vesnického společenství, ale vždy bylo složeno tak, aby mělo spíše humorný charakter, protože nebylo cílem dané osoby nějak urazit. Ve Vlastiboři v jižních Čechách zdůrazňuje řečník tuto stránku svého vyvolávání slovy: „*Povím, co vím. Já to nepovím ze své hlavy, já to mám celý z královský rady*“. Klasické *vyvolávání* používané v obměnách dodnes na Uherskohradištsku:

Hýlom, hýlom!

Horní, dolní, domácí i přespolní, co vám budu povídati

na svatodušní pondělí. Před týmtu domem je hromádka kamení,

prosíme pana starostu o dovolení.

Královské letnicové obchůzky však časem od obecného rozšíření dopěly spíše k ojedinělému výskytu. Ještě v první polovině 19. století se tento obyčej hojně udržoval v obcích jihovýchodní a střední Moravy, ale i ve Slezsku, okolí Kolína, Domažlic, Českých Budějovic. V Čechách v průběhu druhé poloviny 19. století obyčej postupně zanikal, až úplně zanikl. Stejně tomu pak bylo s hrou na krále, která je doložena pouze z Čech. Od počátku 20. století se obřad jízdy králů udržuje na Slovácku především v okolí Uherského Hradiště, Uherského Brodu a Kyjova. Na Brněnsku a Hané po první světové válce má obřad jízdy králů ojedinělý výskyt a nejinak je tomu až do dnešních dnů. V okolí Uherského Hradiště, Uherského Brodu, Kyjova a Strážnice můžeme dnes zaznamenat spíše zvýšený zájem o tuto tradici a mnohdy se lidé snaží o její obnovu.

Svatodušní svátky – letnice

Dle mého názoru je důležité zmínit, co vlastně tyto svátky znamenají a proč se jízdy králů konají právě v tomto období.

Svatodušní svátky neboli letnice jsou pohyblivým svátkem, který připadá na období sedm týdnů po Velikonocích. Svátek svatého Ducha uzavírá padesátidenní radostný čas, který zahrnuje i Boží hod svatodušní. (Habartová, Štěrba, 2008). Pohanský prapůvod letnic je někdy přisuzován jako svátek vítání léta. V křesťanských církvích je o Svatodušních svátcích připomínáno seslání Ducha svatého na apoštoly a na Ježíšovu matku Marii. Podle textů Nového zákona Duch svatý posvětil církev jako nový boží lid a zahájil její misijní šíření (Gal 5,22-23).

Letnice bývají označovány také jako zelené svátky, kdy se v přírodě začíná všechno zelenat a v dřívějších dobách, ale někde i dodnes, bylo ve zvyku zdobit stavení zelenými ratolestmi, zejména kolem oken, dveří, do chlévů ale i za obrázky a kříže. Slavení svatodušních svátků mělo však odlišný charakter ve městech a na venkově. Ve městech probíhaly střelecké slavnosti a veselice. Na venkově se k letnicím vázaly slavnosti královské, které můžeme, sice s ojedinělým výskytem, zaznamenat dodnes, jízdy králů a slavnosti královniček. Královničky jsou letní dívčí obyčej, který tvoří obchůzky s písněmi a tanci, při kterých je zvolena královna, která se odlišovala od ostatních výraznějším zdobením oděvu a také tím, že byla vedena pod baldachýnem. Můžeme zde pozorovat významnou podobnost s jízdou králů. Smyslem konání této slavnosti je obchůzka dívek po vesnici spojená s výběrem naturálií (především vejce jako symbol plodnosti), které slouží jako magický rituál k zajištění dostatku úrody.

Výpočet data slavení letnic neboli Seslání ducha svatého se řídí podle výpočtu data Velikonoc. Ty se však liší v západní a východní církvi. Letnice připadají na 50. den po slavnosti Zmrtvýchvstání Páně. Doba velikonoční končí slavností Seslání ducha svatého, je to tedy osmá neděle velikonoční doby. Letnice tak mohou připadnout na období od 10. května do 13. června.

Svatodušní svátky jsou dnes považovány za jedny z největších křesťanských svátků a daly podnět k rozvoji mnoha tradic lidové kultury.

Nejstarší písemná zmínka o konání kunovické jízdy králů pochází z roku 1892. V ústním podání se tradují i starší konání jízdy králů, například v roce 1884 a 1885, kdy šlo o tzv. přepadení krále obyvateli nedalekého Starého Města. Traduje se také, že k pokusu o únos krále došlo v roce 1912, kdy krádež organizovali opět Staroměšťané. Organizátory v dobách mezi válkami byli funkcionáři Slovákého krúžku Kunovjan. Jízda králů jela naposled do Uherského Hradiště v roce 1955, z nařízení tehdejších mocipánů při příležitosti konání první československé spartakiády. Od té doby, pod organizátorskou taktovkou Slovákého krúžku Kunovjan, jezdí jízda králů pouze v Kunovicích. Další vývoj tradice jízdy králů souvisel s vývojem statutu obce Kunovice. V roce 1949 byly Kunovice sloučeny s okresním městem Uherské Hradiště. V roce 1954 se obec zase osamostatnila a fungovala tak do roku 1971, kdy se opět sloučila s Uherským Hradištěm. Od té doby až do roku 1990 společenský a kulturní život v Kunovicích značně upadal. Kunovice sloučené s okresním městem nebyly středem zájmu, ale spíše jakousi kulturně uvadající aglomerací města. Zlom nastal právě v roce 1990, kdy se obec znovu osamostatnila. A začalo se blýskat na lepší časy zejména v organizaci zdejšího kulturního života. Do Kunovic se vrátily dětské folklórní soubory, bylo zřízeno Občanské sdružení Kunovjan, seskupení Přátelé starých tradic, Osvětová beseda, Kulturní komise a Křesťanská mládež.

Zajímavá nově vzniklá tradice se koná při příležitosti setkání tří jízd králů na Slovácku (v Kunovicích, Vlčnově a v Hluku) jednou za šest let. Historicky první setkání se konalo v roce 2008 na známém poutním místě na Svatém Antonínku nad Blatnicí. Toto místo je pro region spjato také s modlitbami za dobrou úrodu, což je symbolicky spjaté právě s jízdou králů.

Král a jeho družina

Bezesporu nejdůležitější postavou celého dění jízdy králů je samotný král. Podle doložených zpráv bývá král vybírán z dospívajících chlapců. V Kunovicích se traduje, že *za krále musí být vyjednán takový chlapec, který si z brady neatírá mateřské mléko, ale ani vúsy.* (Habartová, Štěrba, 2008).

Zvolení krále také úzce souvisí s církevním obřadem biřmování. Biřmování je označováno jako svátost křesťanské dospělosti. Asi od 6. století se začala svátost

biřmování udělovat ve vyšším věku (předtím tomu bylo společně s křtem také v pozdějším věku, ne u novorozenců jak je tomu dnes), v průměru mezi osmi a čtrnácti lety. A právě tato věková hranice je určující pro výběr (v Kunovicích se král nevolí, ale vyjednává) nového krále. Bývalo také zvykem, že biřmování se konalo právě v období letnic a nezdědka byl král vybírán z čerstvě biřmovaných chlapců.

S iniciačním obřadem jako je biřmování, také souvisí další, který je dnes již zrušený. Je jím základní vojenská služba, která byla zrušena v roce 2004. Dodnes však zůstává tradicí, že doprovod krále v královské družině je tvořen chlapci stejného věku, kteří by byli odvedeni na vojnu – stali se vojáky. V Kunovicích dodnes platí, že družina krále je tvořena chlapci ze svobodné mladé chasy. V některých obcích na Uherskohradištsku se traduje, že vůdce královské skupiny byl místní stárek (hlavní postava hodové chasy). Obvykle stárek plnil funkci praporečnicka, který musel mít dobré organizační a rétorické schopnosti.

Další důležitou funkci tvoří pobočníci krále, v Kunovicích nazýváni pážata. V dřívějších dobách to byli muži vždy s vojenskými zkušenostmi, obvyklé také ženatí a dobří hospodáři. Právě na těchto mužích závisela bezpečnost krále, takže pobočníci museli být zdatní muži. Pážata se v Kunovicích nevolí, ale stejně jako král, vyjednávají. Král a pážata se vždy museli viditelně odlišovat od ostatních jezdců královské skupiny. V dřívějších dobách král a jeho pobočníci měli pro odlišení koně bílé a pod sedly bílou plachtu, která byla zdobena kvítky v různých barvách. Pro pážata to byly kvítky v bledě modré barvě a pro krále ve starorůžové i žluté barvě. V Kunovicích symbolizovala barevnost oděvu trojice (král se dvěma pobočníky) nevinnost.

Kromě obdivovaného zdobení koní je zajímavé i oblečení hlavních aktérů královské jízdy. Vzhledem k tomu, že se studiem odívání krále a jeho družiny nikdo detailně nezabýval, můžeme zde pouze vycházet z dobových fotografií a dochovaných starobylejších variant kroje. Avšak Kunovice patří do oblasti, kde si obřady zachovaly starobylou podobu, tak ani kroje krále ani pážat nemusely být nahrazeny imitacemi historických kostýmů. A z tohoto důvodu i kroje královské jízdy mohou působit starobylejším dojmem.

Snad nejdůležitějším prvkem je korunka na hlavě krále. Korunka krále patří k ženskému obřadnímu pentlení *věnca*, který je dodnes nošen k obřadním příležitostem (Boží Tělo, primice, biřmování atd.) Korunka představovala symbol svrchovanosti, důstojnosti, vítězství a čestnosti. V dřívějších dobách byla koruna krále zhotovena ze zelených rostlin, které představovaly život a nesmrtelnost. Pobočníci, strážci krále mají také korunky. V Kunovicích je však dodnes zažité používat pro pobočníky výraz pážata. Tímto výrazem jsou dodnes nazýváni strážci krále, což byli mladí šlechtici, žijící na dvoře jiného šlechtice. Korunka krále je doplněna o stuhy tzv. *pentle*, kterými je záměrně částečně překryt obličej krále. Překrytí obličeje *pentlemi* u pážat je mnohem větší, tak aby obličej nebylo možné rozeznat. To bylo především v dřívějších dobách významné při tzv. kradení krále. Při něm se pak útočníci nemohli případně mstít za způsobené zranění pážaty, protože neznali jejich totožnost. Pokrývka hlavy u ostatních jezdců královny družiny je tvořena astrigánkou, což je typ černé beranice ozdobené voničkou z umělého kvítí a dvěma bílými kohoutími péry. Pokrývka hlavy u praporečníka je trochu odlišná. Tvoří ji také astrigánka, ale ozdobená vonicí ze zeleného krušpánku bez kvítí, a jelikož to obvykle bývá ženatý muž, tak bez kohoutích pér.

Všichni tři ze středu královského průvodu, tedy král se dvěma pážaty, jsou oděni do ženského kroje, který je tvořen rukávci, ženskou kordulkou, zepředu sukní tzv. *fěrtůškem* a zadní sukní. Vespod jsou oblečeni do bílých plátěných lněných kalhot tzv. *třaslavic* a obuti do vysokých *holénkových* bot tzv. *krabovaček*. Název je odvozen od nářečního výrazu krab jako vrap, fald. Králové a pážata nosí dodnes další rozlišovací znak – šerpy šikmo přes prsa nebo do kříže. V minulosti tyto šerpy nosili důstojníci jako odlišení svého postavení v armádě. Tento doplněk však postupem času zlidověl. Dodnes nosí pážata v Kunovicích soukennou, červenomodrou šerpu.

Dalším důležitým atributem krále je růže sevřená v ústech po celou dobu jízdy. Růže symbolizuje mlčenlivost, vznešenost, ale i nevinnost. Tento symbol pro kunovického krále je písemně doložen rokem 1914. Pro růži v ústech a ruce v bok je přisouzeno takové postavení, které králi nedovoluje promluvit a vést koně. Opratě králova koně drží pážata v jedné ruce a v druhé ruce drží šavli. Do první světové války měla pážata v Kunovicích šavle lehké jízdy rakouské armády. Dnes jsou to obvykle důstojnické šavle československé armády a četnictva.

Výraznou postavou královské družiny je role praporečnicka. Jeho charakteristické vlastnosti musí být především výřečnost, mrštnost, zdatnost a pohotovost, protože jede v čele průvodu celou družinu tak řídí. Praporečnick drží z dálky velmi viditelný atribut – prapor na dřevěné žerdi, která je obtočena trikolórou. Konec žerdi býval v dřívějších dobách zdoben zeleným kvítím, dnes je zdoben papírovým. Tělo koně je zdobeno tureckým šátkem a jednoduchým zeleným věncem z krušpánku. Prsa koně praporečnicka zdobí štít nebo srdce v barvách praporu obce, se znakem bílého beránka. Mezi hlavní úkoly praporečnicka patří dodržení plánované trasy objíždky a dohled nad všemi funkcionáři skupiny. V dřívějších dobách (je doloženo kolem r. 1920) se vypravovali praporečnicki dva, aby tak ještě lépe plnili svoje funkce. Pomocníci praporečnicka jsou dva jezdci, zvaní trubači, jež jsou vybaveni trubkou pro případ, kdyby se objíždka rozptýlila, aby ji troubením svolali zpět a šli dál plánovanou trasou. Praporečnick i všichni jezdci – vyvolavači, výběřčí, trubači, ministři, jsou oblečeni do mužského svátečního kroje typického pro kunovický krojový okrsek. Výběřčí jako zodpovědné osoby jsou vybaveni předměty k vybírání darů. Dříve to byly koše, baličky k vybírání peněz a od roku 1954 jsou to kovové válcové pokladničky.

Barva koní krále a pážat se také udržuje podle tradice. Král tradičně jezdí na bílém koni *grošákovi*. Vypadá pěkně, pokud je barva koní u pážat také bílá, ale pokud se nepodaří sehnat bílé koně, je potřeba, aby alespoň byli koně pážat stejné barvy. Koně se dnes shánějí k zapůjčení, protože k dnešnímu dni je v Kunovicích koní pouze kolem pěti. Důvodem tak malého počtu byly společenské a hospodářské změny související se zakládáním JZD, protože koně v zemědělských pracích postupně nahradily stroje a technika. Tak došlo v Kunovicích postupnému likvidování chovu koní, což zde mělo významnou tradici. Koně ostatních jezdců jsou zdobeni velmi podobně v barevných variantách. Vždy se však klade důraz na to, aby byly barevné kombinace do poslední barvy sladěny. V barevné kombinaci převládají odstíny světle modré, světle růžové, červené zelené, ale také žluté.

Je důležité zmínit, že stejně jako oděv jezdců z královské skupiny je důležité i oblečení rodičů a sourozenců krále. Nezřídka se také při této slavnostní příležitosti oblékají do kroje a pomáhají při tom znalkyně místních tradic a ženy, které se dokážou o kroj postarat a správně oblékat.

Výzdoba koní

Na historii výzdoby koní je patrné, jak se během plynutí času měnily tradice ve výzdobě a především postoj ke zdobení u samotných aktérů jízdy králů. Dříve v Kunovicích nebylo zvykem, že příprava na obřad trvala několik měsíců, jak tomu dnes. Zdobila se snad jen hospoda, dnes je ozdobený dům rodičů krále a další významná společenská místa v obci. U samotné výzdoby koní se míra vkusu o to mít co nejdokonalejší koňské pentlení posunula. Střídmost po estetické stránce si však zachovala. Dodnes se zachovává odlišení v dekorativnosti a výzdobě koní jednotlivých členů královské družiny – krále, pážat, praporečníka, vyvolavačů a výběřčích.

Výzdoba koní vznikala a rozvíjela se pozvolna. Nejprve mělo zdobení koní spíše praktický charakter a plnilo účelové funkce u namáhaných částí postrojů (např. zpevnění a posílení švů). Od postrojů se zdobení postupně dotklo i opratí, ohlávky, trenzy, udidla, sedla a chomoutů. Také se začalo objevovat zdobení ve formě převisů, třásní, věnců a girland na hřívě, prsou, bocích kolem sedla, na zadku koně a ocasu. V dřívějších dobách, kdy ještě sedlácké rodiny chovaly koně, se podílela na přípravě dekorace pro jízdu králů celá rodina a příbuzenstvo, ale také tetičky z okolí. V průběhu 50. let 20. století, kdy se organizování jízdy ujímají nejrůznější spolky, se podílí na výrobě dekorací místní ženy a dívky. Scházejí se v po večerech v místních společenských místnostech, jako byla dříve Hospoda u Bečiců, na Pálenici, v Základní škole u Pálenice a v mateřské škole na Mládežnické ulici. S výrobou tzv. *šúláním růží* se začínalo časně zjara, kdy ještě nebylo tolik práce na poli. V Kunovicích jde o uznávanou lidovou tvorbu, která se předává z generace na generaci.

Barevnost zdobení je v souladu s barvami kroje kunovického krojového okrsku. Používá se barva bílá, která má největší zastoupení (král a také pážata většinou mívají koně této barvy), dále je čteně zastoupena barva zelená, která je symbolem letnic, polí, jarního a osetí a příslibu dobré budoucí úrody. Dále se používají barvy jako starorůžová (symbolizující poctivost). Ostatní barvy jako žlutá nebo oranžová se používaly zřídka, dnes už vůbec. Ojedinele v minulosti se vyskytovala barva fialová, která ovšem nese symboliku smutku a záhrobí, proto se dnes již také nepoužívá. Barvy jako šedá a hnědá se nepožívaly nikdy, protože jsou vnímány jako podřadné a nevýrazné. Důležitou roli hraje červená

barva, která symbolizuje krev, hrdost nebo nadřazenost, avšak nikdy se tato barva nepoužívá na výzdobu koní krále a pážat, jelikož by mohla přivolat krveprolití a porážku.

Zásadní postavení v dekoracích mají růže, které jsou zhotovovány ženami v několika druzích a barvě z krepového, případně hedvábného papíru. Nahrazují tak polní kvítí, především chrpu, koukol a čekanku. Barevný krepový papír se pro výrobu květů a třásní nejvíce osvědčil. Ze zelených rostlin se stále používá krušpánek, myrta a asparágus. Ke kompletování dekorativních prvků se používá vazačský drát, konopné nitě a stébla slámy. Dnešní výzdobu koní (pentlení) lze v kunovické jízdě rozdělit do tří základních skupin. Do skupiny třásní patří pentle, fábory a řetězy, dále pak skupina kyticek a růží nakonec skupina věnců a girland. Z nich nejnáročnější na výrobu je bezesporu tvorba růží.

Vyvolávky

Jak bylo přiblíženo v předchozích podkapitolách, jízda králů v Kunovicích je neobyčejný výroční obyčej, který má svou organizační strukturu s hlavními protagonisty, kterými jsou praporečník, pážata, král, trubač, vyvolavač a výběřčí, a v němž jednotliví jezdci vystupují ve svých rolích v předem určeném a daném prostředí. (Štěrba, 2008) V současnosti je obyčej předváděn jako divadelní dějství, které má předem daný harmonogram – řazení jezdců, jízda družiny k domu rodičů krále s žádáním o krále, cesta družiny k radnici, žádání o povolení objížd'ky, objížd'ka vesnice s vybíráním po domech, navrácení krále rodičům a slavnostní hostina. Vedle vizuální a výtvarné stránky jízdy králů je stěžejní také tvořivost slovesná, tzv. vyvolávky. Tyto vyvolávky jsou každoročně aktualizovány podle současného dění a figurují v nich postavy jak místně, regionálně, tak veřejně známé. Vyvolávky by měly být tvořeny s vtipem, taktem a originalitou. Za toto jsou vyvolávači právem odměněni finančním obnosem, který je přihlížejíci zastrkáván do vyvolávačovy holínky nebo do připravených válcových pokladniček.

Z přelomu 60. a 70. let pochází studie etnografky Evy Večerkové z Brna, která ve studii *Vyvolávání v jízdě králů na uherskohradištském Dolňácku* rozlišila typologii textů, jak z hlediska časové stability a způsobu tvorby textů, na vyvolávky ustálené a proměnlivé, které reagují na konkrétnou současnou situaci. Sběrem textů z kunovické jízdy králů se zabíralo také pár místních nadšenců a organizátorů, Antoš Horsák (účastník jízdy králů

v roce 1914), kronikář František Fojta, dlouholetý účastník a organizátor jízdy králů Jiří Trubák, Stanislav Štěřba, František Černý.

Královské vyvolávky jsou vždy uvedeny ustálenou vyvolávkou s drobnými odchylkami, kterou je v Kunovicích *Hýlom, hýlom*, což v maďarském významu slova *hívom, hívom* znamenající *volám*, a jehož cílem je upozornit, že jízda králů začíná. Maďarský původ této dvojice slov může pocházet z let 1074 – 1199, kdy Kunovice, oblast Uherskohradištska ve směru k Bílým Karpatům a levý břeh řeky Moravy až po Břeclav patřil pod maďarskou správu. Anebo může tato vyvolávka pocházet z období 17. a 18. století, kdy Slovákko tvořilo hraniční území mezi Uhrami a rakouským císařstvím.

Jízdy králů v okolí Kunovic

Do poloviny 30. let nebyla na Slovácku žádná větší vesnice, ve které by se jízda králů nekonala. Bylo zvykem, především z důvodu nákladné a náročné přípravy, že vesnice ve farnosti se dohodly na pořadatelství jízdy králů. A tak si jízdu králů vzala pod patronát vždy jednotlivá vesnice z farnosti. Konání těchto slavností však nepříznivě ovlivnil hospodářský a politický stav země a postupem času až do dneška se jízdy králů konají v několika málo vesnicích na Uherskohradištsku, Uherskobrodsku a Kyjovsku. Zaznamenán je však i zvýšený zájem tuto tradici vzkřísit. Na Slovácku se dnes koná pravidelně každý rokem jízda králů ve Vlčnově. Tato jízda je mezi širokou veřejností pravděpodobně nejnámější, nejen pro to, že má tak dlouholetou tradici, ale také proto, že se největší měrou zasloužila o zapsání organizací UNESCO na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva. Dále se jízda králů koná v tříletých intervalech v rámci Dolňáckých slavností v Hluku, setkáme se s ní také nepravidelně ve Skoronicích a v Hroznové Lhotě a jednou za čtyři roky se skoronickou jízdou na Slováckém roku v Kyjově. V Kunovicích se jízda králů, výjimečný lidový zvyk výročního obyčejového cyklu, koná pravidelně každé dva roky.

Jízda králů na seznamu UNESCO

Vlčnov, Hluk, Kunovice, Skoronice – to jsou obce, ve kterých se pravidelně jízdy králů konají a díky nimž se tato tradice dostala na seznam světového nehmotného kulturního dědictví. Stalo se tak v prosinci roku 2011 na indonésckém ostrově Bali, kde komise zasedala a zabývala se kandidaturou celkem 84 kulturních tradic. Podmínkou

zapsání na seznam bylo, aby pořadatelé z jednotlivých, výše zmíněných, obcí zajistili zachování zvyku a jeho reprezentativní podobu.

O zapsání jízdy králů na seznam světového dědictví usilovala Česká republika už několik let. Zápis na tento seznam má mimo jiné také napomoci zvýšit turistický ruch v těchto obcích, ale i zvýšit zájem o celé Slovácko.

4. Empirická část – vliv místních tradic a obyčejů na lokální identitu

V empirické části diplomové práce hledám odpověď na to, zda vybrané obyčeje a tradice udržované v místních folklórních slavnostech a festivalech mají vliv na podporu lokální identity obyvatel Uherskohradištska, konkrétně tedy obyvatel obcí Polešovice, Kunovice a jejich okolních obcí. Dále se zabývám otázkami, které se týkají síly vlivu tradic a obyčejů na lokální identitu a v neposlední řadě srovnáním jednotlivých výše uvedených obcí spadajících pod příslušné mikroregiony a to z hlediska lokální identity.

4.1. Cíl výzkumu a základní výzkumné otázky

Cílem výzkumu je vytvořit srovnávací studii o vlivu vybraných tradic a obyčejů, dnes udržovaných v podobě folklórních slavností, na lokální identitu obyvatel vybraných obcí dvou mikroregionů na Uherskohradištsku.

Dílčí úkoly:

- vytipovat aktivní nositele folklórních tradic v příslušných obcích a pomocí rozhovorů s nimi zjistit vliv těchto tradic na lokální identitu, ale také důvody, které tyto osoby vedou k udržování tradic a v čem vidí jejich význam
- zapojit do výzkumu obyvatele příslušných obcí a pomocí dotazníku získat vyjádření, zda místní tradice a obyčeje udržované ve folklórních festivalech podporují jejich lokální identitu nebo nikoli.

Konkrétní cíle, které v rozhovorech a dotaznících sleduji:

- 1) Zjistit, jaký vliv mají vybrané tradice a obyčeje konané v rámci folklórních slavností na lokální identitu respondentů.
Zjistit, zda vybrané tradice a obyčeje konané v rámci folklórních festivalů upevňují v respondentech vazbu k obci, ve které žijí či nikoli.
- 2) Určit relativní míru vlivu vybraných tradic a obyčejů na lokální identitu v porovnání s ostatními vlivy (faktory), které lokální identitu utvářejí.

4.2. Použité techniky empirického šetření

V následujících oddílech je u jednotlivých technik rozebrán způsob výběru respondentů a postup převodu předmětu šetření do empirického jazyka.

4.2.1. Polostandardizované rozhovory

Jak jsem uvedla v úvodu empirické části, pro část výzkumu bude použita technika polostandardizovaných rozhovorů. Nejdříve budou z výzkumných otázek vytvořena témata a poté podle nich vytvořeny tazatelské otázky. Otázky budou obměněny tak, aby odpovídaly slavnostem konaným v jednotlivých obcích s tím, že smysl dotazování zůstane stejný (záznamový arch rozhovorů viz v příloze č. 2).

V kvalitativním výzkumu se uplatňuje obecně přijímané pravidlo (odvozené z metodologie zakotvené teorie) graduální konstrukce souboru dotazovaných. To znamená, že soubor dotazovaných není vytvořen v jednom momentě a předem, ale je v souladu s cirkulární logikou v průběhu sběru dat a jejich analýzy stále rozšiřován a redefinován (Švaříček, 2007). Ke spolupráci jsem zprvu oslovila respondenty, o nichž vím, že se aktivně podílejí na vybraných tradicích a obyčejích a mají pozitivní vztah k tradicím a obyčejům konaným v obcích Polešovice a Kunovice v regionu Uherskohradištska.

4.2.2. Dotazníkové šetření

Na základě empirického modelu výzkumného problému, v němž bude stanovena obecná hypotéza a obsahové proměnné, budou stanoveny pracovní hypotézy, které tvoří vztahy a souvislosti pokládané za podstatné pro tento výzkum. Na základě pracovních hypotéz pak budou vytvořeny otázky pro dotazník. Pro výběr respondentů dotazníkového šetření bude použita technika nabalování sněhové koule, neboť nejde o dodržení požadavku možnosti generalizovat výsledky provedeného dotazníkového šetření. Jde pouze o výzkumnou sondu, jejíž výsledky se doplňují s výsledky získanými kvalitativním přístupem. Vzhledem k tomu, že v dále uvedené obecné hypotéze jsou předpokládány určité vztahy mezi prožíváním lokální identity a demografickými a sociálními faktory respondentů, jejichž výběr bude „ošetřen“ tak, aby byl zkoumaný soubor relativně

rovnoměrně rozložen podle pohlaví, věku, vzdělání a místa bydliště. (viz oddíl 5.2.1. a 5.2.2.)

4.3. Přípravná fáze empirického šetření

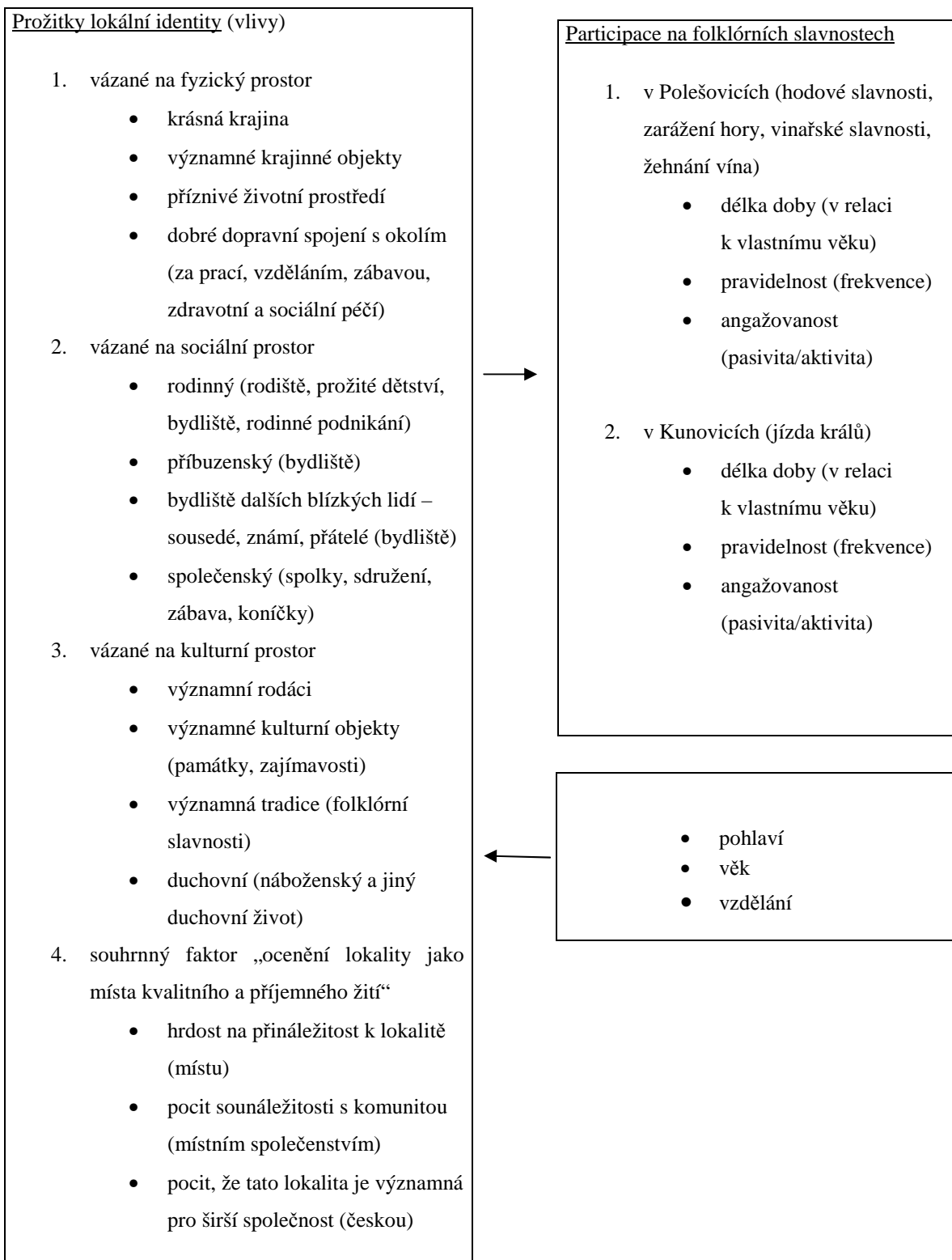
Tato fáze je náročná pro kvantitativní výzkum, proto je jemu věnován následující oddíl.

4.3.1. Empirický model výzkumného problému

Výzkumný problém: Vliv místních folklórních tradic a obyčejů na lokální identitu.

Obecná hypotéza: Tradice udržované v podobě folklórních slavností patří k významným faktorům podílejícím se na prožitcích lokální identity občanů vybraných obcí na Uherskohradištsku. Zvláště důležité místo zaujímá tento faktor v prožitcích lokální identity (ve srovnání s jinými identifikovanými faktory) u těch občanů, kteří na takových slavnostech aktivně participují. Nepředpokládáme, že obraz faktorů skládajících prožitky lokální identity a postavení folklórních slavností v něm výrazně ovlivňuje věk, pohlaví a vzdělání.

Tabulka 1 Struktura proměnných empirického modelu



Pracovní hypotézy:

1. Tradice a obyčeje v podobě folklórních slavností (dále faktor FS) jsou u respondentů jedním z předních faktorů, které ovlivňují prožitky lokální identity obyvatel Polešovic i Kunovic.
2. Faktor FS je zároveň nejvlivnějším ze skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor.
3. Faktor příznivé životní prostředí je nejvlivnějším ze skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor.
4. Faktor rodinný je nejvlivnější ze skupiny faktorů vázaných na sociální prostor.
5. Faktor pocit sounáležitosti s komunitou (místnímu společenství) je nejvlivnější ze skupiny faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.
6. Faktory vázané na kulturní prostor patří k nejvlivnějším faktorům prožitků lokální identity, méně působící jsou faktory vázané na sociální prostor a nejméně v tomto smyslu působí faktory vázané na fyzický prostor.
7. Souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ ovlivňuje prožitky lokální identity méně než faktory vázané na sociální a kulturní prostor.
8. Čím přednější místo zaujímá faktor FS v obrazu prožitků lokální identity (měřeno pořadím faktorů), tím spíše lze očekávat vyšší míru angažovanosti na FS (měřeno relativní délkou návštěvnosti, její pravidelností a aktivní účastí na FS).
9. Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím menší postavení mají faktory vázané na sociální prostor jako vlivné pro prožívání lokální identity.
10. Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím vyšší je postavení faktorů vázaných na fyzický prostor mezi vlivnými pro prožívání lokální identity.
11. Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím přednější postavení má souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ pro prožívání lokální identity.
12. Čím je věk respondenta vyšší, tím vlivnější pro prožívání lokální identity jsou faktory vázané na fyzický prostor a souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.
13. Čím vyšší je věk respondenta, tím přednější postavení má faktor hrdost na přináležetost k lokalitě (místu), co do prožívání lokální identity.

14. U žen je vlivnější faktor pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím), než u mužů.
15. Rovněž tak celá skupina faktorů vázaných na sociální prostor má větší vliv na prožívání lokální identity žen než mužů.
16. Skupina faktorů vázaných na kulturní prostor a samotný faktor FS neovlivňuje výrazně prožívání lokální identity žen a mužů v tom smyslu, že některý z podsouborů tříděných podle pohlaví by byl touto skupinou faktorů a vybraných faktorem FS více ovlivněn.

Vytvoření dotazníku (dotazník viz v příloze č. 1) tedy vychází z výše uvedených pracovních hypotéz. Je však také důležité zmínit, jakým způsobem se jednotlivé proměnné budou měřit. Pro měření vlivu jednotlivých faktorů na prožitky lokální identity budou použity odpovědi stanovující pořadí. Tento se jeví jako jednoduše pochopitelný pro respondenty, ale především s jeho využitím budu moci potvrdit či nepotvrdit výše stanovené pracovní hypotézy. Pro měření relativní délky doby participace na FS bude využito samotné uvedení počtu let (délky) respondentem, což v porovnání s jeho vlastním věkem bude překódováno. Pro měření pravidelnosti (frekvence) participace na FS bude brána v úvahu divácká i aktivní účast. Angažovanost neboli míra participace na FS bude odvozena z předešlých měření a to tak, že u každého respondenta bude srovnána frekvence návštěv jako diváka a relativní délka aktivní participace na FS a překódována na celkovou míru participace na FS.

5. Výsledky a diskuze

5.1. Kvalitativní výzkum

V příloze č. 2 se nacházejí okruhy otázek rozhovorů a provedené rozhovory v plném znění.

Rozhovory s příslušníky mikroregionů Staroměstsko a Dolní Poolšaví probíhaly během října 2012.

Z Polešovic, které spadají do mikroregionu Staroměstsko, jsem oslovila zakládající členku Folklórního sdružení Polešovice, protože vím, že je ve věcech folklóru a tradic s ním spojených velmi aktivní a má velkou zásluhu nejen na udržování tradic, ale i znovuoobnovení, v minulosti zaniklých, zvyků. Rozhovor probíhal ve velmi přátelském duchu, protože se s dotazovanou osobně znám, také z toho důvodu si myslím, že uvedené výpovědi jsou velmi otevřené, bez jakéhokoli ostychu a případného zamlčování nepříjemných nebo jiných skutečností.

Paní L. D. je rodačkou z Polešovic a pochází z rodiny, která vždy měla k folklóru blízko. Podle jejího názoru i většina lidí participujících na událostech spojených s tradicemi vyrůstala v rodině, kde byli k folklóru a tradicím vedeni svými rodiči. Je jen málo lidí, kteří by projevíli zájem o účinkování a organizaci na folklórních akcích, aniž by byli podporováni rodinou nebo by získali podněty například od přátel. Folklór je nejenom o tradicích, ale také o sdružování místních obyvatel, což má pak velký dopad na spokojenost obyvatel v oblasti sociálního začlenění do komunity. Avšak na to, aby se folklórní tradice udržovaly a znovuoobnovovaly je také potřeba finančního zajištění a organizační podpory. V Polešovicích je pár velmi aktivních lidí, kteří jsou ochotní věnovat svůj čas a tyto finanční prostředky získávat a podpořit tak kulturní rozkvět obce. Tito lidé mají folklór jako koníček a zábavu, a také možná proto cítí určitou odpovědnost za jejich organizaci. Vesměs není pro tyto aktivní participanty důležité, aby oni sami byli viděni, ale aby obec byla vidět. Především paní L. D. to tak cítí a věří, že to stejně vnímá i mnoho dalších obyvatel Polešovic.

V posledních letech je v Polešovicích také zaznamenán zvýšený zájem o zvyky a tradice spojené s vinohradnictvím. Především se jedná o znovuoobnovení těchto tradic.

Polešovice jsou velkou vinařskou obcí a existuje zde několik velkých vinařů a velký počet drobných vinařů, kteří produkují pro vlastní potřebu. Pod záštitou těch menších vinařů jsou organizovány akce jako zarážení hory nebo žehnání vína. Vinařské slavnosti jsou pak organizovány těmi většími vinaři. Avšak rozdíl v ochotě se podílet na organizaci těchto akcí není ve velikosti vinařství. Vinaři z Polešovic, ať ti drobní nebo velcí, v posledních deseti letech vytvořili poměrně semknutou skupinu lidí, kteří tradice kolem vinohradnictví a vinařství jak finančně, tak organizačně rádi podporují.

Další rozhovor, který byl uskutečněn s paní R. H., která pochází shodou okolností také z Polešovic, ale trvale žije v Kunovicích více než dvacet let. Je vystudovaná etnografka, spoluautorka knihy o jízdě králů v Kunovicích, ale především velmi aktivní organizátorka, choreografka a pedagožka mnoha folklórních uskupení. Její okruh aktivit je až obdivuhodný na jednoho člověka.

S paní L. D. z Polešovic má paní R. H. společné to, že obě pochází z tradičních rodin, ve kterých folklór a obyčej je zaujímaly a stále zaujímají důležité místo v každodenním životě. Také ony samy pokračují v předávání těchto tradic na své potomky.

Město Kunovice má více než jednou tolik obyvatel než Polešovice. Tato skutečnost je znát na počtu folklórních sdružení, spolků a kroužků, kdy v Kunovicích je tento počet několikrát vyšší. Kunovice se kulturně zvedly především po svém oddělení od Uherského Hradiště v roce 1990. Předtím tvořily Kunovice spíše periferii okresního města. Po tomto rozdělení se zde objevilo mnoho lidí, kteří měli zájem tvořit a obnovovat kulturní a folklórní život města.

Zajímavé zjištění z obou provedených rozhovorů ovšem je, že ačkoli jsou Kunovice město, tak jeví podobné známky chování obyvatel typických spíše pro menší obce. Jedná se právě o typický negativní postoj některých jedinců k novým aktivitám města a spolků. Avšak nejdůležitější je postoj těch lidí, kteří mají zájem, chuť a odhodlání i přes počáteční negativní postoje některých obyvatel uchovávat a tvořit kulturní hodnoty, na které budou navazovat jejich další generace.

A právě v uchovávání těchto hodnot vnímají obě respondentky největší motivaci se podílet, organizovat či jakkoli dopomáhat k tomu, aby tradice a obyčej spojené s folklórem měly jedno nejdůležitějších postavení v kulturním dění těchto obcí.

5.2. Kvantitativní výzkum

Následující dva oddíly uvádějí průběhy a základní výsledky empirického šetření vedeného technikou dotazníku a jsou rozděleny podle zkoumaných mikroregionů, tedy Staroměstska a Dolního Poolšaví. Poslední, třetí podkapitola obsahuje srovnání výsledků u těchto dvou mikroregionů a její struktura kopíruje vykonstruované pracovní hypotézy.

5.2.1. Průběh a výsledky dotazníkového šetření v Polešovicích a okolních obcích mikroregionu Staroměstsko

V příloze č. 3 jsou uvedeny tabulky a grafy důležité pro vyhodnocování výsledků.

Sběr dat pro dotazníkové šetření probíhal v říjnu 2012. Způsoby distribuce byly zvoleny dvě. Tou první bylo klasické osobní rozdávání vytištěných dotazníků, ačkoli je tento způsob poměrně časově ale i finančně náročný - náklady na tisk. Tato distribuce však byla nezbytná pro získání věkově rozmanitější skupiny respondentů, což by například pomocí online verze dotazníků nebylo možné. Druhý způsob, který jsem využila, byla právě online verze dotazníků pomocí aplikace Google Docs, která byla distribuována pomocí elektronické pošty. Věková skladba respondentů z těchto dotazníků se pohybovala mezi 20 - 40 lety. Asi polovina dotazníků byla distribuována v Polešovicích a další polovina v okolních vesnicích spadajících do mikroregionu Staroměstsko. Veškerá data získaná z dotazníků byla zpracována pomocí programu Microsoft Excel, boxplot (krabicový diagram) byl vytvořen v programu Oactive.

Celkový počet vyplněných dotazníků v Polešovicích a okolních obcích je 97. Respondenty tvoří 54 % žen a 46 % mužů. Struktura respondentů dle věku je následující: nejpočetněji je zastoupena věková skupina do 25 let a to 28 %, za ní následují dvě stejně početné skupiny lidí od 26 do 35 let a lidé ve věku nad 56 let a to shodně 21 %. S 18% zastoupením je skupina respondentů ve věku od 46 do 55 let a s 13% zastoupením ve věku od 36 do 45 let. Vzhledem k tomu, že se zde nevyskytují žádné výrazné odchylky, můžeme tvrdit, že věková struktura respondentů je poměrně vyrovnaná. Stejně je tomu tak i u struktury respondentů dle vzdělání. Nejpočetnější skupinu tvoří lidé středoškolsky vzdělaní s maturitou, kterých je 39 % z celkového počtu. Dále je poměrně početně zastoupena skupina vysokoškolsky vzdělaných a to 31 %. Skupina středoškolsky vzdělaných bez

maturity je zastoupena 25 % a nejméně početnou skupinou jsou lidé se základním vzděláním, kterých bylo 5 %.

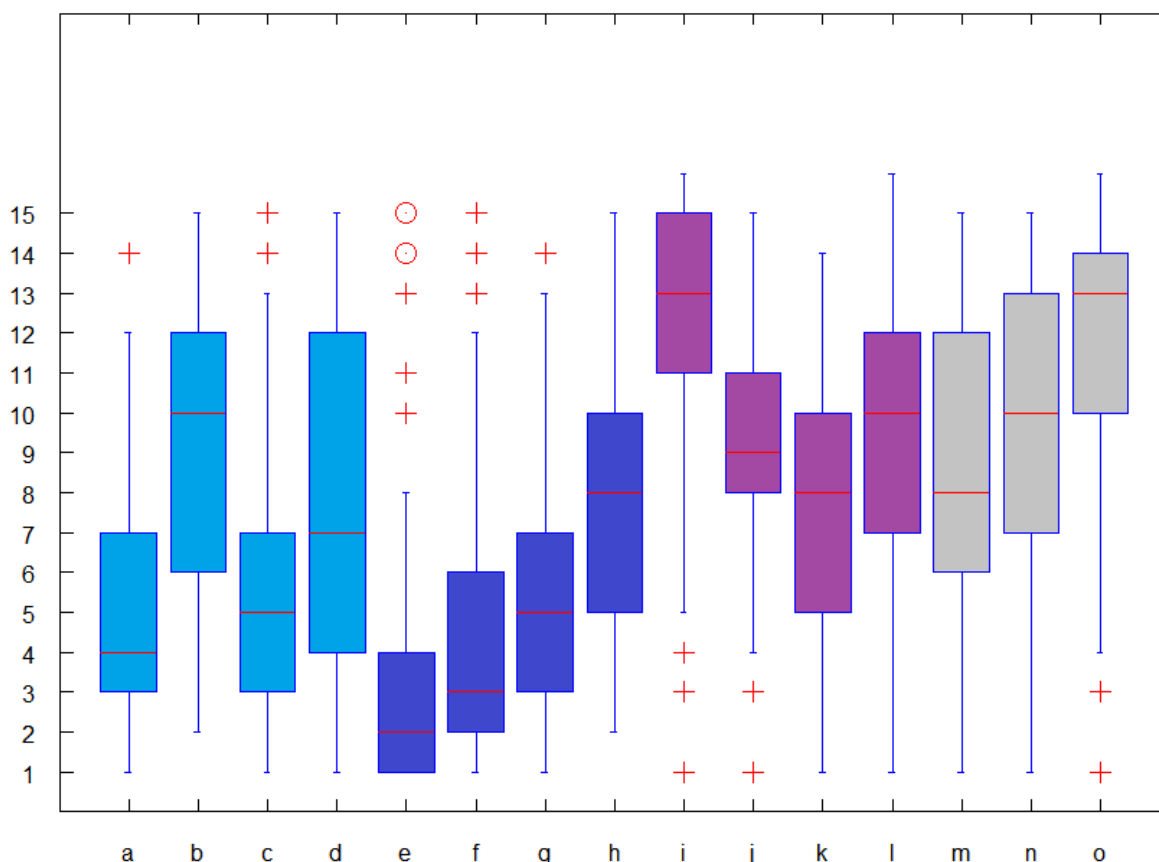
Základní výsledky z mikroregionu Staroměstsko

Následující boxplot (krabicový graf či diagram) vyjadřuje, jak respondenti hodnotili první otázku v dotazníku. Jedná se tedy o vzestupné seřazení jednotlivých faktorů majících vliv na lokální identitu dle subjektivního odhadu respondentů. Písmena na ose x označují jednotlivé faktory ve stejném pořadí jako v dotazníku. Osa y znázorňuje pořadí faktorů (1. - 15.).

Krabicový diagram graficky znázorňuje několik hodnot – medián, první a třetí kvartil a interkvartil, maximální a minimální hodnotu, která se vejde do 1.5 násobku interkvartilu a hodnoty ležící v rozmezí 1.5 až 3 násobku interkvartilu a hodnoty ležící v rozmezí více než 3 násobku interkvartilu. Medián je v grafu znázorněn červenou vodorovnou čarou. Vyplněný obdélník reprezentuje interkvartil – tedy rozmezí, kde se vešlo 50 % všech hodnot. Jeho hranice jsou 1. a 3. kvartil. Vertikální čáry vycházející z obdélníku pak reprezentují maximální a minimální hodnotu, která se vešla do rozmezí maximálně 1.5 násobku interkvartilu. Hodnoty, které leží mimo toto rozmezí, jsou zobrazeny buď plusem – jedná se o hodnoty v rozmezí 1.5 až 3 násobku interkvartilu – anebo kolečkem s tečkou uvnitř – jedná se o hodnoty v rozmezí více než 3 násobku interkvartilu.

Krabicový diagram byl zvolen zejména pro svoje robustní a přehledné zobrazení získaných dat.

Graf 1 Krabicový diagram výsledků mikroregionu Staroměstsko



[a = krásná krajina; b = významné krajinné objekty; c = příznivé životní prostředí; d = dobré dopravní spojení; e = rodiště, bydliště, rodinné podnikání; f = bydliště užší rodiny a příbuzných; g = bydliště dalších blízkých lidí; h = existence spolků a sdružení, zábava, koníčky; i = významní rodáci; j = významné kulturní objekty; k = významné tradice (folklórní slavnosti); l = duchovní život (náboženský a jiný duchovní život); m = „hrdost na přináležitost k této lokalitě“; n = „pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)“; o = „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)“]

Dle výše uvedeného diagramu lze tedy velmi přehledně ověřit část stanovených pracovních hypotéz týkajících se pořadí důležitosti jednotlivých faktorů, které mají vliv na prožitky lokální identity i jejichž skupin (faktorů vázaných na fyzický prostor, sociální prostor, kulturní prostor a společný skupina faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“). U všech hypotéz bude srovnáván jako konečná hodnota medián, jelikož není ovlivněn extrémními hodnotami, jak je tomu u aritmetického průměru.

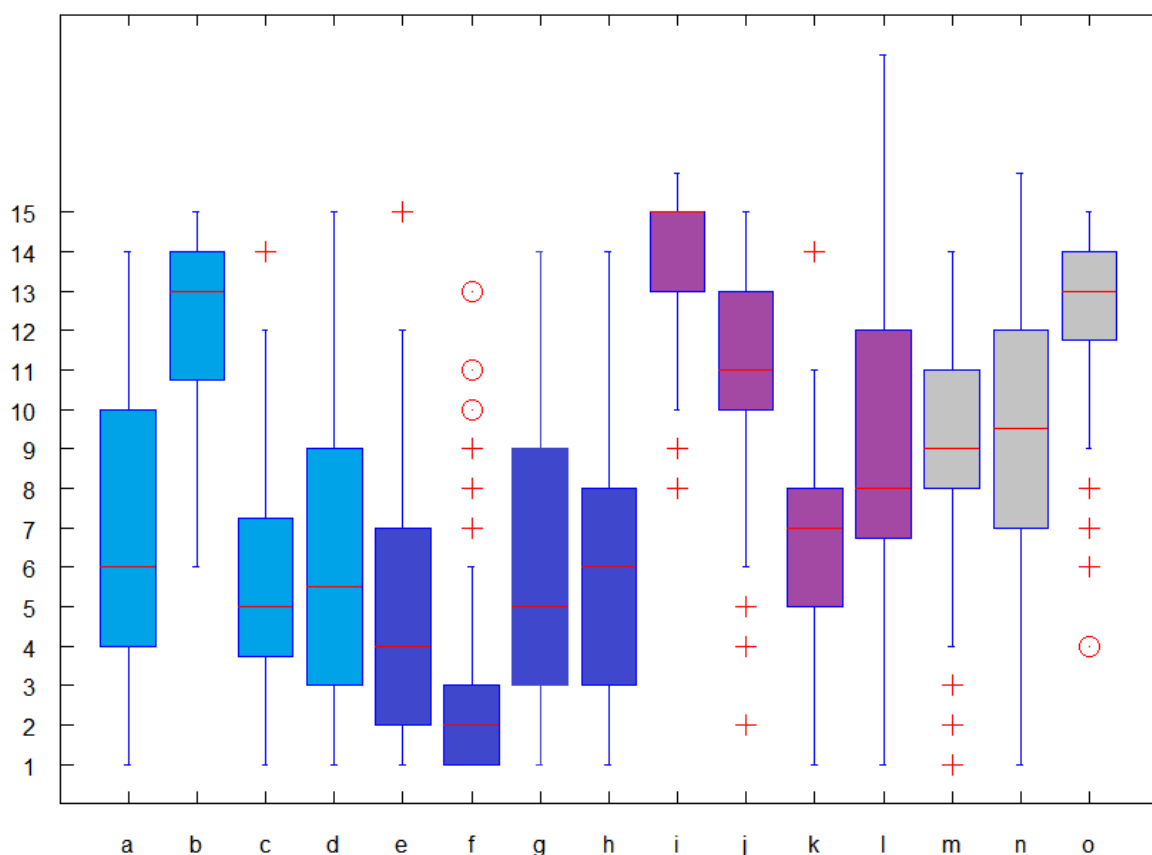
5.2.2. Průběh a výsledky dotazníkového šetření v Kunovicích a okolních obcích mikroregionu Dolní Poolšaví

Terénní výzkum pro dotazníkové šetření v Kunovicích a okolních obcích probíhal říjnu roku 2012. Způsoby pro distribuci byly zvoleny dva, osobní kontaktem s potenciálními respondenty a distribuce pomocí online dotazníků. Online verze dotazníků byla provedena taktéž pomocí aplikace Google Docs, která je pro distribuci dotazníků velmi časově výhodná, například výsledky dotazníků jsou rovnou zaznamenávány do tabulek. Také je v této aplikaci možné využít jednoduchých grafů, kterou jsou z výsledků automaticky vygenerovány. Tyto grafy jsem zde nevyužila, jelikož jsem distribuovala dotazníky taktéž osobně písemnou formou, tudíž bylo potřeba dát oba sběry dat, jak elektronickou tak písemnou formu, dohromady. Distribuce v mikroregionu Dolní Poolšaví probíhala za ztíženějších podmínek, jelikož bylo potřeba pro distribuci dotazníků také třetích osob, tedy mých známých a přátel. Tomu odpovídá i nižší počet odevzdaných dotazníků, nežli v mikroregionu Staroměstsko, odkud pocházím (a tudíž získat respondenty zde byla mnohem jednodušší záležitost). Celkově se mi tedy podařilo získat 60 vyplněných dotazníků. Ovšem podmínka, aby polovina dotazníků pocházela od respondentů z Kunovic a druhá polovina od respondentů z okolních obcí, byla splněna.

Pokud se týká skladby respondentů dle vzdělání, věku a pohlaví, tak byl následující. Nejčastější skupinu, celých 42 % zaujímá skupina respondentů středoškolsky vzdělaných, kteří mají maturitu. 16 respondentů (27 %) je vysokoškolsky vzdělaných. Středoškoláků bez maturity odpovídalo 23 % a zbylých 8 % byli respondenti, kteří získali základní vzdělání. Nejpočetnější skupinou respondentů dle věku byla zastoupena skupina do 25 let (28 % všech respondentů), dále následovala skupina ve věku mezi 36 – 45 lety, která byla zastoupena 22 % všech respondentů. Téměř shodně byly zastoupeny skupiny respondentů ve věku od 26 do 35 let a 46 – 55 let, konkrétně tedy 17 % a 18 %. 15% zastoupení respondentů zaujímala skupina ve věku od 56 let. Opět se zde podařilo vytvořit přibližně vyrovnané věkové zastoupení, stejně tomu bylo i u rozdělení dle pohlaví, které je zastoupeno z poloviny muži a ženami.

Základní výsledky z mikroregionu Dolní Poolšaví

Graf 2 Krabicový diagram výsledků mikroregionu Dolní Poolšaví



[a = krásná krajina; b = významné krajinné objekty; c = příznivé životní prostředí; d = dobré dopravní spojení; e = rodiště, bydliště, rodinné podnikání; f = bydliště užší rodiny a příbuzných; g = bydliště dalších blízkých lidí; h = existence spolků a sdružení, zábava, koníčky; i = významní rodáci; j = významné kulturní objekty; k = významné tradice (folklórní slavnosti); l = duchovní život (náboženský a jiný duchovní život); m = „hrdost na přináležitost k této lokalitě“; n = „pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)“; o = „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)“]

Boxplot výše, vytvořený v programu Oactive, vyjadřuje, jak respondenti hodnotili první otázku v dotazníku. Jedná se tedy o vzestupně seřazení jednotlivých faktorů majících vliv na lokální identitu obyvatel Kunovic a okolních obcí. Písmena na ose x označují jednotlivé faktory ve stejném pořadí jako v dotazníku. Osa y znázorňuje pořadí faktorů (1. – 15.).

5.2.3. Vyhodnocení dle hypotéz empirického modelu

Tabulky s pořadím síly vlivu jednotlivých faktorů na prožitky lokální identity se nacházejí v příloze č. 3. Rozděleny jsou dle příslušných mikroregionů.

Na základě výzkumného problému byl stanoven empirický model, z něhož vychází 16 pracovních hypotéz. Následující text je věnován podrobnému rozebrání otázek a odpovědí v dotaznících s ohledem na stanovené pracovní hypotézy. Rozebrány jsou výsledky dle obou mikroregionů zvlášť a poté vždy následuje jejich srovnání.

Pracovní hypotéza č. 1: Tradice a obyčeje v podobě folklórních slavností (dále faktor FS) jsou u respondentů jedním z předních faktorů, které ovlivňují prožitky lokální identity obyvatel Polešovic i Kunovic.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Faktor tradic ve formě folklórních festivalů byl respondenty průměrně hodnocen pořadím 7,38 z celkových 15. Avšak medián, který eliminuje extrémní hodnoty, vychází 8, tedy vyjadřuje o něco málo horší postavení FS. Můžeme tedy říci, že faktor FS patří spíše k méně důležitým faktorům respondentů Polešovic a okolních obcí, jelikož zaujímá místo téměř přesně v polovině všech faktorů, které na prožitky lokální identity mají vliv. Zajímavé je, že muži hodnotí faktor FS mírně důležitější než ženy. U vlivu faktoru FS na prožitky lokální identity podle vzdělání a věku nebyly zaznamenány výraznější rozdíly.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Medián faktoru FS vyšel 7. Průměr faktoru je 6,6, z čehož vyplývá, že se zde vyskytli respondenti, kteří řadili tento faktor na přednější pozice. Obě hodnoty však vypovídají, že pro respondenty je faktor FS relativně důležitý, jelikož se vyskytuje v první polovině všech faktorů, které ovlivňují prožitky lokální identity. Tuto hypotézu tedy lze pro respondenty daného mikroregionu potvrdit. Pokud se týká hodnocení faktoru FS dle věku, muži jej hodnotili opět jako mírně důležitější než ženy (muži 6,5 a ženy 7). Určité rozdíly lze vyzorovat při srovnání věkových skupin a důležitosti faktoru FS. Čím je věk respondenta vyšší, tím řadí faktor FS na důležitější pozici. U respondentů do 25 let je medián 8, zatímco u věkové skupiny od 56 let je dokonce hodnocen mediánem 4. U srovnání faktoru FS a vzdělání nebyly významné souvislosti zaznamenány. Respondenti se základním vzděláním ohodnotili faktor mírně

hůře než ostatní respondenti, mediánem 9. Medián 6 nebo 7 byl vyhodnocen u respondentů s jiným než základním vzděláním.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Z výše uvedených výsledků vyplývá, že faktor FS je respondenty vnímán na škále důležitosti od 1 do 15 podobně asi v polovině případů. Je také zajímavé, že v obou případech jsou FS hodnoceny mírně lépe muži než ženami. Stanovenou pracovní hypotézu tak lze potvrdit pouze pro respondenty z Kunovic a okolních obcí, protože hodnota mediánu byla 7 – to znamená, že se ještě nachází v rozmezí, kdy je možné ji považovat za důležitou. U respondentů z Polešovic a okolních obcí stanovenou hypotézu potvrdit nemůžeme, jelikož medián je roven 8, kterým se řadí už k těm méně důležitým faktorům.

Pracovní hypotéza č. 2: Faktor FS je zároveň nejvlivnějším ze skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu lze pro daný mikroregion jednoznačně potvrdit, protože se u všech ostatních faktorů v této skupině, kterými jsou významní rodáci, významné kulturní objekty a duchovní život, medián faktoru pohybuje na nejnižší hodnotě ze všech a to 8. Pro srovnání - významné kulturní památky byly ohodnoceny jako deváté. Na desátém místě byl respondenty hodnocen duchovní život a na ze skupiny posledním místě byli hodnoceni významní rodáci (13). Zajímavé rozdíly se vyskytují při srovnání vlivu věkových skupin na faktor FS, jelikož mladí lidé ve věku do 25 a potom lidé ve věku nad 46 hodnotí důležitost FS na prožitky lokální identity jako vyšší, než lidé ve věku 26 – 45 let. Tento výsledek si lze například vysvětlit tím, že spíše mladí lidé a lidé v důchodovém věku mají více času věnovat se folklórním aktivitám nežli lidé ve středním věku, což je viditelné při organizaci těchto aktivit. Další rozdíly lze vyzorovat u srovnání věku a důležitosti duchovního života. Čím jsou lidé starší, tím vnímají faktor duchovního života jako důležitější. To není nijak překvapující, například do kostela na mše svaté chodí spíše lidé starší generace, tudíž je logické, že tento faktor budou považovat za důležitější, neboť duchovní život je v této lokalitě vnímán především ve spojení s životem náboženským.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Tuto hypotézu lze pro daný mikroregion také potvrdit, jelikož u faktoru FS vyšel medián 7, což je nejnižší hodnota ze skupiny

vázaných na kulturní prostor, což zároveň značí jeho nejvýznamnější postavení v rámci dané skupiny. Duchovní život je pro respondenty také v poměrně důležitém postavení v rámci všech faktorů, celkově byl ohodnocen mediánem 8. Faktor významné kulturní objekty byl ohodnocen mediánem 11 a faktor významní rodáci dokonce mediánem 15, kterým se řadí na poslední místo, co se týče důležitosti na prožitky lokální identity, jak celkově (mezi skupinově), tak v rámci skupiny.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Hypotéza platí jak v případě mikroregionu Staroměstska tak Dolního Poolšaví. Folklorní festivaly tedy jednoznačně tvoří důležitou součást prožitků lokální identity, které jsou vázány na kulturní prostor. U Polešovic v rámci Staroměstska je důležité zdůraznit, že se jedná o obec s dvoutisícovkou obyvatel a tyto folklorní akce jsou téměř jediné kulturní akce (alespoň co do významnosti), které se zde konají, protože zde není tolik možností se kulturně vyžít. Zajímavé je, že v obou případech, jak u Polešovic, tak Kunovic v rámci skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor je druhý nejdůležitější faktor duchovní, ale zároveň zde není stejnou měrou vnímána důležitost utvořená k památkám, kam bezesporu místní chodí na mše svaté.

Pracovní hypotéza č. 3: Faktor příznivé životní prostředí je nejvlivnějším ze skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Z dotazníků vyplývá, že nejvlivnější ze skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor je faktor krásná krajina, ohodnocena číslem 4 z celkových 15 faktorů. Výše uvedenou pracovní hypotézu tedy pro daný mikroregion potvrdit nemůžeme. Faktor životní prostředí je však také poměrně důležitě ohodnocen – číslem 5. Číslem 7 respondenti nejčastěji hodnotili faktor dobrého dopravního spojení, což lze stále pokládat za významnější faktory důležitosti vlivu na prožitky lokální identity. Jako poslední se ve skupině faktorů vázaných na fyzický prostor umístily s hodnotou 10 významné krajinné objekty. Zajímavé je, že čím byl věk respondenta vyšší, tím byla důležitost faktoru krásné krajiny větší.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Příznivé životní prostředí je pro respondenty z Kunovic a okolních obcí velmi důležitý faktor, jelikož medián faktoru má hodnotu 5. Dalším, v pořadí druhým nejdůležitějším faktorem je hodnoceno dobré

dopravní spojení s hodnotou mediánu 5,5. Naopak významné krajinné objekty jsou pro respondenty spíše nedůležité, jelikož medián tohoto faktoru obsahoval hodnoty 13, tudíž se umístil jako jeden z posledních vůbec. Pro respondenty do 25 a od 26 do 35 je také důležitý faktor dobré dopravní spojení s hodnotou mediánu kolem 4, zatímco pro respondenty spadající do starších věkových skupin je hodnota mediánu tohoto faktoru shodně 6, tedy nižší než pro mladší věkové skupiny. Pro porovnání dle vzdělání pohlaví nebyl ve skupině faktorů vázaných na fyzický prostor zaznamenán výraznější rozdíl.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Potvrdit výše uvedenou hypotézu pro oba mikroregiony nelze. Zatímco v mikroregionu Staroměstsko zaujímá v rámci skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor nejdůležitější místo krásná krajina hodnotou mediánu 4, pro respondenty z mikroregionu Dolní Poolšaví je faktor příznivé životní prostředí nejdůležitějším v rámci skupiny. Nutno ovšem zmínit, že hodnota mediánu faktoru příznivého životního prostředí je v obou mikroregionech shodná, medián vychází 5. Uvedenou hypotézu tak lze potvrdit jen pro respondenty Kunovic a přilehlých obcí.

Pracovní hypotéza č. 4: Faktor rodinný je nejvlivnější ze skupiny faktorů vázaných na sociální prostor.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu lze pro daný region jednoznačně potvrdit, jelikož faktor rodinný (rodiště, prožité dětství, bydliště a rodinné podnikání) je vnímán nejen jako nejdůležitější z faktorů vázaných na sociální prostor, ale také celkově ze všech faktorů. V dotaznících byla hodnota mediánu 2. V těsném závěsu s hodnotou mediánu 3 se pohybuje faktor příbuzenský, kam spadá bydliště užší rodiny a příbuzných. Tyto dva faktory jsou tedy respondenty považovány jako nejdůležitější vůbec. Bydliště blízkých lidí (přátel, sousedů, známých) je důležitější pro respondenty do 35 let.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Tuto hypotézu pro daný mikroregion potvrdit nelze, protože faktor příbuzenský (tedy bydliště užší rodiny a příbuzných) s hodnotou mediánu 2 má největší vliv na prožitky lokální identity, jak v rámci skupiny faktorů vázaných na sociální prostor, tak v rámci všech faktorů. Je zajímavé, že pořadí faktoru rodinného je v rámci srovnání dle vzdělání a pohlaví neměnný, v rámci srovnání dle věku se vyskytují drobné odchylky. Je také zajímavé, že faktor týkající se existence

spolků a sdružení má u respondentů ve věkových skupinách nad 46 let velmi významné postavení, hodnoceno mediánem 3, celkově je však tento faktor ohodnocen 6.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Opět nelze pro oba mikroregiony danou hypotézu potvrdit. Zatímco u respondentů z mikroregionu Staroměstsko je faktor rodinný nejdůležitějším v rámci skupiny faktorů vázaných na sociální prostor, u respondentů mikroregionu Dolní Poolšaví má však nejdůležitější postavení faktor příbuzenský, kam spadá bydliště užší rodiny a příbuzných.

Pracovní hypotéza č. 5: Faktor pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím) je nejvlivnější ze skupiny faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu opět potvrdit nelze. Z dotazníků vyplynulo, že u respondentů má významnější postavení faktor „hrdost na přináležitost k této lokalitě (místu bydliště)“ s hodnotou mediánu 8. Faktor „pocit sounáležitosti“ byl respondenty vnímán na 10. místě celkového pořadí. V rámci skupiny, ale i na celkovém pořadí se až na posledních místech objevil faktor „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost“, který je respondenty vnímán jako jeden z nejméně důležitých. Zajímavým zjištěním u této skupiny je fakt, že věková skupina do 25 let hodnotila pocit sounáležitosti s místní komunitou (místním společenstvím) jako výrazně důležitější pro prožitky lokální identity, než starší věkové skupiny.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Tuto hypotézu pro daný mikroregion také nelze potvrdit. Přednější postavení než faktor „pocit sounáležitosti s místní komunitou“ má pro respondenty významnější faktor hrdost na přináležitost k lokalitě. Jako druhý nejdůležitější faktor se umístil právě „pocit sounáležitosti s místní komunitou“ s hodnotou mediánu 9,5. Jako poslední, ne příliš významný, hodnotí respondenti faktor „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)“ s mediánem 13.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Danou hypotézu potvrdit nelze, jelikož pro oba mikroregiony, jak Staroměstsko tak Dolní Poolšaví, je nejvýznamnější pro prožitky lokální identity ze souhrnné skupiny faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ hrdost na přináležitost k lokalitě. Shodně také vychází, že čím

je respondent mladší, tím hrdost na přináležitost k této lokalitě zaujímá důležitější postavení.

Pracovní hypotéza č. 6: Faktory vázané na kulturní prostor patří k nevlivnějším faktorům prožitků lokální identity, méně působící jsou faktory vázané na sociální prostor a nejméně v tomto smyslu působí faktory vázané na fyzický prostor.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu pro daný mikroregion lze opět jednoznačně nepotvrdit. Jako nejdůležitější pro prožívání lokální identity byla respondenty hodnocena skupina faktorů vázaných na sociální prostor s hodnotou mediánu 4. S hodnotou mediánu 6, jako druhou nejdůležitější skupinou, byla respondenty zvolena skupina faktorů vázaných na fyzický prostor. Teprve poté následovala skupina faktorů vázaných na kulturní prostor s hodnotou mediánu 10 a jako poslední (s hodnotou mediánu 11) se umístila souhrnná skupina faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Hypotézu taktéž nepotvrzujeme. Pořadí jednotlivých skupin faktorů je shodné s respondenty z Polešovic a okolních obcí. Nejdůležitější pro prožívání lokální identity je tedy skupina faktorů vázaných na sociální prostor s hodnotou mediánu 4, poté skupina faktorů vázaných na fyzický prostor, dále skupina faktorů vázaných na kulturní prostor a jako poslední souhrnná skupina faktorů „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Výše uvedenou hypotézu nepotvrzujeme. Je však zajímavé, že stejné pořadí faktorů vychází v obou mikroregionech, dokonce i s téměř stejnými hodnotami mediánů.

Pracovní hypotéza č. 7: Souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ ovlivňuje prožitky lokální identity méně než faktory vázané na sociální a kulturní prostor.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu potvrdit jednoznačně lze, jelikož rozdíl mezi tím, jak respondenti hodnotili jednotlivé skupiny, je velmi viditelný. Zatímco u faktorů vázaných na sociální prostor byla hodnota mediánu 4, u souhrnného faktoru „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ byla tato hodnota 11. Z

hodnocení faktorů v rámci tohoto souhrnného faktoru je také jednoznačně patrný velký rozptyl mediánů. Zatímco jsou respondenti relativně hrdí na přináležitost k této lokalitě nebo místu jejich bydliště (hodnoceno mediánem 8), medián 13 u faktoru „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)“ značí velký rozdíl mezi subjektivním vnímáním těchto faktorů na prožitky lokální identity. V porovnání skupin faktorů vázaných na kulturní prostor a souhrnného faktoru „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ nebyl tak velký rozdíl jako u předešlého srovnání, ale stále je hodnota mediánu skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor nižší (10).

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Pro mikroregion Dolní Poolšaví lze výše uvedenou pracovní hypotézu taktéž potvrdit. Výsledky jsou stejně jednoznačné, jako je tomu u mikroregionu Staroměstska s téměř stejnými hodnotami mediánů. Nebyl zde zaznamenán výraznější rozdíl týkající se souvislosti s věkem, vzděláním a pohlavím.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Uvedenou hypotézu lze potvrdit, platí jak u mikroregionu Staroměstska tak u mikroregionu Dolní Poolšaví. Za zmínku stojí fakt, že hodnoty mediánů jednotlivých souhrnných skupin byly také téměř stejné u obou mikroregionů.

Pracovní hypotéza č. 8: Čím přednější místo zaujímá faktor FS v obrazu prožitků lokální identity (měřeno pořadím faktorů), tím spíše lze očekávat vyšší míru angažovanosti na FS (měřeno relativní délkou návštěvnosti, její pravidelností a aktivní účastí na FS).

Pro určení, zda výše uvedená hypotéza platí, bylo potřeba zkonstruovat „míru angažovanosti“ z více otázek v dotazníku. Nejprve jsem si jednotlivé odpovědi na otázky týkající aktivní a pasivní participace rozdělila do logických kategorií od hodnoty 0 do hodnoty 6, což symbolizuje míru participace na jednotlivých folklórních festivalech v Polešovicích, jmenovitě hodové slavnosti, zarážení hory, vinařské slavnosti a žehnání vína a v Kunovicích, kde se jedná o jízdu králů. Jednotlivé kategorie četnosti odpovědí jsou řazeny následovně (a = nikdy; b = velmi zřídka jako divák (ojediněle); c = občas jako divák (někdy ano, někdy ne); d = každoročně jako divák; e = velmi zřídka jako účinkující nebo spoluorganizátor (ojediněle); f = občas jako účinkující nebo spoluorganizátor (někdy ano, někdy ne); g = každoročně jako účinkující nebo spoluorganizátor):

Tabulka 2 Rozdělení odpovědí do skupin dle významnosti participace

odpověď	kategorie
a	0 – neúčastní se
b+c	1 - občas se účastní jako divák
d	2 – každoročně se účastní jako divák
e, c+e, b+e	3 – účastní se jako divák, zřídka jako organizátor
f, c+f, d+e, b+f	4 – občas se účastní jako divák a organizátor
d+f	5 – každoročně se účastní jako divák a občas jako organizátor
g, c+g, d+g	6 – každoročně se účastní jako organizátor a občas jako divák

Pro výpočet relativní délky návštěvnosti byla využita hodnota, která vznikla jako podíl věku respondenta a četnosti s jakou se účastnil výše uvedených FS. Teprve poté byly stanoveny hodnoty míry angažovanosti na těchto FS.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Poté, co byly pečlivě sledovány výsledky hodnoty odpovědi faktoru významné tradice (folklórní slavnosti), byl zjištěn výskyt hned několika souvislostí. Hodnota mediánu se snižuje u zvyšujícího se čísla kategorie, nejvíce je to patrné u hodových slavností. Respondenti, kteří pasivně i aktivně participují na těchto slavnostech, přisuzují faktoru FS významnější postavení. Každoroční diváci hodnotili faktor FS jako poměrně důležitý. Medián se pohyboval kolem 7. U respondentů, kteří tyto folklórní akce nenavštěvují, se přesto hodnota mediánu pohybovala kolem 9, což značí jakési povědomí o důležitosti pro obec, ale ne pravděpodobně pro respondenty samotné.

Také z výsledků vyplývá, že respondenti, kteří aktivně participují, vkládají FS větší důležitost pro prožívání lokální identity. Velmi je to patrné u hodových slavností, kdy se u aktivních participantů vyskytuje hodnota mediánu 5, zatímco co u těch, kteří participují méně nebo vůbec, je tato hodnota 7. Podobný výsledek je i u žehnání vína, kdy je rozdíl u mediánu dokonce 3 (aktivní participanté na žehnání vína hodnotili tuto FS jako velmi

důležitou – medián 4, zatímco u ostatních vyšel medián 7). U akce zarážení hory a vinařských slavností byl tento rozdíl „pouze“ o jednu hodnotu mediánu. Souhrnně lze tedy říci, že výše zmíněnou hypotézu pro mikroregion Staroměstsko lze potvrdit. To znamená, že existuje významný vztah mezi důležitostí faktoru FS na prožívání lokální identity u těch respondentů, kteří se na FS aktivně podílejí či ne.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Stejně jako pro mikroregion Staroměstsko, tak pro mikroregion Dolní Poolšaví platí, že čím je četnost participace na jízdě králů v Kunovicích vyšší, tím je respondenty faktor FS řazen na důležitější místo z hlediska prožitků lokální identity. U respondentů, kteří se aktivně každý rok podílí jako účinkující nebo organizátoři je dokonce hodnota mediánu 3, což je třetí nejdůležitější faktor ze všech patnácti faktorů, které mají vliv na prožitky lokální identity, a to znamená velmi významné postavení. Pro podpoření potvrzení výše uvedené hypotézy pro daný mikroregion hraje také důležitou roli počet let, po které respondenti aktivně participují ve srovnání s jejich věkem. Z výsledků jednoznačně vyplývá, že čím je tato relativní délka participace nižší, tím je respondenty faktor FS hodnocen výše. U respondentů, kteří jsou aktivními participanty, je hodnota mediánu 3, zatímco u respondentů, kteří jsou spíše pasivní, je hodnota mediánu 8.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví:

Hypotézu lze potvrdit jak pro mikroregion Staroměstska, tak pro mikroregion Dolní Poolšaví. Vyplývá z toho, že respondenti, kteří se aktivně angažují v účinkování a organizaci folklórních festivalů, řadí faktor FS na důležitější místo z hlediska prožívání lokální identity, než respondenti, kteří jsou spíše pasivní participanti nebo se neangažují vůbec.

Pracovní hypotéza č. 9: Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím menší postavení mají faktory vázané na sociální prostor jako vlivné pro prožívání lokální identity.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu nelze potvrdit, jelikož mediány skupiny faktorů vázaných na sociální prostor se shodně dle všech kategorií podle vzdělání pohybují kolem hodnoty 4, z čehož vyplývá, že neexistuje významná závislost mezi vzděláním a vnímáním důležitosti faktorů vázaných na sociální prostor co do prožitků lokální identity.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Opět nelze pro daný mikroregion hypotézu potvrdit, jelikož hodnoty mediánu skupiny faktorů vázaných na sociální prostor se pohybují u všech vzdělanostních skupin respondentů na hodnotě 4, pouze u respondentů se vzděláním základním na hodnotě 3, tudíž by mohla platit spíše opačná hypotéza.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Výše uvedenou hypotézu nelze potvrdit pro oba mikroregiony, protože souvislost mezi vzděláním a vnímáním této skupiny faktorů pro prožitky lokální identity nebyla prokázána.

Pracovní hypotéza č. 10: Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím vyšší je postavení faktorů vázaných na fyzický prostor mezi vlivnými pro prožívání lokální identity.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu nezamítáme. Hodnoty mediánu pro skupinu faktorů vázaných na fyzický prostor se pohybují v rozmezí 6 až 9. U vysokoškolsky vzdělaných respondentů je hodnota mediánu nižší (tzn. důležitější postavení) – konkrétně 6, zatímco u lidí se základním vzděláním je tato hodnota 9, což představuje poměrně velký rozdíl ve vnímání důležitosti těchto faktorů. Hodnota u respondentů se středním vzděláním se pohybuje v rozmezí 6 – 9. Je však nutno podotknout, že u respondentů se základním vzděláním bylo z celkového počtu respondentů pouze 5, což také do značné míry může ovlivňovat hodnotu výsledku.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Hodnoty mediánu pro skupiny s rozličnými skupinami vzdělání se pohybuje od 7 do 9. Závislost, která je uvedena v pracovní hypotéze, nelze potvrdit. Je sice pravdou, že medián skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor je u vysokoškolsky vzdělaných respondentů 7, ale pro respondenty se základním vzděláním je tato hodnota 7,5. Nejvýznamněji hodnotí tuto skupinu faktorů středoškolsky vzdělaní s maturitou s mediánem 6 a nejhůře středoškolsky vzdělaní respondenti bez maturity s mediánem 9.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Danou pracovní hypotézu není možné potvrdit, jelikož hodnoty mediánů skupiny faktorů vázaných na fyzický prostor se u obou mikroregionů pohybují mezi 6 až 9, ale neexistuje zde taková závislost, která je uvedena v pracovní hypotéze.

Pracovní hypotéza č. 11: Čím vyšší je vzdělání respondentů, tím přednější postavení má souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ pro prožívání lokální identity.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Pro daný mikroregion nelze hypotézu potvrdit, protože hodnoty mediánu se pohybují shodně na 11, vyjma středoškolsky vzdělaných respondentů, kteří hodnotili souhrnný faktor mírně lépe, hodnota mediánu je 10.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Hodnoty mediánu se pro tento mikroregion pohybují od 9 do 12, což značí méně důležité postavení v porovnání se všemi ostatními skupinami faktorů. U vlivu vzdělání na hodnocení souhrnného faktoru „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ na prožitky lokální identity nebyl zaznamenána souvislost.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Danou pracovní hypotézu nepotvrzujeme pro oba mikroregiony. Stupeň vzdělání nemá vliv na to, jak respondenti hodnotí faktory jako je „hrdost na přináležitost k lokalitě“, „pocit sounáležitosti s místní komunitou (společenstvím)“ nebo „pocit, že je tato lokalita významná pro širší společnost“.

Pracovní hypotéza č. 12: Čím je věk respondenta vyšší, tím vlivnější pro prožívání lokální identity jsou faktory vázané na fyzický prostor a souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Pokud se týká výsledků vlivu věku na důležitost vnímání faktorů vázaných na fyzický prostor, zůstává tato hypotéza nepotvrzena, jelikož hodnoty mediánů jsou u všech věkových skupin² až na výjimky shodné. Hodnota mediánu 6 zároveň říká, že postavení těchto faktorů je vnímáno jako poměrně důležité. Hodnoty mediánu u souhrnného faktoru „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“ se pohybují od 10 do 12, což není pro respondenty zvláště důležitý faktor a vliv výše věku nemá na dané odpovědi také významný vliv.

² Věkové skupiny byly rozděleny: 0 - 25 let, 26 – 35let, 36 – 45 let, 46 – 55let, 56 – x let

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Tuto pracovní hypotézu pro daný mikroregion opět nepotvrzujeme. Hodnoty mediánu se pohybují od 10 do 11, což je víceméně stejné hodnocení jako v prvním sledovaném mikroregionu a není zde zaznamenán vliv věku. U faktorů vázaných na fyzický prostor se hodnoty pohybují mnohem níže, tedy od hodnoty 6 až 9. Je zde však zajímavé, že čím je věk respondentů vyšší, tím jsou hodnoty mediánů pro skupinu faktorů vázaných a na fyzický prostor vyšší. Z toho vyplývá, že tato skupina faktorů je pro lokální identitu důležitější pro mladší respondenty.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Hypotézu nelze potvrdit u obou případů. Dokonce u respondentů z Kunovic a okolí je zaznamenáno, že se snižujícím se věkem stoupá důležitost faktorů vázaných na fyzický prostor co do prožívání lokální identity.

Pracovní hypotéza č. 13: Čím vyšší je věk respondenta, tím přednější postavení má faktor „hrdost na přináležitost k lokalitě (místu)“, co do prožívání lokální identity.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Hypotézu nelze potvrdit, protože hodnoty mediánu se v závislosti na věku různí. Je patrné, že respondenti ve věku 26 – 35 let a dále pak respondenti ve věku nad 56 let hodnotili tento faktor jako důležitější. Hodnoty mediánů se pohybovaly kolem 7, zatímco u ostatních věkových skupin je tato hodnota vyšší (9), což znamená faktor méně důležitý.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Hypotézu potvrdit lze, jelikož hodnoty mediánu u faktoru „hrdost na přináležitost k lokalitě“ klesají se stoupajícím věkem. Jedinou výjimkou jsou respondenti ve věku 26 – 35 let, kteří tuto řadu mírně narušují. Hodnota však není nijak extrémně odlišná, proto lze pro daný mikroregion hypotézu potvrdit.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Celkově je hypotéza nepotvrzena, přestože u mikroregionu Dolní Poolšaví byl zaznamenán vztah, který by hypotézu potvrdil.

Pracovní hypotéza č. 14: U žen je vlivnější faktor „pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)“, než u mužů.

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Opět nelze tuto hypotézu potvrdit. Muži v tomto případě přisuzují výše zmíněnému faktoru vyšší postavení než ženy, ale opět ne výrazně - muži hodnotili jako 8 a ženy jako 9.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Danou pracovní hypotézu také nepotvrzujeme. Hodnota mediánu je pro daný faktor u mužů 9, tedy vyšší než u žen, které hodnotily daný faktor hůře, mediánem 10.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Není možné danou hypotézu potvrdit, jelikož respondenti rozdělení dle pohlaví v obou mikroregionech hodnotili faktor „pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)“ opačně, tedy muži hodnotili tento faktor jako důležitější pro prožívání lokální identity než ženy.

*Pracovní hypotéza č. 15: **Rovněž tak celá skupina faktorů vázaných na sociální prostor má větší vliv na prožívání lokální identity žen než mužů.***

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Tuto hypotézu také nelze potvrdit. Hodnocení faktorů vázaných na sociální prostor má téměř stejnou důležitost u mužů i u žen. Lze tedy říci, že zde neexistuje závislost v hodnocení mezi muži a ženami.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Stejně jak je tomu u mikroregionu Staroměstska, je hodnota mediánu faktorů vázaných na sociální prostor u žen i mužů stejná.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Hypotézu nelze potvrdit, jelikož hodnota mediánů faktorů vázaných na sociální prostor dle pohlaví je u obou mikroregionů téměř shodná.

*Pracovní hypotéza č. 16: **Skupina faktorů vázaných na kulturní prostor a samotný faktor FS neovlivňuje výrazně prožívání lokální identity žen a mužů v tom smyslu, že některý z podsouborů tříděných podle pohlaví by byl touto skupinou faktorů a vybraných faktorem FS více ovlivněn.***

Výsledky pro mikroregion Staroměstsko: Hypotézu nezamítáme. Z výsledků vyplývá, že mediány skupiny vázaných na kulturní prostor jsou v rámci rozlišení podle pohlaví téměř shodné, s hodnotou mediánu pohybující se kolem 9,5. Celkově hodnotí faktor FS

mírně lépe muži než ženy. Muži hodnotí jako 7 a ženy jako 8, ale není to v tomto případě natolik výrazný rozdíl, že by bylo nutné výše zmíněnou hypotézu nepotvrdit.

Výsledky pro mikroregion Dolní Poolšaví: Hodnota mediánu u faktoru FS je u žen a mužů téměř stejná. U žen je medián 7 a u mužů 6,5. Pokud se týká skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor s ohledem na pohlaví, je výsledek mediánu stejný, tedy shodně hodnota 10. Hypotézu tedy pro daný mikroregion nezamítáme.

Srovnání mikroregionu Staroměstsko a Dolní Poolšaví: Hypotézu nelze zamítnout, jelikož z dotazníkového šetření obou mikroregionů vyplývá, že vliv pohlaví na hodnocení faktoru FS a skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor není zaznamenán.

6. Závěr

Lokální (regionální) identita je pojem, pro který neexistuje exaktní definice. Co je ovšem možné bezpochyby určit, je to, co tuto lokální identitu, tedy jakýsi vztah k bydlišti nebo místu trvalého žití, ovlivňuje a co na ni působí. Tato diplomová práce si kladla za úkol zjistit za a) pozici tradic a obyčejů v rámci všech faktorů majících vliv na lokální identitu obyvatel Uherskohradištska a za b) relativní míru vlivu tradic a obyčejů v podobě folklórních a národopisných slavností na vnímání a posilování identity obyvatel Uherskohradištska.

Jako předmět zkoumání byly zvoleny vybrané tradice a obyčeje dvou obcí, které žijí bohatým kulturně folklórním životem. Z mikroregionu Staroměstska to byla obec Polešovice a její vybrané folklórní slavnosti, druhou pak byla obec Kunovice a její slavná tradice v podobě jízdy králů. Dále pak bylo stanoveno patnáct faktorů majících vliv na prožitky lokální identity, seřazených do čtyř tematicky odlišných skupin (faktory vázané na fyzický prostor, sociální prostor, kulturní prostor a souhrnný faktor „ocenění lokality jako místa kvalitního a příjemného žití“). Do skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor byl zařazen právě faktor významných tradic v podobě folklórních festivalů. Součástí práce bylo stanovení obecné hypotézy, která byla zkoumána.

Stěžejní technikou využitou pro zpracování empirické části práce bylo dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo celkem 157 respondentů z mikroregionu Staroměstska a Dolního Poolšaví. Zhruba polovinu respondentů v obou mikroregionech tvořili respondenti z Polešovic a Kunovic a druhou polovinu tvořili respondenti z okolních obcí spadajících do příslušných mikroregionů. Pro dokreslení a interpretaci odpovědí v dotaznících pak byly realizovány dva rozhovory s aktivními organizátorkami folklórních akcí z Polešovic a Kunovic. Z Polešovic to byla paní L. D., která se podílí na obnově mnoha tradic a obyčejů v Polešovicích. Z Kunovic to byla paní R. H., která vystudovala etnografii, působí jako vedoucí etnografického oddělení Slováckého muzea v Uherském Hradišti a je spoluautorkou knihy vydané o jízdě králů v Kunovicích. Záznamy obou rozhovorů se nacházejí v příloze č. 2.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že tradice a obyčeje v podobě folklórních slavností mají své poměrně důležité místo u respondentů jak z mikroregionu Dolního

Poolšaví, tak z mikroregionu Staroměstska. Vliv na prožitky lokální identity je potom o něco silnější u respondentů z mikroregionu Dolního Poolšaví, kam spadají Kunovice. Tento výsledek je možné přisuzovat tomu, že jízda králů (nejen v Kunovicích) je mezi širokou veřejností známá událost, která je zapsána organizací UNESCO na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva, a proto jsou na tuto tradici místní obyvatelé náležitě hrdí a přisuzují tedy folklórním slavnostem důležitější postavení.

Pořadí důležitosti tradic a obyčejů v podobě folklórních slavností (FS) se umísťovalo v polovině ze všech patnácti sledovaných faktorů utvářejících lokální identitu. Faktor FS se společně s faktorem existence spolků a sdružení, zábava a koníčky umístil ve výsledcích obou dotazníkových šetření na zhruba stejném místě. Velký počet těchto spolků jsou právě ty, které jsou založeny za účelem organizační podpory těchto folklórních slavností, tudíž jsou výše uvedené faktory respondenty subjektivně vnímány jako blízké a uvedení takového hodnocení tomu odpovídá.

Mnohem významnější pozici zauímají folklórní slavnosti pro ty respondenty, kteří se na nich podílejí, jak pasivně jako diváci, tak aktivně jako účinkující nebo spoluorganizátoři. Velký rozdíl u vnímání důležitosti tradic a obyčejů pro lokální identitu byl patrný zejména mezi respondenty, kteří jsou do angažovanosti co nejvíce zapojeni a těmi, kteří je nesledují ani jako diváci. Dále více rozebereme prvně jmenované. Jedná se zejména o respondenty, kteří mají k folklóru vztah od dětství. Tedy buď jsou přímo vedeni rodiči, anebo příbuznými, nebo podnět získali jinde, například u kamarádů, kde je v rodinách folklór tradiční aktivitou. Jen málo se mezi těmito lidmi vyskytnou takoví, kteří se k folklóru a tradicím dostali až v dospělosti. Lidé, kteří se k folklóru dostali až v dospělosti, jsou zejména lidé přistěhovaní z oblastí, kde nemají folklórní tradice takové silné zakořenění jako právě na Uherskohradištsku. Nutno však podotknout, že lidé, kteří se do Polešovic nebo Kunovic přistěhují, nevnímají organizaci těchto kulturně folklórních akcí jako takovou samozřejmost a mnohdy tuto angažovanost umí ocenit lépe než místní domorodci. Bylo také zajímavé zjistit, že i lidé, kteří se mnohdy nejdou ani na takovou folklórní akci jako jsou hody v Polešovicích nebo jízda králů v Kunovicích podívat, průměrně hodnotí folklórní tradice v pořadí faktorů kolem 10. místa z celkových patnácti sledovaných faktorů. To svědčí o jakémsi povědomí respondentů o tom, že tyto folklórní akce existují a jsou pro oblast důležité, i když oni samotní o ně takový zájem nejeví.

Při sestavení výsledného pořadí faktorů, které mají vliv na prožitky lokální identity, bylo zjištěno, že pořadí těchto faktorů se nijak významně neliší dle rozdělení podle příslušných mikroregionů. Pořadí faktorů v obou mikroregionech má tedy velmi podobné umístění. Toto si můžeme vysvětlit tak, že obě obce, ač mají Kunovice statut města, mají podobný charakter způsobu života. V Kunovicích je tento způsob života spíše vesnického rázu, to znamená, že lidé se zde mezi sebou znají a není zde anonymita, která je patrná spíše ve větších městech, a je zde kladen důraz na tradice. Důležité jsou pro obyvatele Kunovic také spolky a kroužky, kde se lidé pravidelně setkávají a udržují tak určitou „pospolitost“. Dalších několik odstavců bude věnováno zajímavým zjištěním z hlediska porovnávání jednotlivých faktorů.

Zajímavé bylo zjistit, že výrazně lépe hodnotili respondenti obou mikroregionů faktor „hrdost na přináležitost k lokalitě (místu bydliště), než faktor „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)“. Tyto dva faktory patří do stejné skupiny faktorů, ale přesto byly respondenty hodnoceny výrazně odlišně. Z výsledků vyplynulo, že existuje poměrně hodně respondentů, kteří hodnotili hrdost na lokalitu jako velmi důležitou a to dokonce na prvních místech ze všech patnácti faktorů. Respondenti obou mikroregionů jsou tedy náležitě hrdí na přináležitost k této lokalitě, avšak subjektivně nepocítují důležitost v tom, že je tato lokalita významná pro českou společnost.

Co se týče rozdílů vnímání důležitosti folklórních festivalů dle pohlaví, vzdělání nebo věku, by se dalo říct, že není nikterak významný, což je v souladu s předpokladem obecné hypotézy. Dále z rozhovorů vyplynulo následující. Spíše je samotnými organizátory subjektivně často vnímáno, že například ženy odvedou mnoho práce, která v závěru není tolik vidět pro samotné diváky, ale je nesmírně důležitá pro organizaci slavností jako celku. U mužů je to pojmáno spíše tak, že mají větší potřebu se tím podílem na organizaci trochu „pochlubit“. Pokud se týká vzdělání či věku jako potenciálního vlivu na hodnocení důležitosti folklórních slavností na prožitky lokální identity respondentů, nebyla v dotazníkovém šetření zaznamenána významná závislost.

Faktory vázané na vztah k rodině, příbuzným a přátelům (tj. skupina faktorů vázaných na sociální prostor) byly respondenty celkově hodnoceny jako nejdůležitější faktory, které ovlivňují prožitky lokální identity. Toto souvisí s tím, že lidé, kteří se folklóru věnují nebo

jej považují za důležitý, jsou nejvíce ovlivněni rodinným zázemím v podobě podpory folklórních tradic.

Příznivé životní prostředí, a zejména krásná krajina (tj. skupina faktorů vázaných na fyzický prostor) se pro respondenty jeví jako důležitý faktor, který je poutá právě k tomuto regionu. Zejména je tento faktor důležitý pro starší věkové skupiny.

Ze skupiny faktorů vázaných na kulturní prostor pak jednoznačně vychází významné tradice s nejdůležitějším postavením ovlivňujících prožitky lokální identity. Lze tedy tvrdit, že folklór je v uvedených mikroregionech, a dle mého názoru nejen v nich, na Uherskohradištsku významným kulturním potenciálem a oceňovanou složkou lokální identity. Navíc lidé, kteří jsou v tom aktivně angažovaní, pak mají přirozeně určitý „kredit“ u obyvatel Polešovic a Kunovic a jejich okolních obcí a jsou na to náležitě hrdí, s čímž nepřímo také souvisí to, že jejich lokální identita je pak těmito tradicemi posilována.

Závěrem můžeme říct, že obecná hypotéza stanovená v rámci empirického modelu byla potvrzena jen částečně. Není pravdou, že folklórní slavnosti zaujímají přední postavení v rámci faktorů vlivných na prožívání lokální identity. Těmi nejvlivnějšími jsou faktory vázané na sociální prostor, tedy rodiště, bydliště rodiny a příbuzných. Také faktory vázané na fyzický prostor, zejména krásná krajina a příznivé životné prostředí byly hodnoceny jako důležitější, než folklórní slavnosti. Co však potvrdit lze je, že čím je angažovanost na folklórních festivalech vyšší, tím je faktor folklórních festivalů respondenty hodnocen na důležitější pozici. V rámci obecné hypotézy se také potvrdilo, že neexistuje významný vliv věku, vzdělání a pohlaví na prožitky lokální identity.

7. Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- 1) Čoupek, J. a kol. Polešovice 1595 – 1995, Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad, 1995.
- 2) Bednaříková, E. Mládež a její podíl na udržování kulturního dědictví venkovské obce (případová studie Polešovice), Praha: ČZU 2010 (bakalářská práce).
- 3) Drobilová, L. a kol. Vinobraní Polešovice 2007, Polešovice: Folklorní sdružení Polešovice, 2007.
- 4) Disman, M. Jak se vyrábí sociologická znalost, Praha Karolinum 2002.
- 5) Frolec, V. Prostá krása, Praha Vyšehrad 1984.
- 6) Frolec, V., Pavelčík A., Zemek M. a kol. Jízda králů, TEPS Praha, 1990.
- 7) Habartová, R., Štěrba S. Jízda králů v Kunovicích, Město Kunovice 2008.
- 8) Habartová, R., Tarcalová L. a kol. Hodové slavnosti v Polešovicích, Polešovice: Folklorní sdružení Polešovice, 2005.
- 9) Hendl, J. Kvalitativní výzkum, Praha Portál, 2008.
- 10) Heřmanová, E., Chromý, P. Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka, Praha ASPI 2009.
- 11) Hudečková, H., Kučerová, E., Kříž L. Metodologie sociologického výzkumu pro nesociology, Praha: ČZU, 2001.
- 12) Krist, J. M. Živá tradice lidových zvyků na Uherskohradištsku, Uherské Hradiště 1967.
- 13) Měšťánek, T. Polešovické vinohrady od 2. poloviny 16. století, autor za finanční podpory starosty a rady obce Polešovice, 2002.
- 14) Patočka, J., Heřmanová, E. Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní politika a kulturní dědictví, Praha ASPI 2008.
- 15) Pergler P., Disman M. a kol. Vybrané techniky sociologického výzkumu, Praha, 1969, I. vydání, kapitola Rozhovor.
- 16) Stupavská, M. Využívání prvků regionálního folkloru v životním stylu obyvatel obce Mutěnice, Brno: Masarykova univerzita, 2010 (diplomová práce).

- 17) Škrabal, I., Nunvářová, S. a kol. Metodika zavádění managementu rozvoje mikroregionů, Přerov CpKV 2006.
- 18) Švaříček, R., Šedřová, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, Praha Portál, 2007.
- 19) Tarcalová, L. Hody s právem na Uherskohradištsku, Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 2009.
- 20) Zich, F., Roubal O., Spalová, B. Mezigenerační biografická konfigurace obyvatel české části Euroregionu Nisa. Sociologické texty, SoÚ AV ČR, Praha, 2003.

Ostatní zdroje

- 1) Bartošíková, M. Vinařství v Polešovicích, Slováký deník, 23. 10. 2006.
- 2) Kučerová, P., Lapčík M. Jízda králů se dostala na seznam UNESCO, Slováký deník, 2. 12. 2011.
- 3) www.mesto-kunovice.cz
- 4) www.polesovice.cz

8. Seznam příloh

- **Příloha 1** jsou formuláře dotazníků použité pro vypracování empirického šetření
- **Příloha 2** jsou provedené rozhovory v plném znění
- **Příloha 3** jsou tabulky grafy s výsledky provedené sondy
- **Příloha 4** je fotografická dokumentace zobrazující obce Polešovice a Kunovice a jejich vybrané tradice

Příloha 1

DOTAZNÍK č. 1 pro obyvatele Polešovic a přilehlých obcí

Dobrý den,

jsem Eva Bednaříková, studentka České zemědělské univerzity a prosím Vás o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci na téma: „Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčejí (srovnávací studie mikroregionů).“ Ujišťuji Vás, že informace Vámi poskytnuté v dotazníku nebudou použity jinak než pro potřeby této diplomové práce. U otázek č. 2, 4, 6, 8, 10, 12 zakroužkujte písmeno Vaší odpovědi či odpovědí, u otázek č. 1, 3, 5, 7, 9, 11 doplňte odpověď či odpovědi číselným označením. Na dotazník samozřejmě neuvádějte své jméno. V případě nejasností se na mě kdykoliv obraťte. **Předem děkuji za Váš čas.**

Tel.: 775 378 570 **Adresa:** Zbořisko 731, Polešovice **E-mail:** bednarikova.e@gmail.com

- 1. Prosím, označte číslem (od 1 do 15 či 16), jak moc je pro Vaše žití v obci důležitá každá z dále uváděných okolností, které pro Vás znamenají, že jste tu „doma“. Vynasnažte se udělat toto pořadí „opravdově“, tedy aby každá z okolností měla přiřazené jiné číslo (1. nejdůležitější až 15. nejméně důležitá). Jestliže jsem nějakou pro Vás důležitou okolnost zapoměla uvést, napište ji na konci a zařaďte ji do pořadí.**

		číslo pořadí
a)	krásná krajina	
b)	významné krajinné objekty	
c)	příznivé životní prostředí	
d)	dobré dopravní spojení s okolím (za prací, vzděláním, zábavou, zdravotní a sociální péčí atd.)	
e)	rodiště, prožité dětství, bydliště, rodinné podnikání	
f)	bydliště užší rodiny a příbuzných	
g)	bydliště dalších blízkých lidí – přátelé, sousedé, známí	
h)	existence spolků a sdružení, zábava, koníčky	
i)	významní rodáci	
j)	významné kulturní objekty (památky, zajímavosti)	
k)	významné tradice (folklórní slavnosti)	
l)	duchovní život (náboženský a jiný duchovní život)	
m)	hrdost na přináležitost k této lokalitě (místu bydliště)	
n)	pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)	

o)	pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)	
p)	jiné, uveďte co	

2. Účastnil/a jste se někdy hodových slavností? (Více variant odpovědí pro Vás platí v případě, že se účastníte jako divák i účinkující nebo spoluorganizátor).

- a) nikdy
- b) velmi zřídka jako divák (ojediněle)
- c) občas jako divák (někdy ano, někdy ne)
- d) každoročně jako divák
- e) velmi zřídka jako účinkující nebo spoluorganizátor (ojediněle)
- f) občas jako účinkující nebo spoluorganizátor (někdy ano, někdy ne)
- g) každoročně jako účinkující nebo spoluorganizátor

3. Pokud se zúčastňujete jako účinkující nebo spoluorganizátor hodových slavností (odpovědi e, f, g v předešlé otázce), odhadněte prosím, kolikrát to asi bylo? krát

4. Účastnil/a jste se někdy akce zarážení hory v Polešovicích? (Více variant odpovědí pro Vás platí v případě, že se účastníte jako divák i účinkující nebo spoluorganizátor).

- a) nikdy
- b) velmi zřídka jako divák (ojediněle)
- c) občas jako divák (někdy ano, někdy ne)
- d) každoročně jako divák
- e) velmi zřídka jako účinkující nebo spoluorganizátor (ojediněle)
- f) občas jako účinkující nebo spoluorganizátor (někdy ano, někdy ne)
- g) každoročně jako účinkující nebo spoluorganizátor

5. **Pokud se zúčastňujete jako účinkující nebo spoluorganizátor zarážení hory (odpovědi e, f, g v předešlé otázce), odhadněte prosím, kolikrát to asi bylo?**
..... krát
6. **Účastnil/a jste se někdy vinařských slavností v Polešovicích?** (Více variant odpovědí pro Vás platí v případě, že se účastníte jako divák i účinkující nebo spoluorganizátor).
- a) nikdy
 - b) velmi zřídka jako divák (ojediněle)
 - c) občas jako divák (někdy ano, někdy ne)
 - d) každoročně jako divák
 - e) velmi zřídka jako účinkující nebo spoluorganizátor (ojediněle)
 - f) občas jako účinkující nebo spoluorganizátor (někdy ano, někdy ne)
 - g) každoročně jako účinkující nebo spoluorganizátor
7. **Pokud se zúčastňujete jako účinkující nebo spoluorganizátor vinařských slavností (odpovědi e, f, g v předešlé otázce), odhadněte prosím, kolikrát to asi bylo?** krát
8. **Účastnil/a jste se někdy žehnání vína v Polešovicích?** (Více variant odpovědí pro Vás platí v případě, že se účastníte jako divák i účinkující nebo spoluorganizátor).
- a) nikdy
 - b) velmi zřídka jako divák (ojediněle)
 - c) občas jako divák (někdy ano, někdy ne)
 - d) každoročně jako divák
 - e) velmi zřídka jako účinkující nebo spoluorganizátor (ojediněle)
 - f) občas jako účinkující nebo spoluorganizátor (někdy ano, někdy ne)
 - g) každoročně jako účinkující nebo spoluorganizátor
9. **Pokud se zúčastňujete jako účinkující nebo spoluorganizátor žehnání vína (odpovědi e, f, g v předešlé otázce), odhadněte prosím, kolikrát to asi bylo?**
..... krát

10. Vaše pohlaví:

- a) žena
- b) muž

11. Váš věk let

12. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) střední odborné bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

Moc děkuji za Váš čas strávený nad tímto dotazníkem.

DOTAZNÍK č. 2 pro obyvatele Kunovic a přilehlých obcí

Dobrý den,

jsem Eva Bednařková, studentka České zemědělské univerzity a prosím Vás o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci na téma: „Podpora lokální identity na Uherskohradištsku vybranými tradicemi a obyčeji (srovnávací studie mikroregionů). Ujišťuji Vás, že informace Vámi poskytnuté v dotazníku nebudou použity jinak než pro potřeby této diplomové práce. Na dotazník samozřejmě neuvádějte své jméno. V případě nejasností se na mě kdykoliv obraťte. **Předem děkuji za Váš čas.**

Tel.: 775 378 570 **Adresa:** Zbořisko 731, Polešovice **E-mail:** bednarikova.e@gmail.com

13. Prosím označte číslem (od 1 do 15 či 16), jak moc je pro Vaše žití v obci důležitá každá z dále uváděných okolností, které pro Vás znamenají, že jste tu „doma“. Vynasnažte se udělat toto pořadí „opravdově“, tedy aby každá z okolností měla přiřazené jiné číslo (1. nejdůležitější až 15. nejméně důležitá). Jestliže jsem nějakou pro Vás důležitou okolnost zapoměla uvést, napište ji na konci a zařaďte ji do pořadí.

		číslo pořadí
a)	krásná krajina	
b)	významné krajinné objekty	

c)	příznivé životní prostředí	
d)	dobré dopravní spojení s okolím (za prací, vzděláním, zábavou, zdravotní a sociální péčí)	
e)	rodiště, prožité dětství, bydliště, rodinné podnikání	
f)	bydliště užší rodiny a příbuzných	
g)	bydliště dalších blízkých lidí – přátelé, sousedé, známí	
h)	existence spolků a sdružení, zábava, koníčky	
i)	významní rodáci	
j)	významné kulturní objekty (památky, zajímavosti)	
k)	významné tradice (folklórní slavnosti)	
l)	duchovní život (náboženský a jiný duchovní život)	
m)	hrdost na přináležitost k této lokalitě	
n)	pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)	
o)	pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost (českou)	
p)	jiné, uveďte co	

14. Účastnil/a jste se někdy kunovické jízdy králů? (více variant odpovědí pro Vás platí v případě, že se účastníte jako divák i účinkující nebo spoluorganizátor)

- a) nikdy
- b) velmi zřídka jako divák (ojediněle)
- c) občas jako divák (někdy ano, někdy ne)
- d) každoročně jako divák
- e) velmi zřídka jako účinkující (ojediněle)
- f) občas jako účinkující (někdy ano, někdy ne)
- g) každoročně jako účinkující

15. Pokud se zúčastňujete jako účinkující nebo spoluorganizátor kunovické jízdy králů, odhadněte prosím, kolikrát to asi bylo? krát

16. Pohlaví:

- a) žena
- b) muž

17. Váš věk let

18. Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) základní
- b) střední odborné bez maturity
- c) středoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

Moc děkuji za Váš čas strávený nad tímto dotazníkem.

Příloha 2

Rozhovor s L. D., zakládající členkou Folklórního sdružení Polešovice

1. Jak vznikl Váš vztah k folklóru, tradicím a obyčejům s ním spojených?

To bylo u mě už od dětství ... můj vztah k folklóru vznikl ještě v době, kdy jsem to možná v tu dobu ještě vůbec nepociťovala, protože moje stařenka Filípková vyšívala vyšívaní k našemu kroji a od malička jsme i s bratrancem chodili v kroji. Pak se to přesunulo i na moje děti a teď už i vnoučata. Myslím si, že nejvíc jsem to pocítila, až jsem oblékala do kroje své děti. Tím, že také manžel, když jsme se poznali, tak se také věnoval hodům a hody dlouho vedl a pak také to, že jsem v roce 1986 začala pracovat na obecním úřadě, to všechno vedlo k tomu, že jsem měla možnost se projevit a stala jsem se spoluorganizátorkou a spolupořadatelkou hodů. V té době vznikla Beseda, to bylo klubové zařízení, kde jsem dělala předsedkyni a to byl asi takový začátek, kdy jsem pořádala vázání tureckých šátků ... když žily ještě tetičky, které vázaly šátky, tak to bylo takové pěkné. Pořádali jsme různé zpívání, slavičky a nejrůznější výstavy ... toho všeho jsem se účastnila a bavilo mě to, hlavně mě to bavilo. Vztah k tomu folklóru nám dali rodiče, ale i ta babička nebo stařenka – my jsme říkali stařenka.

2. Jak dlouho se věnujete folklóru?

Od toho dětství v podstatě doteď, jak už jsem se zmiňovala v předchozí otázce.

3. Co Vás vede k angažovanosti na folklórních slavnostech v obci? (na jakých se podílíte, jak dlouho a jak často)

Chtěla jsem, aby se ty tradice v Polešovicích udržovaly, měla jsem na tom lví podíl také. A moc si vážím toho, že se mi z části podařilo, protože v obci – hlavně za současného vedení, jsem měla velkou podporu, kdy se spousta akcí obnovila. Také v roce 2005 bylo založeno Folklórní sdružení. Bylo to úplně náhodou, kdy jsem dva roky dávala dohromady seznam stárků a podstárků, kteří kdy v Polešovicích byli od roku 1918, je to i v knize Hodové slavnosti. No a pak když jsem přišla za vedením obce, že bychom chtěli tuto knihu Hodové slavnosti vydat s předběžnými náklady na 500 ks asi 52 000 Kč, tak řekli, že ne, že na to nejsou peníze. Já jsem z toho byla hrozně nešťastná, protože jsem tam šla s tím, že mi vyjdou vstříc. Tak jsem si říkala, co

já teďka budu dělat, tak jsem napsala oficiální žádost na obec, ale pak jsem ji stáhla s tím, že se pokusím sehnat sponzorské dary na vydání této knihy, čemuž samozřejmě nikdo nevěřil, že by mi někdo sponzorsky pomohl. No a vlastně, aby ti sponzoři mohli darovat peníze, tak muselo založit sdružení kvůli účtu. Já, syn Richard a Marie Ingrová jsme to Folklórní sdružení založili, máme stanovy a hodně děkuji (a vždy když je možnost, tak připomínám) Vítu Kaňovskému, který sehnal tři sponzory pražské, kteří prakticky k tomu ani neměli nějaký vztah. Pak samozřejmě děkuji i našim podnikatelům, i když to byla tisícovka nebo dva tisíce, já jsem byla vždycky hrozně vděčná za každou korunu. Díky těmto finančním darům, ale také pomoci Slováckého muzea v Uherském Hradišti se tato knížka vydala.

4. Na kterých slavnostech se organizačně nebo jinak podílíte? (myšleno hody, zarážení hory, vinařské slavnosti a žehnání vína)

Do té doby než jsme v roce 2007 udělali po padesáti letech vinobraní, obnovu této slavnosti, tak do té doby byly největší slavnosti v obci jednoznačně hody. Na těch hodech jsem se organizačně podílela, když jsem pracovala na obecním úřadě, to bylo samozřejmé. Většinou takové ty věci, které nejsou ani vidět a vázala jsem šátky, když jsem se je také naučila vázat. S tím jsem tak nějak pomáhala No a myslím si, že když člověk nachystá ty děcka do kroje, tak se také organizačně podílí. Pak v tom roce 2007 se nám podařila velkolepá akce, na kterou strašně ráda vzpomínám ... bylo to krásné, líbilo se to všem a dostali jsme pochvalu nejenom tady od lidí, ale také rodáci, co tady byli. Velice kladně to hodnotili také etnografky, které tady byly přizvané, ale také vinaři z těch vinařství to hodnotili také velmi kladně. Pak v tom roce 2007 sem přijela paní Malinová, ředitelka okresní Agrární komory s tím, že by se vyhlásil první ročník soutěže TOP víno Slovácka a předtím jsem to samozřejmě probírala s vinaři, kteří souhlasili, že by do toho šli na základě podmínek, které nám paní Malinová předložila. Takže v roce 2007 byl vyhlášený první ročník této soutěže a bude se vyhlašovat na našem vinobraní. Vzhledem k tomu, že už do toho byly zapojené i jiné programy, tak se akce nazvala Vinařské slavnosti v Polešovicích s vyhlášením TOP vína Slovácka. To byl první ročník v roce 2008 a letos byl takový jubilejní pátý ročník. Dá se říci, že to byl také můj nápad. Samozřejmě kdybych neměla kolem sebe lidi, kteří by mně pomohli a kteří by k tomu byli naklonění, tak sám člověk skutečně nic

neudělá. **A co se týče zarážení hory?** Od roku 2006 se tato akce pravidelně koná ve vinohradu u Víta Sojákového s tím, že ten první nebo druhý ročník byl pod hlavičkou folklórního sdružení. Sice teď si to Vít sám organizuje, ale my jsme tam taková doplňující složka a samozřejmě vinaři, bez nich by to také nešlo A s tím žehnáním vína ... tak to bylo tak, že my jsme byli s Drmolice v roce 2004 pozvané do Čejkovic na žehnání vína. Tak jsme první ročník organizovaly Drmolice a pak si to vinaři vzali všechno do své režie. Ale zase se tam podílím tím, že vystupuju s těma Drmolice a když je něco potřeba, tak s tím pomůžu. Dá se říct, že tyto nádherné akce, které se u nás konají, jsem se jich všech účastnila a zúčastňuju dodnes a mám hroznou radost, že se na to u nás drží.

5. Které z nich považujete za nejvýznamnější pro Vás a proč?

Tak jak jsem se zmínila, do té doby než jsme dělali to Vinobraní a Vinařské slavnosti, tak to byly určitě hody. No a pak se nejvýznamnější pro mě staly Vinařské slavnosti, ne že bych na to byla pyšná nebo něco takového, ale jsem ráda, že se sem sjíždí hodně lidí, nejenom vyznavače toho vína, ale jezdí sem opravdu i z okolí. I významní činitelé z Prahy nebo Zlína sem zavítají. Ale samozřejmě co se týče krojů, tak jsou to pořád hody. I přesto, že chodíme za lidmi a prosíme, aby se do těch krojů oblekli, tak jsou to pouze buď nastávající stárci nebo vinaři v pracovním a my Drmolice po sedlcku. Ale těch krojovaných klasických je na těch vinařských slavnostech málo. To mě mrzí. Ale je fakt, že pro Polešovjaky je to blbě v tom, že ten kroj by musely dvakrát nachystat, jednou na slavnosti a za pár týdnů na hody. Je to příliš krátká doba, aby se to všechno znovu nažehlilo a dalo dohromady. Chápu to ... ale mrzelo mě, že se to nedalo nějak utáhnout, aby krojování chodilo i na ty Vinařské slavnosti. Pak jsem to tedy pochopila, že je to v dnešní době velmi náročné – jak pořídit kroj, dát dohromady, všechno vyžehlit, to stojí hodně peněz.

6. Které z nich považujete za nejvýznamnější pro obec a proč?

Pro obec rozhodně ty Vinařské slavnosti, protože sem přijíždí každý rok hejtman Zlínského kraje, jsou tady vinaři a zemědělci z regionu. Také kvůli těmto činitelům Polešovice dostaly dotace a myslím si, že na základě zúčastnění se této akce, protože

viděli, jak to tady jde. Na druhou stranu bych chtěla říct, že hody jsou hody a tady v obci to vždycky prožívám, zvláště když vidím ty děcka v krojích. Je to krásné

7. Jaký je Váš vztah k bydlišti ve vztahu k těmto folklórním slavnostem?(např. zda vztah upevňuje či ne)

Já bych nikde jinde žít nechtěla, ráda jezdím do světa, ale doma jsem tady v Polešovicích. Mám tady všechno, mám tu rodinu, takže prostě ne, doma je tady.

8. Jaký vliv pocítujete, že folklórní slavnosti mají na obyvatele?

Tak to nedokážu říct. Řekla bych, že na akce pořádané v Polešovicích chodí pořád jedni a ti samí lidé, kteří to mají rádi a podporují to, ať to dělá Petr nebo Pavel. Jdou se i pobavit a hlavně jdou tu pořádající složku i podpořit. Ale že by byli všichni tady tímto zas tak nadšení to ne. Ale jak mezi mladšími ale i staršími jsou lidé, kteří jsou rádi, že se tady něco dělá.

9. Myslíte si, že mají folklórní slavnosti významné nebo nedůležité postavení pro obyvatele v souvislosti se ztotožněním se s místem bydliště? (jinak řečeno přispívají folklórní slavnosti k tomu, aby se tak obyvatelé cítili více jako „doma“)

Já bych řekla, že lidé přistěhovaní to oceňují víc, než naši lidé domorodí. Domorodí to berou spíše jako samozřejmost anebo si někteří stěžují, že tady se nic neděje a pak když něco je, tak řeknou, že je to drahé. Vždycky si takový člověk najde důvod, anebo vyčkává, jak to dopadne. Když to dopadne zle, tak začnou vykládat, že předem říkali, že to tak dopadne anebo pak když vidí nebo slyší, že se něco podařilo, tak řeknou ano, mohli jsme přijít, tak příští rok. V dnešní době je to všechno náročné. Lidé jsou v práci, mladí jsou rádi, že tu práci mají, dělají do noci a pak už toho času tolik není. Ale jsem ráda, že se tyto akce u nás v Polešovicích drží i přesto.

10. Jaké myslíte, že jsou důvody, které vedou obyvatele k udržování folklórních slavností? V čem myslíte, že vidí význam v jejich udržování?

Tak myslím, že pro ty mladé jsou hody především to, že se oblečou do toho kroje. Je to příležitost ten náš kroj, kulturní bohatství našich předků, zachovávat. Toto je

takový důvod, že si to oblečou, protože to doma mají. Tak teď jde jenom o to, aby se to udrželo, taktéž chasa. Například se tento rok obnovily práva a máme je nové. Obec na tyto práva dostala dotaci. Pokud ve vedení obce budou takoví lidé, jací tam teďka jsou, takže by to nemělo zaniknout. Jediná složka nemá šanci tyto akce utáhnout, takže pokud to není podpořené městysem, tak opravdu není šance. Je to opravdu hodně peněz, za muziku, za ozvučení a za všechno. Jenom, když se do něčeho pustíš, tak to stojí spoustu peněz. A také hlavní činitel je pro tyto akce počasí. Takže pokud je pěkné počasí, tak je to záruka úspěchu, protože se nějaké peníze vyberou a podpoří se to finančně.

11. Jaké další faktory, dle Vašeho názoru, mají u obyvatel velký vliv na kvalitu, spokojenost a důvod bydlení v Polešovicích?

Tak kromě faktorů v dotazníku také občanská vybavenost. Co tady trápí občany především vrchní částí obce je komunikace, která je v nedobrému stavu. To je potřeba ještě dodělat ... jsem radní, takže vím, že se ty peníze shání a bude to stát několik miliónů. Jinak si myslím, že tu máme celkem všechno, teď se opravila ta sokolovna, doktory tu máme, zubaře tu máme, lékárnu tu máme, obchody, školu krásnou, školku, multifunkční zařízení na hřišti. To je úplně úžasné. Ti podnikatelé se také dali trošku do popředí, ty sklepy ... Myslím, že lidé, když nejsou moc nároční, tak by tady mohli být spokojeni. Znovu říkám, že ti lidé, kteří se sem přistěhují, tak jsou vděční, poděkují a řeknou, co se jim líbí.

12. Myslíte si, že vzdělání (pohlaví, věk) má nebo nemá vliv na vnímání důležitosti folklórních slavností v Polešovicích?

Tak já myslím, že je to asi vždy tím základem v té rodině. Toto je opravdu můj názor a se vzděláním to až tak moc nesouvisí. Když si vezmeme ty naše stařenky, vzdělané nějak nebyly a rády se do kroje oblékaly. Kroj měly schovaný v „kosmu“, jak ony říkaly. Spíš bych řekla, že ten člověk k tomu folklóru musí něco cítit, musí k tomu mít nějaký vztah. Anebo ten, který k tomu vztah nemá ... třeba sám přijde, že by chtěl pomoci, že se mu to líbí a do kroje se obleče. **A co týče pohlaví?** Jako členka těch Drmolíc můžu říct, že uděláme něco, tak to uděláme a ani o tom skoro nikdo neví. Chlapi jsou víc takoví hrdí, při těch hodech se ukáží v lajblech při verbuňku. Ale určitě

ted' zas musím pochválit kluky vinaře, že oni přijdou, pomůžou a už je člověk nemusí nějak popohánět. Takže spíš kdo chce, ten jde a pomůže. Je sice pravda, že ty ženy jsou víc takové pečlivější, ale musím pochválit i ty chlapy. **A co se týče věku?** Třeba tento rok bylo míň krojovaných v chase, ale to určitě není tím věkem. Prostě ty děcka rychle odrůstají z chasy. A ti mladí zatím do toho stáří, kdy mohou jít do chasy, ještě zatím nedorostli. Teďka takové dva, tři roky bude pauza a pak až nám ty dědičky dorostou a pokud budou chtít nebo budou vedení. Ale jinak bych řekla, že zodpovědnější je ta starší generace. Protože momentálně je těmto mladým připraveno vše pod nos a za vším vidí to, že se tam jenom napijí a že taková ta zodpovědnost už u nich není. Samozřejmě, ne u všech. Jsou mezi nimi i ti, kteří zodpovědní jsou. Věk rozhoduje akorát v tom, že ti starší a pořadatelé to berou zodpovědněji. Jenom třeba takový strýc Kolář, pětadvacátý ročník, ten kdyby nechodil s kasou, tak by se asi nic nevybralo.

Rozhovor s H. R., pracovníkem Slováckého muzea v Uherském Hradišti, kurátorem sbírkových fondů etnografie, od roku 2009 vedoucím etnografického oddělení

Profesní zaměření: Obyčejové tradice, lidový oděv, lidová výtvarná kultura, tradiční řemesla

Zájmové zaměření: Folklorní hnutí na Moravě, dětský folklor, taneční a hudební folkloristika

1. Jak vznikal Váš vztah k folkloru, tradicím a obyčejům s ním spojených?

S lidovými tradicemi jsem se setkávala od malička. Vyrůstala jsem v tradiční rodině, a i když jsem od svého jednoho roku bydlela na polských hranicích, u nás doma se často a rádo zpívalo... rodiče jsou dodnes vynikající tanečníci, ve výborné kondici, otec i sólový zpěvák. Každý týden jsme cestovali autem nebo vlakem do rodné obce Polešovice, a celou cestu jsme vždy prozpívali. Naprostým okamžikem štěstí byl vždy moment, kdy se u Starého Města a zřetelněji pak v Nedakonicích objevila na horizontu špička „polešovského“ kostela, pak už znělo jen „Polešovský kostelíček kolem něho černý les“... a vzpomínání rodičů na jejich mládí s cestami do Kladichova, ke Svatému Antonínkovi, na pouť do Bzence, na slavnosti do Strážnice atd. ... to všechno jsme i my se sestrou s nimi zažívali...

Vzorem pro nás byli prarodiče – dědeček Tomáš Bartošík byl kovář a myslím, že jsem byla jeho oblíbenou vnučkou. Náš vztah byl, s odstupem času bych řekla, společensko-pracovní. Vždy jsme vedli barvitě diskuse při kování podkov, opravách krpadel, motyček, kopálů ... výheň mě fascinovala, stejně tak rozpálená srdečná a vždy usměvavá tvář dědečka... při poklizení králíků, řezání sečky, mačkání brambor pro prasata ... měla jsem k těmto činnostem snad až vroucí vztah ... Druhý dědeček, otec maminky Jan Dvouletý, byl zedníkem, přitom ale vynikající kreslíř, karikaturista a srandista. Škoda, že neměli jeho rodiče peníze na vzdělání, jistě by to daleko dotáhl...

Také babička z maminy strany, Ludmila Dvouletá, byla vzácná žena, dřič, vynikající kuchařka a znalkyně starých receptů, a navíc znala řadu jedinečných ukolébavek a balad. A protože měla pět dětí, o prázdninách se nás tam setkávala desítka sestřenic, každého z nás babička ovlivnila tím nejlepším a nejvzácnějším, pracovitostí, přísností sama na sebe a na své okolí, pozitivním pojetím života ... Kroje jsme měli u babičky všichni své a vzorně připravené, v tomto ohledu byla zvláště důsledná a důrazná, a byla to vždy velká sláva do něj se oblékat. Vzpomínám hlavně na neděle, kdy se strojila ona sama do sedlckého oděvu, nás pak do krojů strojila na Boží tělo, hody, poutě, svaté přijímání

Tyto projevy tradiční lidové kultury jsem nevnímala jako nějaké výjimečné setkávání, prožívala jsem je od dětství jako přirozenou součást života, která mi na severu asi chyběla. Proto jsem se vždy moc těšila, až zase pojedeme domů, na jižní Moravu ... měla jsem tak vlastně domovy dva, jeden ve Stonavě na Karvinsku, druhý v Polešovicích na Uherskohradištsku...

2. Ovlivnilo Vaši životní cestu tak, že se folklor v podstatě stal Vaší profesí?

...to snad ani ne, profesních snů bylo několik, od letušky, spisovatelky, překladatelky, výtvarnice, módní návrhářky, profesionální tanečnice až po nějakou zajímavou práci s lidmi, třeba v sociální sféře ... Poslání etnografa vlastně to vše tak trochu spojuje – s lidmi komunikuji stále a mezi nimi se pohybuji denně, při každém výzkumu.

Pohyb a tanec je nezbytně nutný k mému životu a dává mi nepopsatelnou energii. Ke své práci potřebuji nezbytně i výtvarný rozměr. A abych stihla všechno, co mým cílem a co si umanu, nezbyvá než být pohotová a rychlá...

3. Jak dlouho se aktivně věnujete folklóru?

V době školních let jsem se ve Stonavě věnovala rytmice, gymnastice, atletice, dramatickému a výtvarnému oboru, když jsme se přestěhovali zpět na Uherskohradištsko, nejvíc času jsem dávala sokolským aktivitám, navštěvovala jsem ZUŠ v Uh. Hradišti - hru na akordeon u Pavla Petříka, nauku u Antonína Koníčka a výtvarný obor u Karla Zelinky. Pořád mi v programu chyběl aktivnější a soustavnější pohyb, toužila jsem věnovat se profesionálně tanci, tehdy společenskému, nejvíc asi latinsko-americkým tancům. Nic takového nebylo na dosah, tak se tedy řešením stal folklorní soubor. V roce 1978 jsem se stala tanečnicí a zpěvačkou Kunovjanu, od roku 1991 jsem byla jeho uměleckou vedoucí a choreografkou ... Od roku 1986 jsem uměleckou vedoucí dětského souboru Děcka z Kunovic, spolupracuji s řadou souborů nejen v regionu, od roku 1993 je to práce pro Občanské sdružení Kunovjan, jejímž jsem předsedkyní, je to soustavná práce kolem příprav a realizací Mezinárodního dětského festivalu „Kunovské léto“, téměř 10 let působím jako lektor v rámci taneční folklorní školy v Kunovicích, od roku 2010 pracuji v ZUŠ v Uh. Ostrohu jako taneční pedagog.

4. Co Vám dalo dlouholeté působení v souboru Kunovjan, jednak jako tanečnici, jednak jako umělecké vedoucí a choreografce?

Od roku 1978, kdy jsem přišla do Kunovjanu, už jsem vnímala své nasměrování k oboru, který jsem asi tehdy ještě ani neuměla pojmenovat ... Byl to pro mě národopis – tedy zájem o lidi, jeho každodenní projevy, minulost, tradice ... sledování a mapování osudů konkrétních lidí, kteří mi byli něčím blízcí, prostřednictvím souboru pak již velká zvědavost, co všechno se za oborem, dnes nazývaným etnologie, skrývá. Bylo na místě se co nejdříve zorientovat a uvědomit si, že etnograf se zabývá komplexním studiem tradiční lidové kultury, jejích hmotných projevů (např. osídlení, lidové stavitelství a architektura, zemědělství, výroba, strava, odívání, doprava, obchod), sociálních (výroční a rodinné obyčeje, společenské vztahy a duchovních projevů (lidové vědění, náboženský život či lidové umění, ale i vzdělávání), že součástí tohoto vědního oboru je také folkloristika, která zahrnuje – zase velmi zjednodušeně řečeno - oblast ústní lidové slovesnosti, hudební a taneční projevy.

Soubor a manželé Miloš a Marie Plachých mi umožnili nahlédnout pod pokličku určité polohy folklorní tvorby, možná více než ostatním, snad taky díky mé zvědavosti. Setkávání s lidmi z příbuzných oborů ještě před studiem a pak intenzivní setkávání se se soubory nejen ve městě a okrese Uherské Hradiště, ale i jinde v ČR, na Slovensku a dále v zahraničí, bylo pro mě vždy dalším obohacením, krokem k poznání, utvrzováním v tom, že tudy by se mohla a měla ubírat má budoucí cesta...

5. Když pomineme soubor Kunovjan - jaký styl práce, resp. přístup kterého folklorního souboru je Vám nejbližší?

Nelze to jednoznačně říci. Co se práce týká, měla by být vždy důsledná v přípravné fázi bádání a pramenného poznání, určitě by se člověk neměl uchláholit sám sebou, ale jít pro radu za těmi, kteří jsou dál ... Vždy je třeba mít na zřeteli, co je cílem práce a k jakému účelu má sloužit. Jiná je poloha práce v terénu, jiný přístup si vyžaduje tvorba pro scénu, jinak pracuji s vesnickou skupinou, dětmi, vyspělým tanečním souborem. Všechny jsou pro mě stejně důležité a ke každé kategorii přistupuji jinak, ale stejně zodpovědně....

6. Co Vás vede k angažovanosti v oblasti folkloru v obci Kunovice? (na jakých akcích se podílíte, jak dlouho a jak často)

Město Kunovice patří odedávna ke specificky aktivním místům našeho kraje. Do Kunovic jsem jako tanečnice Kunovjanu začala dojíždět v roce 1978, od roku 1986 zde trvale bydlím a v roce 1989 jsem zde založila rodinu, v níž s manželem Liborem a dcerami Terezií, Julií a Eliškou spokojeně a aktivně žijeme. K podstatným změnám v organizování zdejšího kulturního života došlo v souvislosti s osamostatněním Kunovic v roce 1990. Ve městě začaly aktivně pracovat spolky „Přátelé starých tradic“, „Osvětová beseda“ a „Kulturní komise“. V roce 1993 jsme založili „Nadace Tradice Kunovic“, jejíž existence změnou právních podmínek fungování musela být ukončena a byla nahrazena zřízením „Občanského sdružení Kunovjan“ v roce 1996. Ve městě byla v roce 1996 obnovena Tradiční Jízda králů, o kterou se záštitou Města Kunovic původně pečovali Přátelé starých tradic, nyní kulturní komise a mladí muži sdružení kolem praporečnicka Milana Staška. Koná se jednou za dva roky. Ve městě mimo jiné pracuje Kulturní komise a historicko-etnografická komise Rady města, které se společně s hodovou chasou podílejí na organizování fašankové občůzky s pochováváním basy, sletu čarodějnic, stavění a kácení máje, václavských hodech s právem, druhý den s občůzku - vozením berana. Aktivně zde

pracuje 5 dětských folklorních souborů, tři muziky, dva ženské sbory a jeden mužský. Vedoucí folklorních souborů se podílejí také na realizaci vánočních koncertů se zpíváním pod vánočním stromem a na konci roku připravují Štěpánskou besedu s recesním hodnocením uplynulého politického a kulturně společenského roku.

7. Na kterých folklorních akcích se organizačně nebo jinak podílíte?

Na všech: někde v roli své profese - etnografky, dokumentátorky a výzkumnice, autorky výstav, jindy v roli autorky pořadů či moderátorky, v roli zastupitelky města, nebo jako vedoucí souboru s Děckama z Kunovic, které právě vystupují, nebo v pozici členky lektorského sboru pro verbuňk, jako zpěvačka ženského sboru z Kunovic, nebo jako předsedkyně historicko-etnografické komise RM Kunovice, ředitelka festivalu „Kunovské léto“... řekla bych, že všechny role k sobě neodmyslitelně patří a jedna doplňuje druhou...

8. Které z nich považujete za nejvýznamnější pro Vás a proč?

Všechny jsou stejně významné, i když některá má lokální charakter a jiná mezinárodní, ale spoluvytvářejí rámec kulturně-společenského života v Kunovicích a tvoří image města, kde ráda žiju ... a kam jiní rádi přijíždějí ...

9. Které z nich považujete za nejvýznamnější pro obec a proč?

To musí odpovědět ten, kdo do Kunovic na všechny aktivity přijde a udělá si reálný obraz o veškerém dění, které tvoří barvitý živý kolorit malého města. Přitom nesmíme zapomenout na církevní svátky, které jsou také v Kunovicích opečovávány a svěceny!

10. Jaký je Váš vztah k bydlišti/rodišti ve vztahu k těmto folklorním slavnostem (především k jízdě králů)? (např. zda vztah upevňuje či ne)

Upřímný, otevřený, aktivní, trvalý ...

11. Jaké myslíte, že jsou důvody, které vedou obyvatele k udržování folklorních slavností (především jízdou králů)? V čem myslíte, že vidí význam v jejich udržování?

Každá aktivita se nějakým způsobem dotýká celého společenství, které vytváří domácí klima. Někdo se realizuje jako aktér, někdo jako aktivní organizátor, jiný jako pasivní

přihlížeč – jako spokojený divák nebo vždy nespokojený kritizující, který však nikdy nepřiloží ruku k dílu. Pokud každá aktivita bude mít své dobrovolné pořadatele, organizátory a dobrovolné diváky, kterých bude převažující počet, pak je na místě mít dobrý pocit z toho, že je o pořádání té které akce zájem. To je impuls do další práce. Pokud je aktivita jedinečná, originální, jako třeba jízda králů, navíc poctěná zápisem na Seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO, pak je to tzv. tuplované ocenění pro všechny domácí, kteří se na jízdě králů podílejí každý svou měrou (někdo uklízí před domem, jiný vaří, peče, někdo chystá kroje, vyrábí ozdoby pro koně, půjčuje kroje, koně, pak na koni sedí syn, vnuk, pravnuk, někdo si pořídí nové šaty a vydá se do ulic, jiný čeká, až jezdcí přijedou k domu, tu přijede přízeň či hosté z jiného města, jiné země, autobus turistů ... to jsou všechno důležité aktéři jízdy králů, kteří jsou na ni pyšní ... a mohla bych ve výčtu pokračovat dál ...

12. Jaké další faktory, dle Vašeho názoru, mají u obyvatel velký vliv na kvalitu, spokojenost a důvod bydlení v obci?

Osvícení a pracovití představitelé radnice a zastupitelstva, kteří jsou sami aktivní a příkladní svou činností v různých rezortech života, kteří umějí naslouchat místním obyvatelům, umí hledat programy pro podporu zkvalitňování života v obci (zase v obecné rovině – je to volební program každé strany a velké téma na dizertační práci) – v první řadě určitě sociální infrastruktura (lékař, obchod, pošta v místě), dopravní dostupnost (spojení bus, vlak), dostupnost vzdělání - škola, školka v místě bydliště, kulturní a sportovní zázemí, dobrá zaměstnanost v regionu, kultivace prostředí ... pak určitě vlastní zapojení veřejnosti do aktivit a tím spoluvytváření atmosféry sounáležitosti a spoluzodpovědnosti za kvalitní život v lokalitě ...

13. Myslíte si, že vzdělání, pohlaví a věk má/nemá vliv na vnímání důležitosti folklorních slavností (především jízdy králů) u obyvatel v obci?

Určitě každý člověk (bez rozdílu věku, pohlaví a vzdělání) vnímá různé prožitky různě – můžete mít vedle sebe 5 strojvůdců ve věku 50 let a 5 40letých vysokoškolských učitelek – co osobnost to jiný prožitek a názor. Ale jistě vzdělání, pohlaví a věk jsou kategorie, které přispívají k rozlišnému vnímání čehokoliv. Pak už závisí na kvalitní

přípravě akcí, kultivované výchově v rodině a ve škole, na kvalifikované prezentaci a osvětě, která nese svůj podíl na kultivaci prožitků jedinců v obecné rovině.

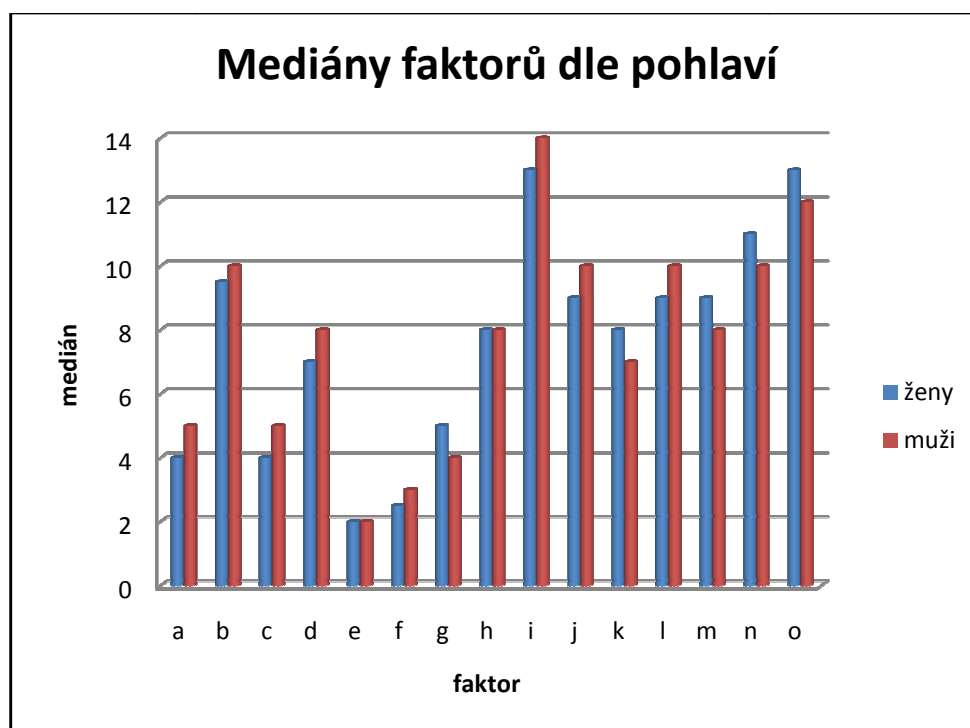
Příloha 3

Výsledky mikroregionu Staroměstsko

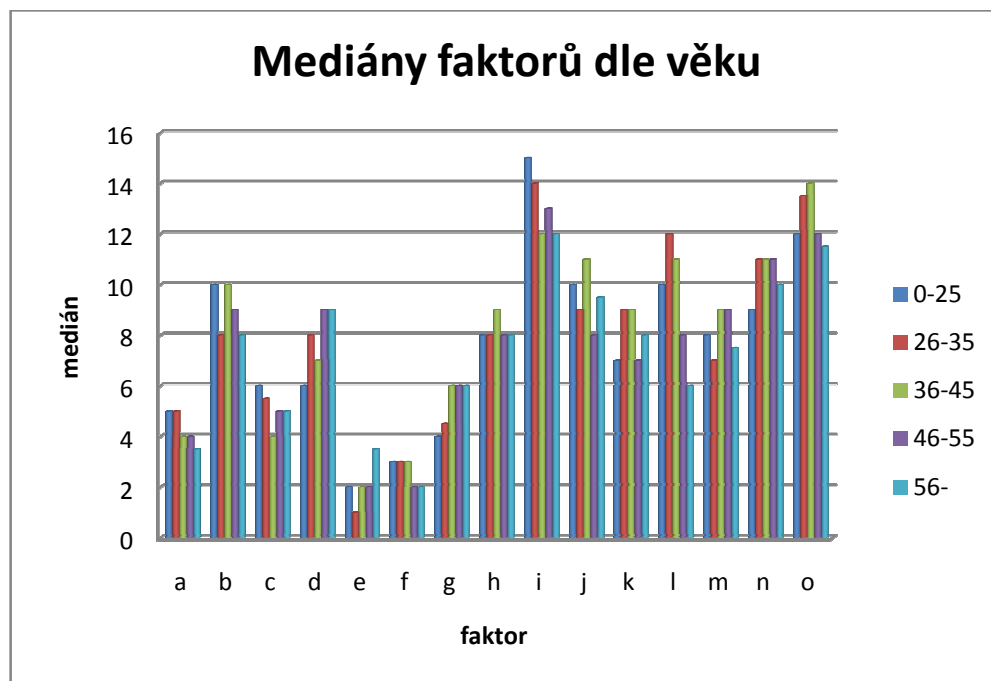
Tabulka 1 Výsledné pořadí faktorů vlivných na prožitky lokální identity

pořadí (dle mediánu)	faktor
1.	rodiště, prožité dětství, bydliště, rodinné podnikání
2.	bydliště užší rodiny a příbuzných
3.	krásná krajina
4. 5.	příznivé životní prostředí, bydliště dalších blízkých lidí
6.	dobré dopravní spojení s okolím
7. 8. 9.	existence spolků a sdružení, zábava, koníčky, významné tradice, „hrdost na přináležitost k této lokalitě“
10.	významné kulturní objekty (památky, zajímavosti)
11. 12. 13.	významné krajinné objekty, duchovní život, „pocit sounáležitosti s komunitou“
14. 15.	významní rodáci, „pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost“

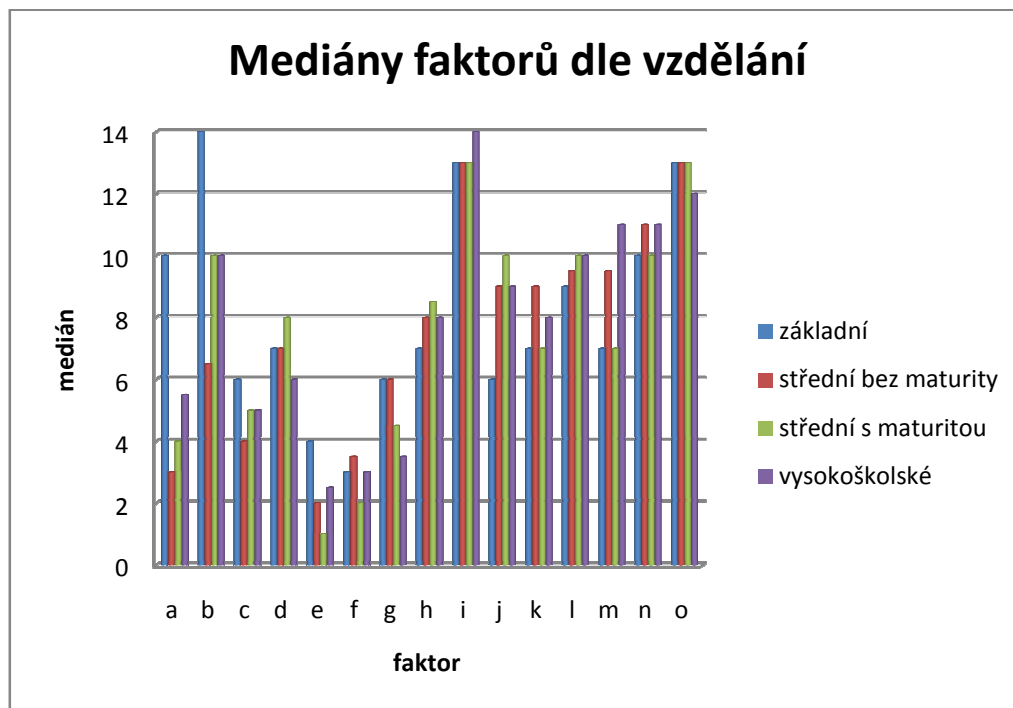
Graf 1 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle pohlaví



Graf 2 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle věku



Graf 3 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle vzdělání

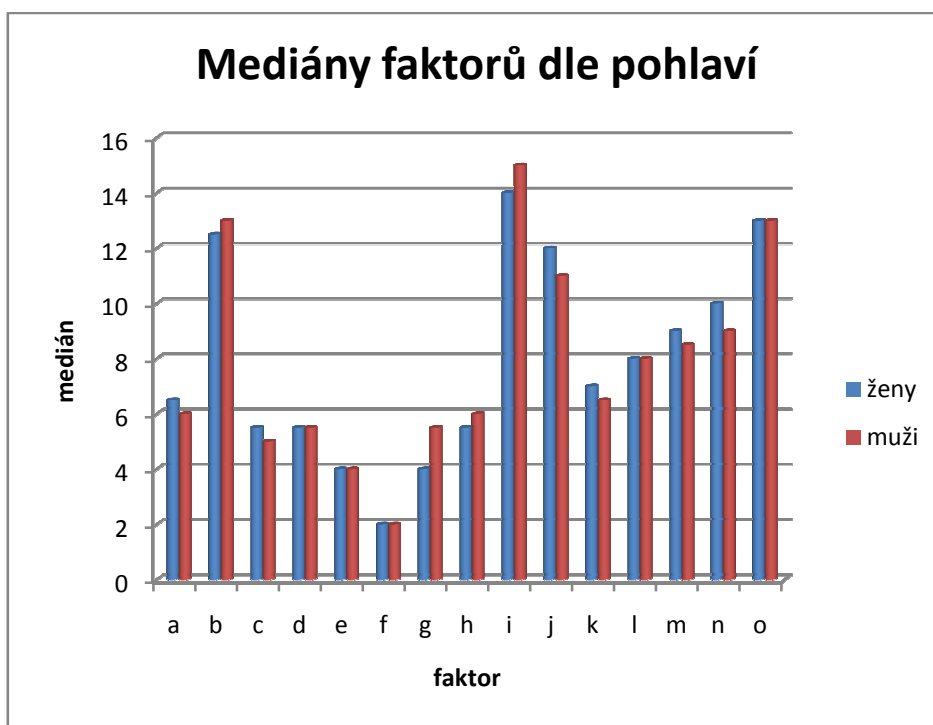


Výsledky mikroregionu Dolní Poolšaví

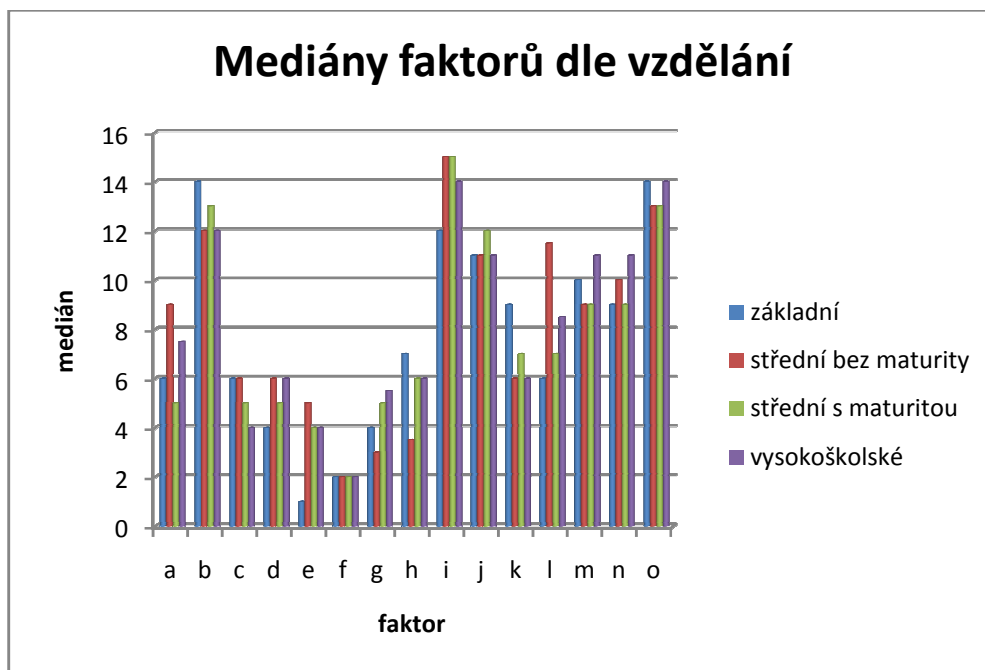
Tabulka 2 Výsledné pořadí faktorů vlivných na prožitky lokální identity

pořadí (dle mediánu)	faktor
1.	bydliště užší rodiny a příbuzných
2.	rodiště, prožité dětství, bydliště, rodinné podnikání
3. 4.	příznivé životní prostředí, bydliště dalších blízkých lidí
5.	dobré dopravní spojení
6. 7.	krásná krajina, existence spolků a sdružení, zábava, koníčky
8.	významné tradice
9.	duchovní život
10.	„hrdost na přináležitost k této lokalitě“
11.	„pocit sounáležitosti s komunitou (místním společenstvím)“
12.	významné kulturní objekty (památky, zajímavosti)
13.	„pocit, že tato lokalita je významná pro širší společnost“
14.	významné krajinné objekty
15.	významní rodáci

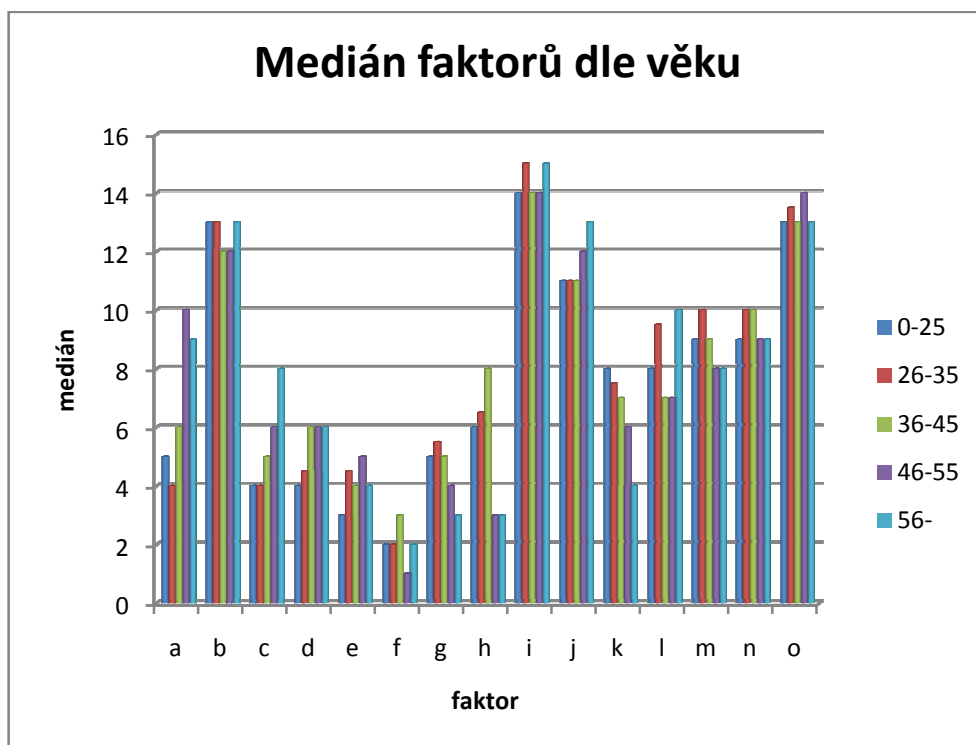
Graf 4 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle pohlaví



Graf 5 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle vzdělání



Graf 6 Mediány faktorů, vlivných na prožitky lokální identity, rozdělené dle věku



Příloha 4



Obrázek 1. Vinařské slavnosti v Polešovicích



Obrázek 2. Vinařské slavnosti v Polešovicích



Obrázek 3. Polešovický prapor



Obrázek 4. Zarážení hory v Polešovicích



Obrázek 5. Zarážení hory v Polešovicích



Obrázek 6. Hodové slavnosti v Polešovicích



Obrázek 7. Stárkyně a stárce s hodovými právy



Obrázek 8. Farní kostel sv. Petra a Pavla v Polešovicích

Zdroj fotografií výše: www.polesovice.cz



Obrázek 9. Jízda králů v Kunovicích



Obrázek 10. Král na jízdě králů v Kunovicích



Obrázek 11. Králova družina na jízdě králů v Kunovicích

Zdroj fotografií: www.mesto-kunovice.cz